

T.C.
SİNOP ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ÖZGÜR BALPINAR'IN ÇOCUK EDEBİYATI YAPITLARININ
TÜRKÇENİN SÖZ VARLIĞI AÇISINDAN İNCELENMESİ

NAZMİ ŞANDA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
DOÇ. DR. ERGÜN ACAR

SİNOP - 2022

TEZ KABUL

NAZMİ ŞANDA tarafından hazırlanan “ÖZGÜR BALPINAR’IN ÇOCUK EDEBİYATI YAPITLARININ TÜRKÇENİN SÖZ VARLIĞI AÇISINDAN İNCELENMESİ” başlıklı bu çalışma, 01.08.2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından **YÜKSEK LİSANS tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan Dr. Öğr. Üyesi Adem ORAKÇI
Sinop Üniversitesi / Fen Edebiyat Fakültesi İmza

Üye (Danışman) Doç. Dr. Ergün ACAR
Sinop Üniversitesi / Fen Edebiyat Fakültesi İmza

Üye Doç. Dr. Nuh DOĞAN
Ondokuz Mayıs Üniversitesi / Fen Edebiyat Fakültesi İmza

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Fadime DİRİK

İmza

ETİK BEYANI

Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

NAZMÎ ŞANDA

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZGÜR BALPINAR’IN ÇOCUK EDEBİYATI YAPITLARININ TÜRKÇENİN SÖZ VARLIĞI AÇISINDAN İNCELENMESİ

NAZMİ ŞANDA

SİNOP ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
DANIŞMAN: DOÇ. DR. ERGÜN ACAR

Bu çalışmada Özgür Balpınar’ın çocuk edebiyatı yapıtları söz varlığı ögeleri açısından incelenmiştir. Bu çalışmada söz varlığı ögelerinden “atasözleri, birleşik fiiller, deyimler, ikilemeler, ilişki sözleri” alt kategoriler olarak belirlenmiştir. Bu söz varlığı ögelerinin ne sıklıkta ve ne düzeyde yansıttığını göstermek amaçlanmıştır. Balpınar’ın çocuk edebiyatı alanında hikâye türünde yazdığı 8 kitabın tespit edilen söz varlığı ögeleri içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Çözümlemeler incelenen kitap için ayrı ayrı abecesel olarak sıralanmıştır. Yine incelenen her bir kitabın söz varlığı ögelerinin sıklık ve yüzdelerini gösteren tablolara yer verilmiştir. Balpınar’ın incelenen çocuk edebiyatı eserlerinde çeşitli söz varlığı unsurlarına yer verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Tespit edilen söz varlığı ögelerinden birinci sırada deyimlere ya da birleşik fiillere, daha sonra ikilemelere, sonrasında ilişki sözlerine, en az ise atasözlerine yer verdiği saptanmıştır. İnceleme sonucunda çocukların Özgür Balpınar’ın çocuk edebiyatı eserleriyle tanıştırılmaları gerektiği, bu kitapları okuyan çocukların kelime dağarcıklarının artacağı, anlatım becerilerinin gelişeceği, Türkçenin inceliklerini daha iyi kavrayabileceği kısacası anadili olan Türkçeden zevk alacağı sonucuna ulaşılmıştır.

ANAHTAR KELİMELEER: Çocuk edebiyatı, Özgür Balpınar, söz varlığı.

Ağustos 2022, 187 Sayfa

ABSTRACT

MSC THESIS

THE STUDY OF CHILDREN’S LITERATURE BOOKS OF OZGUR BALPINAR IN TERMS OF TURKISH VOCABULARY ELEMENTS

NAZMİ ŞANDA

**SINOP UNIVERSITY INSTITUTE OF GRADUATE PROGRAMS
DEPARTMENT OF EDUCATION OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE**

SUPERVISOR: ASSOC. PROF. DR. ERGÜN ACAR

In this study, Özgür Balpınar's works of children's literature were studied in terms of vocabulary elements. In this study, "proverbs, compound verbs, idioms, reduplications, relationship words" were identified as subcategories of vocabulary elements. It is aimed to show how often and at what level these vocabulary elements are reflected. The vocabulary elements of 8 books that Balpınar wrote in the genre of stories in the field of children's literature were analyzed by content analysis method. The analyzed elements are listed in alphabetical order separately for the studied book. Also, tables showing the frequencies and percentages of the vocabulary elements of each book studied are included. It was concluded that Balpınar included various vocabulary elements in the children's literature works studied. It has been identified that among the detected vocabulary elements, it includes idioms or compound verbs in the first place, then reduplications, then relationship words, and at least proverbs. As a result of the study, it was concluded that children should be introduced to the works of children's literature by Özgür Balpınar, that the vocabulary of children who read these books will increase, their expression skills will improve, they can better appreciate the subtleties of Turkish, in short, they will enjoy their mother tongue.

KEYWORDS:Children’s literature, Özgür Balpınar, vocabulary elements

August 2022, 187 Page

TEŞEKKÜR

Çocuk edebiyatı alanına katkısı olacağını düşündüğüm bu çalışmamın her aşamasında desteğini gördüğüm, bana rehberlik eden danışmanım Doç. Dr. Ergün Acar’a en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez çalışmamın başından beri benden desteğini esirgemeyen, bana inanan, beni yürek-
lendiren hayat arkadaşım Melek Şanda’ ya çok teşekkür ediyorum.

Çocuk edebiyatı üzerine yaptığım bu çalışmayı ninnileriyle uyuduğum, masallarıyla büyüdüğüm, öğütleriyle yoğrulduğum, torunu olmaktan gurur duyduğum, 9 Ekim 2021 tarihinde ebediyete uğurladığım, tanıdığım en çalışkan Karadeniz kadını olan süper baba-annem “Şaziye Şanda” ya ithaf ediyorum.

Sinop - 2022

NAZMÎ ŞANDA

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEZ KABUL	ii
ETİK BEYANI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ.....	x
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. KURAMSAL TEMELLER.....	2
2.1. Çocuk.....	2
2.2. Çocuk Edebiyatı	2
2.3. Söz Varlığı	6
2.4. Söz Varlığını İçeren Öğeler	9
2.4.1. Atasözleri	9
2.4.2. Birleşik fiil (isim + yardımcı fiil)	11
2.4.3. Deyimler	12
2.4.4. İkilemeler	14
2.4.5. İlişki sözleri (kalıp sözler).....	16
2.5. Çocuk Edebiyatında Söz Varlığının Yeri	17
2.6. Söz Varlığı Üzerine Yapılan Çalışmalar	19
3. YÖNTEM.....	21
3.1. Problem	21
3.2. Alt Problemler	21
3.3. Amaç	21
3.4. Önem.....	21
3.5. Sınırlılıklar	22
3.6. Tanımlar	22
3.7. Yöntem.....	23
3.7.1. Araştırmanın modeli	23

3.7.2. Evren ve örneklem	23
3.7.3. Verilerin toplanması	23
3.7.4. Verilerin analizi	24
4. BULGULAR	25
4.1. “Canım Arkadaşım” Kitabı Söz Varlığı Ögeleri.....	25
4.1.1. Birleşik fiiller (isim + yardımcı fiil)	26
4.1.2. Deyimler	33
4.1.3. İkilemeler	39
4.1.4. İlişki sözleri (kalıp sözler)	42
4.2. “Çiçek Ekspresi” Kitabı Söz Varlığı Ögeleri.....	43
4.2.1. Atasözleri	44
4.2.2. Birleşik fiiller (isim + yardımcı fiil)	44
4.2.3. Deyimler	48
4.2.4. İkilemeler	54
4.2.5. İlişki sözleri (kalıp sözler)	57
4.3. “Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” Kitabı Söz Varlığı Ögeleri	58
4.3.1. Birleşik fiiller (isim + yardımcı fiil)	58
4.3.2. Deyimler	63
4.3.3. İkilemeler	71
4.3.4. İlişki sözleri (kalıp sözler).....	74
4.4. “Düşler Atlası” Kitabı Söz Varlığı Ögeleri	76
4.4.1. Birleşik fiiller (isim + yardımcı fiil)	77
4.4.2. Deyimler	82
4.4.3. İkilemeler	90
4.4.4. İlişki sözleri (kalıp sözler).....	93
4.5. “Gelecek Ekspresi” Kitabı Söz Varlığı Ögeleri	94
4.5.1. Birleşik fiiller (isim + yardımcı fiil)	95
4.5.2. Deyimler	99
4.5.3. İkilemeler	104
4.5.4. İlişki sözleri (kalıp sözler).....	106
4.6. “Göğü Yere İndirelim” Kitabı Söz Varlığı Ögeleri.....	106
4.6.1. Atasözleri	107
4.6.2. Birleşik fiiller (isim + yardımcı fiil)	107

4.6.3. Deyimler	113
4.6.4. İkilemeler	120
4.6.5. İlişki sözleri (kalıp sözler)	122
4.7. “Portakal Çiçekleri” Kitabı Söz Varlığı Ögeleri	123
4.7.1. Birleşik fiiller (isim + yardımcı fiil)	124
4.7.2. Deyimler	130
4.7.3. İkilemeler	138
4.7.4. İlişki sözleri (kalıp sözler)	143
4.8. “Yeryüzünün Kalbi” Kitabı Söz Varlığı Ögeleri	144
4.8.1. Atasözleri	144
4.8.2. Birleşik fiiller (isim + yardımcı fiil)	144
4.8.3. Deyimler	149
4.8.4. İkilemeler	157
4.8.5. İlişki sözleri (kalıp sözler)	160
5. TARTIŞMA - SONUÇ VE ÖNERİLER.....	162
5.1. Tartışma - Sonuç.....	162
5.2. Öneriler	165
KAYNAKLAR	166
EKLER	170
ÖZGEÇMİŞ.....	175

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1 “Canım Arkadaşım” Kitabı Söz Varlığı Ögelerinin Kullanım Sıklıklarına Göre Sıralanması.....	25
Tablo 2 “Çiçek Ekspresi” Kitabı Söz Varlığı Ögelerinin Kullanım Sıklıklarına Göre Sıralanması.....	43
Tablo 3 “Dünyayı Sırtında Taşıyan Balık” Kitabı Söz Varlığı Ögelerinin Kullanım Sıklıklarına Göre Sıralanması	58
Tablo 4 ve Tablo 4’ün devamı “Düşler Atlası” Kitabı Söz Varlığı Ögelerinin Kullanım Sıklıklarına Göre Sıralanması	76-77
Tablo 5 “Gelecek Ekspresi” Kitabı Söz Varlığı Ögelerinin Kullanım Sıklıklarına Göre Sıralanması.....	94
Tablo 6 ve Tablo 6’nın devamı “Göğü Yere İndirelim” Kitabı Söz Varlığı Ögelerinin Kullanım Sıklıklarına Göre Sıralanması	106-107
Tablo 7 “Portakal Çiçekleri” Kitabı Söz Varlığı Ögelerinin Kullanım Sıklıklarına Göre Sıralanması.....	124
Tablo 8 “Yeryüzünün Kalbi” Kitabı Söz Varlığı Ögelerinin Kullanım Sıklıklarına Göre Sıralanması.....	144

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

b.t.	: Bilinmeyen tarih
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
T.	: Türkçe
TDK	: Türk Dil Kurumu
vd.	: Ve diğerleri

1. GİRİŞ

“1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması amaçlanmıştır.” (MEB, 2019). Bu amaçlar doğrultusunda çocukların söz varlıklarını çeşitlendirebilecekleri, dilinin inceliklerini görebilecekleri, dil bilincine ulaşip dilini sevebilecekleri materyallerden biri de çocuk edebiyatı eserleridir. Dilinin çeşitli söz varlığı öğelerini içeren nitelikli çocuk edebiyatı yapıtlarıyla karşılaşan çocuk ana diline daha hâkim olacak ve sözcük dağarcığını daha da geliştirecektir. Bu nedenle söz varlığı açısından iyi bezenmiş yapıtlar, çocukların söz varlıklarını güçlendirmesi açısından önemli bir noktadadır. Bu bağlamdan hareketle çocuk edebiyatı ürünlerinin içerdiği söz varlıklarının tespiti gerekmektedir.

Ülkemizde çocuk edebiyatı alanındaki yapıtların söz varlıklarını belirlemeye yönelik çalışmalar ne yazık ki azdır. Oysaki “Söz varlığı ve söz varlığının alt dalları olan kelime hazinesi, deyimler, atasözleri ve diğer unsurlar, çocuk edebiyatı ürünlerinin meydana getirilmesinde ve çocuk edebiyatı ürünleri de bu unsurların oluşumu ve gelişiminde önemli bir yer teşkil eder.” (Baş, 2010). Bu bakış açısından da hareketle çocuk edebiyatı yazarı Özgür Balpınar’ın hikâye türünde kaleme aldığı sekiz çocuk kitabının söz varlığı öğelerinin tespiti ve bulguların analizleri yapılmıştır.

Bu çalışmanın içeriğini kuramsal temeller, yöntem, bulgular, tartışma, sonuç ve öneriler başlıkları oluşturmaktadır. Ek bölümünde ise yazar Özgür Balpınar ile yapılan röportaja yer verilmiş, kendisinin çocuk edebiyatına bakış açısı ve çocuk edebiyatında söz varlığının önemi ile ilgili düşünceleri alınmıştır.

2. KURAMSAL TEMELLER

2.1. Çocuk

Çocuk edebiyatı kavramına girmeden önce çocuk kavramını ele almak gerekmektedir. Çocukla ilgili bir çalışma yaparken asla vazgeçilmemesi gereken ilk iş “çocuk” kavramını ele almak ve bu kavramın ne anlamlara geldiğini sorgulamaktır. Çocuğun kendi için taşıdığı anlam, bizim için taşıdığı anlam ve toplum için taşıdığı anlamları tanımlamadan bir çalışmayı başlatmak işe eksik başlamak olacaktır (Neydim, 2010).

Çocuk kavramına her toplumda, tarihin farklı zamanlarında, aynı toplumun içerisinde bile farklı anlamlar yüklenmiştir. Çocuğa ait bu tanımların farklılaşmasında bilimsel ilerlemeler, insan haklarındaki gelişmeler ve çocuğa yönelik bakış açısı rol oynamıştır. Çocuk; bireysel kararlarını alamayan, yetişkinliğe kadar olan bir geçiş dönemi olarak adlandırılmaktadır (Sağlam ve Aral, 2016).

Güncel Türkçe sözlükte “çocuk” kavramının tanımı şu şekildedir: “Bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak.” (TDK, 2011). Bu tanımların yanı sıra çocuk kavramı üzerine yapılan bir tanım da şu şekildedir: “...genellikle, bedensel ve zihinsel gelişim bakımından insanoğlunun 0-16 yaş grubuna çocuk denildiği bilinmektedir. Ancak bu sınırlamanın her zaman her şartta geçerli olduğunu söylemek oldukça güçtür. Nitekim bazı bilim adamları, 0-14 yaş grubunu çocukluk dönemi olarak almaktadır.” (Yalçın ve Aytaş, 2017).

2.2. Çocuk Edebiyatı

Teknoloji ile insanlar arasında iletişimin kolaylaştığı günümüzde edebiyat alanında da gelişmeler gözlenmektedir. Cumhuriyetle beraber bireyselleşme ve çekirdek aile yapısına yönelik insanların çocuklarına verdiği önemin artmasına sebep oldu. Çocuklara verilen önemdeki değişimden edebiyat da nasibini almış ve çocuklara has bir edebiyat alanı oluşmuştur (Ungan ve Demir, 2016).

Çocuk edebiyatının geçmişi yazılı kaynaklara geçmeden önce sözlü kaynaklarla başlar. Her milletin anadilinde yarattığı zengin dil unsurlarını içinde barındıran masal, fıkra, tekerleme... gibi sözlü gelenekleri vardır. Bu sözlü kaynaklar insanın var olmasıyla başlar ve ait olduğu ulusun tarihsel kimliğidir (Şahbaz, 2008).

Çocuk edebiyatı kavramı üzerine tek bir tanıma ulaşmak mümkün değildir; düşünceler, fikirler farklılaşmaktadır. Kimileri salt çocuktan bahseden ürünlerin hepsine çocuk edebiyatı derken kimileri de çocuğu merkeze alıp onun etrafında gelişen olay ve düşünceleri konu edinen eserlere çocuk edebiyatı demiştir. Bu tanımlara yıllar içinde edebiyatçılar, eğitimciler farklı boyutlar getirip, bu tanımları geliştirip katkılar da sağlamaktadır (Yağcı, 2007).

Güncel Türkçe sözlükte çocuk edebiyatı, “Çocukların hayatı kavramasına yardımcı olacak, hayal gücünü geliştirici, okuma sevgisini aşılayan, eğitici bir edebiyat türü, çocuk yazını.” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2011).

Çocuk edebiyatı alanında çalışmalar yapan araştırmacılar da bu alana değerli yorumlarıyla katkı sağlamışlardır. “Çocuk edebiyatı, çocuğu hayata ve geleceğe hazırlamak amacıyla içinde bulunduğu yaş, ilgi, ihtiyaç ve beklentileri göz önünde bulundurularak yazılan, derlenen, düzenlenen eserlerin oluşturduğu edebi yönelimi ifade eder. Bu bağlamda vücut bulunan eserler çocuğun eğitimi, olgunlaşması, sosyalleşmesi ve ruhsal ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olur.” (Sınar, 2016).

Yağcı (2007)’ya göre çocuk edebiyatı “Çocukların ve gençlerin akıl ve beden gelişimlerine uygun, onların iç dünyasına yönelebilen, sıradanlıktan ve basitlikten uzak olan ve yine onların “anlama-kavrama-yorumlama” becerilerine seslenen, onları eğlendiren, eğiten, ürünlerin tamamıdır.” Bu tanımlardan biri de alan yazında karşımıza çıkan Sever’e aittir. “Çocuk edebiyatı (yazını), erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dili gelişimini ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır.” (Sever, 2019).

Çocuk edebiyatı, çocuğun iki yaşı ile ergenliğe girdiği döneme kadar olan süreçte çocuğun gereksinimlerini karşılayan, çocukların hayat deneyimlerine paralel olacak şekilde kaleme alınmış edebiyat ürünleridir. Çocuk edebiyatı çocuğu farklı dünyalara götürür, çocuğun dil gelişimine katkıda bulunur, çocuğun düşünce dünyasına seslenir. Çocuk edebiyatı yapıtları; çocuğun görmesini, düşünmesini ve hissetmesini sağlamalı; çocuk, bu eserlerde kendisini bulmalıdır (Mertol, 2009).

Çocuk edebiyatını diğer alanlardan ayıran özellik merkezde çocuğun olmasıdır. “Çocuk edebiyatı, her şeyden önce çocuk için yapılan bir edebiyattır. Kendine has nitelikleri vardır. Çocuğun fizyolojik ihtiyaçları dışında çocuğun yaşamı ve insanı anlamlandırmasını

sağlar. Çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatıyla olan farkı ise çocuk edebiyatında merkezde çocuk ve çocukluk kavramlarının olmasıdır.” (Karagül, 2020). “Çocuk edebiyatı, çocuğun ilişkilerini düzenleyen yaş grubuna göre duygu ve düşüncelerini eksiksiz olarak anlatmasını amaç edinen bir edebi türdür.” (Yalçın ve Aytaş, 2017).

Şimşek (2014)’e göre çocuk edebiyatı, gelişme dönemindeki çocukların duygularına ve hayal dünyasına hitap eden ve her yaştan çocuğu hedef alan edebiyat olarak tanımlanmıştır. Çocuk edebiyatı kavramı, literatüre 20. yüzyılın ilk yarısından itibaren girmiştir. Çocuk edebiyatının asıl amacı çocuğu eğitmek değildir, çocuk edebiyatı ürünleri çocuğun dil becerisini geliştirmeli, düş dünyasına seslenmelidir. Yazar çocuğa görelilik ilkesi çerçevesinde çocuk edebiyatı ürünlerini oluşturmaktadır.

İnsan yaşamında çocukluk dönemi çok önemli bir yere sahiptir. Bu yüzden bu dönem, birçok bilim alanının dikkatini çekmiş ve araştırmalara konu olmuştur. Bu özel dönemde çocuğun ihtiyaçlarını bilmek ve gidermek gerekir. Çocuğa seslenen çocuk edebiyatı ürünleri de çocuğun gelişimine paralel olarak hem ona uygun nitelikleri bünyesinde barındırmalı hem de çocuğu desteklemelidir (Akyüz, 2020).

“Edebî metin, önce taşıdığı ses ve ritimle çocuğu kendine çeker. Çocuk, sözcüklerin anlamından önce sesine ilgi duyar. Masal tekerlemelerini bir şarkı gibi dinler. Çocukların ana sınıfından itibaren şiirden hoşlanmaları dikkat çekicidir. Öyleyse çocuğun duygusal dünyasına hitap eden bir güzellik taşıyıcısı olarak edebiyat doğal bir ihtiyaçtır.” (Şimşek, 2014).

Geleceğimiz olan çocuklar her alanda iyi bir eğitimden geçirilmelidir. Bu eğitimde başvurduğumuz en önemli kaynaklar da çocuk edebiyatı ürünleridir. Bu çocuk edebiyatı ürünlerinin eğitim dışında başka büyük işlevi vardır: ana dili öğretimi. Bu ürünlerle çocuklara Türkçe sevdirmeli, çocukların dile özen göstermesi sağlanmalı, Türk kültürü aktarılmalı, dilin incelikleri kavratılmalı, anlama ifade etme gücü kazandırılmalıdır. (Temizyürek, 2003).

Çocuk edebiyatı, ürünleri bir sanatçı titizliği içerisinde çocuğun gelişim evreleri göz önüne alınarak, çocuğa göre ilkesi etrafında yazılmış eserlerdir. Çocuk edebiyatı aslında farklı bir alan değil hedef kitlenin ihtiyaçlarına göre hazırlanmış, çocuğun gelişim evrelerini ön koşul olarak oluşturulan bir alandır (Dilidüzgün, b.t.).

“Çocuk edebiyatına “çocukça bir edebiyat” yanılgısıyla bakmak en baştan kaybetmektir. Büyüklerin edebiyatı kadar değerli ve özel; farklı olarak da “çocuk merakına uygun” bir

inşaya sahip olmalıdır çocuk edebiyatı.” Cıvıl cıvıl bir akıcılık, gökkuşağı renkleri kadar renkli, hayal, rüya ve şiir ses dalgasını yakalamalıdır.” (İlbak, 2021). “Çocuk edebiyatı, edebiyatı ve sanatkarane hassasiyetlerin tamamına sahip olması bakımından edebiyatın bir dalıdır, öte yandan çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliğine uygun eser verme ilkesi bakımından diğer edebi eserlerden ayrılır.” (Kartopu, 2021). “...çocuk edebiyatı ürünleri çocuklardan başlayarak yetişkinlere kadar uzanan bir hitap alanına sahiptir. Toplumsal meseleler, tarihsel olgular ve büyük kavramlara değinecek kadar güçlü bir edebi zemini bünyesinde barındırması çocuk edebiyatının çok katmanlı bir konuma taşınmasını sağlar.” (Gül, 2021).

Çocuk edebiyatı yazarı, çocuk arasındaki bağı “çocuk gerçekliği” ve “çocuğa görelilik” ölçütlerini göz önünde bulundurarak ve bu ölçütlere uygun hareket ederek kuvvetlendirilebilir. Bu ölçütler özgün bir çocuk edebiyatı ürününün çıkması için gereklidir. Çocuk edebiyatı ürünü basitlik ilkesi etrafında değil; anlatımda, konuda yalınlık ilkesiyle oluşturulmalıdır (Şirin, 2019). Çocuğa görelilik ölçütü gereği, metinler çocuğun ihtiyaçlarını, ilgi duyduğu alanları, dil gelişimini ön plana alarak hazırlanmalıdır (Sever, 2019).

“Çocuk bakışı, çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği” kavramları çocuklar için yapılacak edebiyatta temel sacayaklarıdır. Çocuk gerçekliği kavramı, çocuğu yetişkinlerden farklı anlamlandırmayı; çocuğa görelilik kavramı ise çocuğun ilgisiyle birlikte çocuğa uygun dil ve anlatımı ifade eder. Bunlar asla değişmez, içeriği kalıp kavramlar değildir. Bu sacayaklarının içeriği günün çocuk tanımlarına ve dönemine göre güncellenebilir (Şirin, 2019). Çocuk edebiyatı ürünleri, çocukluk ve onun devamı olan ilk gençlik dönemlerinde bireyin bilişsel, ahlaki, sosyal vb. gelişimlerine, kelime dağarcıklarının zenginleşmesine katkı sağlar. Çocuk edebiyatı ürünlerinin eğitim ortamlarından ve kitaptan yolu ayrılmış bireylerin hayatlarında olumlu değişiklikler yaptığı gözlemlenebilir (İlbak, 2021).

Şahbaz (2008), çocuk edebiyatının kaynaklarını şu şekilde belirtmiştir:

- 1- Çocuk eğitiminde yararlanılan sözlü kaynaklar
- 2- Yetişkinler için kaleme alınan ancak çocukların faydalandıkları
- 3- Sadece çocuklar için kaleme alınanlar

Çocuk edebiyatı; öznesine çocuğu alan, çocuğun dönemsel ihtiyaçlarına cevap verebilen, çocuğa görelilik ilkesi çerçevesinde oluşturulmuş özel bir dil ve içerikle bezenmiş özel bir

alandır. Çocuk edebiyatı alanı aslında geleceğe yazılmış birer mektuptur. Çocuk edebiyatı; yarınımız olan çocuklara rehberlik edebileceğimiz, rol modeller sunabileceğimiz, bireysel farklılıklarına saygı duyarak çocuğa şekil verebileceğimiz giriş cümlelerimizdir.

2.3. Söz Varlığı

“Yerli sözcüklerin bir bölümüne çekirdek sözcükler, kalıt sözcükler ya da temel söz varlığı denir. Bunlar insan yaşamında birinci derecede önemli olan kavramları yansıtan sözcüklerdir. İnsan organlarına, yiyecek, içecek gibi besin maddelerine, sütünden, etinden, derisinden veya gücünden yararlanılan hayvanlara, tarım araçlarına ve yemek pişirme ile ev işlerinde kullanılan araç ve gereçlere ilişkin kavramları yansıtan sözcüklerle somut eylemler gösteren *vermek, almak, gitmek, yemek, içmek* gibi sözcükler temel söz varlığını oluştururlar.” (Toklu, 2007).

Bir yapıtı meydana getiren unsur kitabın söz varlığı öğeleridir. Bir yapıtta söz varlığı öğelerinin zenginliğine paralel olarak dilinin ve içeriğinin de zengin olması beklenir. Bir kitabın okuyucusuna kazandıracığı en önemli kazanım söz varlığı hazinesine katkı sağlamaktır. Bu yüzden tüm eğitim kademelerinde okutulan kitaplarının taşıdığı söz varlığı öğelerinin önemi büyüktür (Yolcu, 2018).

İnsan, doğduğu andan itibaren kendisini önceden sınırları çizilmiş bir iletişim ağının içerisinde bulur. Bu iletişim ağı bireye tüm ihtiyaçlarını karşılayacak bir dil zenginliği sunar. Bu dil, ortak bir kültürün ürünüdür ve o kültür evreninde doğan bireyler tarafından isteseler de istemeseler de kullanılır. Bu dildeki söz varlığının bütün kelimeleri her türlü deneyimi, duyguyu, bilgiyi vb. geçmişten günümüze taşıdığı için o dili kullananları ortak noktalarda buluşturur (Demir, 2016).

“Söz varlığı alanında araştırmacılar tarafından ortak olarak belirlenen kriterler bulunmamaktadır. Söz varlığı çalışmalarında kelime, atasözü, deyim, ikileme, kalıp söz ve kalıp ifadeler üzerine yapılacak her türlü çalışma dil eğitime fayda sağlar. Söz varlığı çalışmaları konuşma ve yazı dili üzerine olmak üzere iki alanda karşımıza çıkar.” (Baş, 2011).

Bir topluma ait tarihsel olaylar incelendiğinde o topluma ait söz varlığı öğelerinde meydana gelen değişimler görülecektir. Çünkü tarihsel olaylar dilde yani söz varlıklarında izlerini bırakmışlardır. Bu sebepten söz varlığının tanımı her yazar tarafından birbirine benzer şekilde yapılmıştır (Uz ve Özcan, 2020).

Aksan (2018)'a göre Türkçenin sözvarlığının temel niteliklerini şu şekildedir:

- 1- Türkçe güçlü bir türetme ve birleştirme yeteneğine sahiptir.
- 2- Türkçe, Türklerin yabancı toplumlarla kurdukları ilişkilerden etkilenmiştir. Türkler, kendi dillerine has sözcükleri terk ederek yabancı söz varlıklarını dillerinde kullanmayı tercih etmişlerdir.
- 3- Kavramları daha canlı hale getirmek için kavramlaştırma esnasında beş duyu organımız tarafından algılanan nesnelere ve doğaya başvurulmuştur.
- 4- Türkçede anlatıma güçlendirme için ikilemeler başvurulmuş bir yöntemdir.
- 5- Türkçe eski devirlerden bu yana çok anlamlılık özelliği gösteren bir dildir.
- 6- Anlamdaş sözcüklerin varlığına en eski kaynaklarda da rastlanılabilir.
- 7- Günümüzde unutulmuş söz varlığı öğeleri, Türkçenin lehçelerinde ve Anadolu ağızlarında varlığını sürdürür.

Söz varlığı, o dili konuşan ve yazan bireyleri anlatma gücünü geliştirir. Bu gücü koruyabilen, geliştirebilen ve zenginleştirebilen uluslar, her alanda kendilerini güçlü hissettirirler ve sonsuza dek varlıklarını sürdürebilirler (Baş, 2010).

Sözcük öğretimi bir dilin en önemli unsurudur. Söz varlığı da bireyde ne kadar geliştirilir ve ne kadar bireye kazandırılırsa sözcük öğretimi o kadar başarılı olur. Bu şekilde bireyin Türkçe öğretiminde dört temel dil becerisi -konuşma, okuma, yazma, dinleme- alanında gelişmesi sağlanır (Lüle Mert, 2013).

Bir dili tanımak için sadece yetişkinlere yönelik kaleme alınan eserlere bakmamak gerekir. Çocuk kitapları çocuğun dönemsel ihtiyaç duyduklarının dışında söz varlığına ait öğeleri de bizlere sunar. Bu sebepten çocuğu anadilinin söz varlığı öğelerine hâkim olması için çocukluk döneminde söz varlığı öğeleriyle bezenmiş kitaplarla buluşturmak gerekir (Özbaşı, 2020).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB, 2019), yılında yayınladığı Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda söz varlığı ile ilgili her bir sınıf kademesi için kazanımlara yer vermiştir. Bu kazanımlarla öğrencilerin söz varlıklarını zenginleştirmek, Türkçeye karşı daha duyarlı nesiller yetiştirmek istemektedir. Aşağıda bu söz varlığı ile ilgili kazanımlar, kazanım kodlarıyla 5, 6, 7, 8. sınıflar için ayrı ayrı verilmiştir:

5. Sınıf

T.5.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için görseller, sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.

b) Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturması teşvik edilir.

T.5.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.

T.5.3.7. Kelimelerin eş anlamlılarını bulur.

T.5.3.8. Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.

T.5.3.9. Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.

T.5.4.7. Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.

6. Sınıf

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.

b) Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturması teşvik edilir.

T.6.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.

T.6.4.7. Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.

7. Sınıf

T.7.3.5. Bağlamdan hareketle bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.

b) Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturması teşvik edilir.

T.7.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.

T.7.4.7. Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.

T.7.3.10. Basit, türemiş ve birleşik fiilleri ayırt eder.

8. Sınıf

T.8.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.

b) Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturması teşvik edilir.

T.8.3.6. Deyim, atasözü ve özdeyişlerin metne katkısını belirler.

T.8.4.7. Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.

2.4. Söz Varlığını İçeren Öğeler

2.4.1. Atasözleri

Aksoy (2021), atasözlerinin tanımını “Atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargıları, genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştıran ve kalıplaşmış biçimleri bulunan kamuca benimsenmiş özsözler.” şeklinde yapmıştır.

Püsküllüoğlu, atasözünü “Ataların, uzun denemelere, gözlemlere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak veren ve kalıplaşmış bir biçimi olan, kamuca benimsenmiş kısa, özlü söz.” olarak tanımlamıştır (Püsküllüoğlu, 2012).

Atasözleri; evrensel değer taşıyanlar, ülkelere özgü olan, bölge ağızlarındaki olmak üzere üç gruba ayrılabilir. Kökü çok eskilere dayanan atasözleri yüzyıllardır halka rehberlik etmiştir; iyiyi, doğruyu göstermiştir. Atasözleri hem evrensel hem de ulusal değerleri yansıtır. Ecdadımızı, geçmişimizi anlamanın yolu atasözlerini anlamadan geçer. Ecdadını ve geçmişini anlayan toplumlar gelecekte daha emin adımlarla yürürler (Hengirmen, 2007).

Aksan (2019)’a göre atasözleri “Türk’ün bilgeliğini, zengin düşünce ve ruh dünyasının ürünlerini, karşılaşılan değişik durum ve olaylardan çıkarılan yargıları dile getirmedeki başarısını yansıtmakta, bir yandan da söylenişlerindeki şiirli anlatımla, etkileyici, kolay hatırdan kalan anlatım biçimleriyle dikkati çekmektedir.”

Esin (2015)’e göre atasözleri bir dilin hafızasıdır; dilimizin tüm zenginliklerini, anlatım gücünü içinde barındıran kültürel mirasımızdır. Bu hafızayı gelecek kuşaklara anlatmanın bir yolu da atasözleridir. Çünkü atasözleri içinde bulunduğu dilin kurallarını, mantığını,

servetini barındırır. Bu yüzden atasözleri ile dil eğitimi konusu görmezden gelinilmemelidir. Çünkü gündelik hayat içerisinde örneklemelere, öğüt vermeye, az lafla çok şey anlatmaya, kanıt göstermeye, en anlamlı örnekleri vermeye ihtiyaç duyduğumuzda kapısını çaldığımız söz varlığı ürünlerinden biri şüphesiz atasözleridir.

Atasözleri, bir milletin geçmişte yaşadığı olayların, deneyimlediklerinin kalıp sözler şeklinde karşımıza çıkan şeklidir. Bu özlü sözlerle atalarımız, hangi durumlarda nasıl davrandıklarını, bu davranışın sonucunda ne gibi sonuçlarla karşılaştıklarını kısacası hayat tecrübelerini kendilerinden sonraki kuşaklara aktarmışlardır. Bu anonim sözler; bizler için gelecekte nasıl adımlar atmamız, içince bulunduğumuz hal ile nasıl bir tavır sergilememizle ilgili söz varlıklarıdır (Akyağın, 2012b).

“Atasözleri bir ulusun ortak düşünce, inanış ve tutumuyla belirmiş kalıp ifadelerin önemli bir bölümünü oluşturan sözlerdir. Belli bir kalıp içinde belli sözcüklerle söylenen atasözleri ataların uzun yıllara dayanan deneyimleriyle oluşmuş bilgiyi kalıp bir ifade ile öğüt olarak kurallaştıran sözlerdir.” (Erol ve Özkan, 2007).

İnsanoğlu; var olduğundan beri en kıymetli varlığı olan dilliyile ait olduğu toplumun tecrübelerini, yaşantılarını, kültürünü öğrenir ve bunu gelecek kuşaklara da aktarır. Bu aktarıшта karşımıza çıkan öge atasözleridir. Çünkü atasözlerinin içinde bir topluma ait özellikler vardır, atasözlerinde toplumun kendisi vardır. Atasözleri ile birey; kendini, yaşadığı toplumu tanır, dilini yaşatır (Esin, 2015).

Küçük yaşlardan itibaren söz varlığı açısından nitelikli çocuk edebiyatı ürünleriyle yolu kesişen çocuklarda ana diline karşı bir duyarlılık akabinde de Türkçeye karşı bir sevgi oluşacaktır. Söz varlığı olarak atasözleri de küçük yaşlardan itibaren çocuklarla buluşturulmalıdır. Atalarının çağlar ötesinden deneyimleriyle onlara seslendiği öğeler olan atasözlerinin çocukların dilsel gelişimlerine katkı sağladığı bir gerçektir (Aytan, 2016).

Atasözleri, yüzyıllardır süren bir halk süzgecinin ürünüdür ve kesin hüküm bildiren söz varlığı öğeleridir. Anonim, öğüt verir, kalıplaşmış, yol gösterici niteliktedir. Geniş halk kitleleri tarafından benimsenmiştir. Atasözlerinin büyük bir bölümü emir kipinde veya geniş zaman çekiminde karşımıza çıkan cümle yapılarıdır (Parlatır, 2007b).

Atasözleri var olduğu milletin izlerini, varlığını taşır. Bu atasözlerinde milletin hayalleri, yaşam tarzı, nüktedanlığı, hayat felsefesi, zekâ unsurları, hicivleri, gelenek ve görenekleri görülür. Kısacası atasözleri bir milletin kimliğidir (Aksoy, 2021).

Aksoy (2021), atasözlerinin biçim özelliklerini şu şekilde açıklamaktadır:

1- Atasözleri kalıp ifadelerdir. Atasözünü oluşturan kelimelerin yerleri değiştirilemez, atasözüne başka sözcükler eklenemez.

2- Atasözleri az kelimeyle çok şey anlatan kısa ve özlü sözlerdir.

3- Çoğu bir cümle olmakla beraber birden fazla cümleden oluşan atasözleri de vardır.

Atasözleri rol model söz varlığı unsurlarıdır. Çağlar öncesinden yazılmış anonim rehber sözlerdir. Bu söz varlığı öğeleri, bireylerin açmazlarla karşılaştığında ve yol gösterici aradığında kapısını çaldığı kültür unsurlarıdır.

2.4.2. Birleşik fiil (isim + yardımcı fiil)

Türetme, birleştirme, kalıplaştırma Türkçenin söz varlığını daha da zenginleştirmek, dilin ihtiyacı doğrultusunda yeni kavramları karşılamak için başvurulan yöntemlerdir. Bu yöntemlerden olan birleştirme, Türkiye Türkçesinde birleşik fiilleri oluşturma karşımıza çıkan bir yöntemdir (Akbaba, 2007). Türkçede fiil soylu sözcük ve sözcük grupları yüklem olabiliyorken isim soylu sözcük ve sözcük grupları da yüklem görevinde bulunabilirler. İlk yazılı metinlerden beri Türkçede isim soylu kelime ve kelime gruplarının yüklem görevinde kullanılmalarını sağlayan bir sistem karşımıza çıkar (Baydar, 2013).

İsim + yardımcı fiilleri Korkmaz, “Bir Yanı Ad Bir Yanı Yardımcı Fiil Olan Birleşik Fiiller” başlığı altında almıştır. “Bunlar bir ad veya sıfat ile et-, eyle-, yap-, kıl-, ol- ve bulun-yardımcı fiillerin birleşmesinden oluşmuştur. Birleştikleri yardımcı fiilin görevi, bir adı fiil durumuna getirmektir. Dolayısıyla, esas anlam ad üzerinedir. İçlerinde en yaygın olanları bir kılış bildiren geçişli et- ve bir oluş bildiren ol- yardımcı fiili ile kurulanlardır.” (Korkmaz, 2009).

Karahan, isim + yardımcı fiilleri “Ana Yardımcı Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller” başlığı altına almıştır. “Bu tip birleşik fiillerde et-, ol-, yap-, eyle-, kıl-, bulun- yardımcı fiilleri kullanılır. Asıl unsur olan isim başta, yardımcı fiil sonda bulunur. Yardımcı fiil, bir çekim görevi yaparak anlamı üzerinde bulunduran isim unsurunu fiilleştirir: Dost ol-, yok et-... Tek başına kullanılmayan veya kullanıldıklarında asli şekillerini koruyamayan bazı isimler, yardımcı fiille birleşik yazılır: Sabret-, hallet-, hisset-, zannet-...” (Karahan, 2006).

İsimle birleşik fiil yapan yardımcı fiiller et-, ol-, -eyle-, bulun-, yap- fiilleridir. Bunlardan et-, eyle-, yap- isimlerden geçişli birleşik fiil, ol-, bulun-, ise geçişsiz birleşik fiil yapar.

Asıl ve çok kullanılan yardımcı fiiller et- ve ol- ‘tır. Yardımcı fiil bir fiilleştirme ve çekim unsum olarak vazife görür. Şu misaller isimle yapılmış birleşik fiillerdir: kabul et-, mahvol-, sabreyle-, pişman ol-...” (Ergin, 1989).

“Çocuk öğrenmek isteyen canlı bir varlıktır. Farklı yaş gruplarına mensup çocuklar ulaşmadığı, göremediği, dokunamadığı nesnelere kitaplar aracılığıyla ulaşır. Kitaplar çocuğun dilsel, sosyal, kültürel alanlarda gelişmesine, iletişim kurma yolundaki becerisine katkı sağlar. Okuduğu kitaplardaki hayal dünyasını dış dünyayla birleştirip ifade etmek isteyen çocuk, bunu okuduğu kitaplardaki sözcük ya da sözcük birleşiklerini kullanarak gerçekleştirir.” (Aydın ve Yıldız, 2022). Bu bağlamdan hareketle bu çalışmada da Balpınar’ın yapıtlarında geçen sözcük birleşiklerinden yardımcı eylemle yapılmış birleşik fiil yapı varlığı incelenmiştir.

2.4.3. Deyimler

Aksoy (2021), deyimleri “Bir kavramı, bir durumu, ya çekici bir anlatımla ya da özel bir yapı içinde belirten ve çoğunun gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğu ya da tümce.” şeklinde tanımlamaktadır.

Deyimler milli kültürün önemli ürünleridir. Deyimlerin çıkış noktasıyla ilgili net olarak bilinmemekle beraber dilden dile yolculuğunu tamamlayarak günümüze kadar ulaşmıştır. Deyimler anlatımın tuzu, biberi, tadıdır. İki üç kelimeyle anlatım heybesine dünyaları yükleyen deyimleri bütün bireylerin öğrenmesi ve kullanması milli kültür için hizmet niteliğindedir (Adıgüzel, 2016).

“Deyimler, düşünce, kavram, nesne ve kişilerin durumlarını, özelliklerini yansıtmak için kullanılan ve gerçek anlamının dışına çıkmış özel anlam / anlatım boyutuyla kalıplaş söz öbekleridir.” (Akyalçın, 2012b). “Deyimler, bir dilin anonim sayılan öğelerindendir. Tıpkı atasözleri gibi, deyimler de bir toplumun diline yansıyan kültürün izlerini, ipuçlarını ortaya koyar. Anlatım gücünü artırıcı, kimi zaman hoş gidecek, söyleyene zevk veren ve hatırdan kalmayı sağlayan öğeler içerir. Kimi zaman da abartmaya kaçır.” (Aksan, 2014).

Deyimler, kalıplaşmış söz varlıklarıdır. Bu söz varlıkları söz öbeğinden oluşabileceği gibi cümle şeklinde de en az iki kelimeden oluşmaktadır. Deyimleri oluşturan unsurlar gerçek anlamlarının dışında farklı anlam taşımaktadır. Deyimler çok rahat biçimde fiil çekimine girebilirler ve bu yönleriyle de atasözlerinden ayrılırlar (Parlatır, 2007a).

Püsküllüoğlu, deyimleri “Anlatıma akıcılık, çekicilik katan, çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan, genellikle de birden çok sözcüklü dil ögesi, kalıplaşmış sözcük topluluğu.” olarak tanımlamıştır (Püsküllüoğlu, 2012).

Bir toplumun uzun deneyimleri sonucu ortak ürünleri olarak ortaya çıkan deyimler, benzetme yoluyla oluşurlar ve mecaz anlamlıdırlar. Kalıplaşmış söz varlıkları olan deyimler kullanıldıkları dilin gelişimine katkı sağlarlar. Deyimler anlatma süreçlerinde ihtiyaç duyulan ögeler oldukları için anlamlarına uygun bir biçimde öğrenilmelidir (Baş, 2013). Deyimler bakımından oldukça zengin olan dilimizde az sözle çok şey anlatmak istediğimizde başvurduğumuz yollardan biridir. Aynı zamanda ifadeyi güçlendirmek için de deyimleri hem yazılı hem de sözlü ifadelerde kullanırız (Kenzhalin, 2017).

Deyimler, bizlere Türkçenin derinliğini ve kelime yönünden zenginliğini gösteren dil ögeleridir. Bir dildeki zenginlik, o dilde bulunan kelimelerin sayısal olarak niceliğiyle değil kelimelere yüklediği anlamların çokluğuyla da ölçülür. Deyimleri oluşturan kelime unsurları da gerçek anlamlarından uzaklaşarak -mecazi bir anlam taşıyarak- dilin zenginliğine katkıda bulunur (Yastı, 2007).

Özözen (2001), deyimleri biçim olarak üç başlıkta toplamıştır:

1- İki ya da daha fazla sözcüğün bir araya geldiği ve herhangi bir öbek türünde (ad tamlaması, sıfat tamlaması, edat öbeği vb.) olanlar

2- Sonu mastarla bitenler

3- Cümle biçiminde olanlar

“Bir söz öbeğinin, deyim olabilmesi için öylesi bir anlam boyutuna geçmesi gerekir ki, artık o anlam boyutunu deyimler sözlüğü dışındaki sözlüklerde bulamamalıyız. Yani Türkçe Sözlüklere bakıldığında deyim olan bir söz öbeğini oluşturan sözcüklerin tek tek bütün (gerçek, yan, mecaz, terim, argo) anlamlarını aşan, farklı boyutta bir anlamın ortaya çıkmış olması gereklidir.” (Akyalçın, 2011).

Türkçede yaklaşık 10.000 deyim vardır. Deyimler genellikle kendi anlamlarının dışında kullanılır ve anlam aktarmalarıyla oluşturulur. Bu unsurlar konuşma dilimize iyice yerleşmiş ve kemikleşmişlerdir. Neredeyse deyimlersiz duygularımızı, fikirlerimizi kısa yoldan ve etkili anlatmak mümkün görülememektedir. İnsan yaşamında yer alan her konu aynı zaman da deyim de konusu olmuştur. İnsan yaşantısı mutlaka deyimlere yansımıştır (Hengirmen, 2011).

“Deyimler kısa metinlerdir; duyguları, düşünceleri, hayal ve istekleri, hayat deneyimini en kısa yoldan dilin verdiği güçle, çoğu zaman mantığın dışına taşarak ortaya koymaya çalışan sözlerdir. Bu bakımdan insanların sözü etkili kılma yolunda başvurduğu araçlardan biridir. Deyimler kesin bir yargı bildirmezler. Bu bakımdan daha çok kullanılan söz varlıklarıdır.” (Sinan, 2015).

Çocuk, edebi eserlerdeki söz varlıklarıyla dilinin inceliklerini öğrenir; içinde bulunduğu kültür yapısını tanır ve sonunda çocukta diline, bulunduğu kültüre karşı da aitlik duygusu oluşur. Bu aitliği sağlamadaki önemli araçlardan biri de deyimlerdir. Çünkü deyimler çocuğun günlük yaşamı içerisinde sürekli karşılaştığı söz varlığı öğeleridir. Çocuk edebiyatı ürünleri içinde deyimler bir kurgu içerisinde verildiği için de çocuk tarafından kolayca kelime haznesine katılabilir (Barutçu ve Açık, 2018).

Deyimler, Türkçenin söz varlığı unsurları açısından önemli bir yere sahiptir. Hangi yaş gruplarında ve hangi seviyede deyimlerin kullanılması gerektiği konusundan ortak bir kıtas bulunmamaktadır. Bu söz varlığı ögesinin mutlaka çocuk edebiyatı ürünlerinde yer alması gerekir (Baş, 2016).

Anlamı güçlü kılma yöntemlerinden biri de deyimlere başvurmaktır. Bu söz varlığı öğeleri; anlatımı kuru, yalın ve tekdüze bir söylemden uzaklaştıran bir zenginliktir. Çoğunluğu mecazi bir anlamda olan deyimler bulunduğu dilin izlerini taşır. Bu söz varlıklarına hem konuşma hem de yazı dilinde oldukça rastlanır.

2.4.4. İkilemeler

İkilemeler, Türkçenin zengin söz varlığı içerisinde anlamı güçlendirmek, pekiştirmek amacıyla kullanılan kelime gruplarıdır. Türkçe sözlükte ikileme -dil bilgisi terimi olarak- “Anlamı güçlendirmek için aynı kelimenin tekrarlanması, anlamları birbirine yakın, karşıt olan veya sesleri birbirini andıran kelimelerin yan yana kullanılması: Yavaş yavaş, irili ufaklı, aşağı yukarı gibi.” şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2011). Bu alanda çalışmalarıyla tanınan Hatipoğlu ikilemeleri “İkileme, anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla, aynı sözcüğün tekrar edilmesi veya anlamları birbirine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran iki sözcüğün yan yana kullanılmasıdır.” şeklinde tanımlamıştır (Hatipoğlu, 1981).

“İkileme bir sözcüğün ya da yansımali bir birimin tamamının ya da bir kısmının yinelenmesi; ya da sözcüğün anlam özellikleri açısından eşanlamlı, zıt anlamlı, anlam açısından

ilişkili olabileceği başka bir sözcükle birlikte kullanılmasıyla oluşturulan bir anlatım biçimidir.” (Aksan, 2001).

Aksan (2021)’a göre bir kavramı daha güçlü bir şekilde ifade etmek için ikilemelere başvurulur. Bu yönüme Türkçede oldukça fazla, diğer dillerde ise çok az başvurulduğu görülmektedir. Bu özelliği diğer dillerin aksine Türkçeye özgünlük katmaktadır. Farklı ikileme oluşturma biçimlerinden yararlanılması Türkçeye daha güçlü bir anlatım gücü kazandırıyor. Bu anlatım yöntemi tarihin en eski dönemlerinden beri Türk lehçelerinde yer almaktadır.

İkilemeler, Türkçenin ne kadar zengin bir dil olduğunu ve yaratma gücünü gösterir. İki kelimenin kalıplaşmasıyla oluşan ikilemelerin yerleri değiştirilemez. İkilemeler, anlam açısından tek bir kelime gibi değerlendirilir ve parçalanamaz. Tek başına bir anlam ifade etmeyen bazı kelimelerin ikilemeler içerisinde anlam kazandıkları görülür (Yastı, 2007).

İkileme Türkçenin yaratma gücünün zenginliği, yeni bir anlatım yolu yaratma şeklidir. İkileme olayını anlamadan Türkçenin yapı bakımından çözümlenmesi mümkün değildir. Çünkü Türkçenin temellerinde ikilemelerin varlığı vardır. İşte bu yüzden ikilemelerin Türkçe için önemi sanılanın aksine daha büyüktür (Hatipoğlu, 1981). İkilemelerin en önemli özelliği kalıplaşmış söz varlığı olmalarıdır. İkilemeyi oluşturan sözcükler arasında bir sıra vardır ve bu sıra birkaç örnek dışında asla bozulamaz. İkilemeyi oluşturan sözcüklerin yerleri değiştirilemez. İkilemeleri oluşturan öğelerden kimileri yalnız başına kullanılamaz (Çoraklı, 2001).

“İkileme, aslında anlam gücü sağlamak için yaratılan bir psikoloji ve müzik olayıdır. Türkçede ikileme, şiire, düzyazıya, anlam, aydınlık katan, güzellik, ahenk sağlayan ve ancak başarılı ozanlarca, yazarlarca sezilmiş bir sırdır.” (Hatipoğlu, 1981).

İkilemelerle ilgili çalışmalar incelendiğinde birkaç çalışma dışında ikilemelerin yapısal açıdan ele alındığı görülmektedir. İkilemelerin içerdiği anlamlarla ilgili çalışmaların sayısı azdır. İkilemelerin anlam tarafından görevlerine bakıldığında ikilemelerin anlamı güçlendirdiği, pekiştirdiği; cümlelere abartma, alaycılık, birliktelik gibi birçok anlam kattığı görülecektir. Hatta çok az sözle çok şey ikilemelerle rahatça anlatılabilir (Çürük, 2016).

Toklu (2007), ikilemelerin oluşum biçimlerini şöyle belirlemiştir:

1- Aynı anlamlı kelimelerin tekrarıyla oluşturulanlar: ses seda, sorgu sual...

2- Yakın anlamlı kelimelerle oluşturulanlar: eş dost, çul çaput...

3- Zıt anlamalı kelimelerle oluşturulanlar: er geç, düşe kalka...

4-Yalnız başlarına anlamları olmayıp sesçe birbirini çağrıştıran kelimelerle oluşturulanlar: abur cubur, eciş bücüş...

5- Yansıma kelimelerle oluşturulanlar: şırıl şırıl, mırıl mırıl...

6- Biri anlamlı, diğeri anlamlı sözcüğe sesçe benzeyen, onunla bir anlam kazanan kelimelerle oluşturulanlar: ufak tefek, eğri büğrü...

7- M harfinin getirilmesiyle oluşturulanlar: defter mefter, para mara...

Farklı oluşturma yöntemleriyle karşımıza çıkan ikilemeler Türkçeye has dil unsuru özelliklerinden biridir. Birçok dilde fazla yer almayan bu söz varlığı ögeleri gündelik hayat içerisinde bolca başvurduğumuz unsurlardır. Anlatıma canlılık, güç, zenginlik, derinlik ve ahenk katarak Türkçenin yüzyıllardır süren anlatım gücünün en önemli göstergesidir.

2.4.5. İlişki sözleri (kalıp sözler)

Söz varlığı ögeleri unsurları içinde bulunan ilişki sözleri bir toplumda bulunun insanların birbirleriyle ilişki kurarken başvurdukları sözlerdir. Bu söz varlığı ögeleri o dili konuşan toplumun örf, adet, gelenek, inanış ve kültürünü yansıtmaktadır. İlişki sözleri ögelerine hâkim olmak o dili konuşan toplumun kültürünü iyi tanımak anlamına da gelir (Aksan, 2018). İlişki sözleri; her dilde genişçe görülen, kullanıldığı toplumun izlerini taşıyan kalıplaşmış söz varlığı ögeleridir. Bu söz varlığı ögeleri; toplumsal görgü kurallarından beslenirler, günlük yaşam içerisinde oldukça kullanılırlar ve insan ilişkilerini şekillendiren, kolaylaştıran, geliştiren sözlerdir (Özbaşı, 2021).

“Gündelik iletişim kalıplar, hayatın doğal akışı içinde, bulunduğumuz çeşitli ortamlarda, samimi olduğumuz ya da hiç tanımadığımız insanlarla anlık ya da planlı, kısa ya da uzun süreli iletişim durumlarında ister zorunlu bir nezaketin gereği ister gönülden bir isteğin sonucu olsun kullanmak zorunda olduğumuz ifadelerdir.” (Bayraktar, 2022).

Bu söz varlığı yapılarıyla ilgili hazır kalıp sözlerdir. “Kalıp sözler denilebilecek dil yapıları; hem toplumun tamamı tarafından kabul görüp geniş bir kitle tarafından kullanılan hem de duygu, düşünce, inanç ve kültürü kısa ve etkili bir biçimde verebilen dil birimleridir. Eline sağlık, hoş geldin, teşekkür ederim, Allah razı olsun, başınız sağ olsun bu yapılardan sadece birkaçıdır.” (Mutlu, 2020).

Bir dilde ilişki söz varlığı öğelerinin sayısal olarak fazla olması o toplumda toplumsal kimliğin oluştuğunun kanıtıdır. Bu sözler kültür aktarımını sağlar, insanlar arasındaki ilişkileri düzenler. Eğer bir dilde tarihsel kimlik, kurallar, ortak anlayış prensipleri varsa o dilin bir kimliği, gelenekselleşmiş bir kültürü vardır demektir. Bu da o dilin ilişki söz varlığı açısından zengin olduğu anlamına gelir (Şimşek, 2015).

Kalıp sözler, “Önceden belirli bir biçime girip hafızada öylece saklanan, söyleneceği sırada yeniden üretilmeyip olduğu gibi hatırlanarak, gerekiyorsa bazı ekleme ve/veya çıkarmalar yapılarak kullanılan, tek bir sözcükten, ardışık veya aralı sözcükler içeren sözcük öbeği ya da tümceden oluşabilen, belirli durumlarda söylenmesi toplumca benimsenmiş ve görece bir sıklığa sahip sözler olarak iletişimin kurulmasına, devamına veya sonlandırılmasına yardım eden ve kullanım yerleri çok sınırlı olan kalıplaşmış dil birimleridir.” (Gökdayı, 2008).

İlişki sözü ya da kalıp söz olarak da anılan iletişimsel sözler Türkçenin söz varlığı öğeleri içerisinde önemli bir yere sahiptir. Birçok Batı dilinde olamayan bu söz varlıkları, selamlaşma, kutlama, öfke, uyarma vb. durumlarında karşımıza çıkarak bulunduğu kültürün hem de dilinin özelliklerini yansıtır. Aynı zamanda da bu özelliği bulunduğu toplumun kültürüyle iç içe olduğunun göstergesidir (Toklu, 2007).

İlişki sözleri bir toplumun aynasıdır; kullanıldığı toplumun örf, adet, gelenekleriyle kısacası yaşam tarzıyla ilgili ciddi ipuçları verir. Genellikle bu ilişki söz varlığı edinimi genellikle konuşma yoluyla sağlanır ve kuşaklara aktarılır. Bu edinime sahip birey, kelime haznesinde daha önceden yer etmiş bu kalıpları ihtiyaç duyduğu an ve durumda kullanır.

2.5. Çocuk Edebiyatında Söz Varlığının Yeri

Dil, çocukluk dönemlerinde gelişir ve kökleşir. Bu sebepten çocuk edebiyatının çocukta dil gelişimini sağlayan en önemli öğelerden biri olduğu gerçeği unutulmamalıdır. Çocuk edebiyatıyla çocuğun sadece alıcı dili gelişmez, aynı zamanda ifade edici dil gelişimi de desteklenmiş olunur. Bu sayede çocuğun gereksinimlerine göre kelime dağarcığı zenginleşir (Yalçın ve Aytaş, 2017).

Türkçenin de kendine has bir söz varlığı mevcuttur. Söz varlığı açısından zengin bir dil olan Türkçe, bu zenginliğini yöresel yelpazesinin fazlalığına, mecazi anlatıma uygunluğuna, az ve öz anlatım tarzını benimsemesine borçludur. Bu zenginliği insanlara sunmanın en tesirli yolu edebi eserlerdir. Çocuğun düzeyine uygun, ilgisini çeken edebi eserler,

verdikleri mesajlarla çocukların kişiliklerinin oluşmasında çocuklara yardımcı olurlar ve içeriğinde bulundurdıkları söz varlığı öğeleriyle de dil becerilerinin gelişimine katkı sağlarlar (Avcı, 2014).

“Çocuk kitapları, okul öncesi dönemden başlayarak dilsel becerilerin edinilmesi sürecinde çocuklara “zenginleştirilmiş bir dil çevresi” yaratan önemli araçlar olarak değerlendirilebilir.” (Sever, 2019).

Ülkemizde de yıllardır üzerinde en fazla araştırma yapılan alanlardan biri dildir. İletişim alanlarındaki sürekli gelişmeler, insanları dili en iyi şekilde kullanabilmenin yollarını aramaya itmiştir ve dolayısıyla bu alanda araştırmalar oldukça artmıştır. Bu araştırmalarda çocuk yaşlarda bu dilin inceliklerini nasıl kazandığımız, bu beceriyi nasıl geliştirdiğimiz; dilin toplum, kültür ilişkisine dair cevaplar aranmış ve çocuk edebiyatı ürünlerinin katkısı ele alınmıştır (Temizyürek, 2003).

“Çocuk edebiyatı ürünleri vasıtasıyla edinilen söz varlığı unsurları temel anlam, yan anlam, mecazî anlam ve zıt anlamları yanında açıklamaları ile de farklı unsurlara aktarımda bulunurlar. Bu aktarım bireyin çağrışım alanını zenginleştirir ve anlatım becerilerinin daha doğru, güzel ve etkili kullanımında kolaylık sağlar.” (Baş, 2010).

“Kimi araştırmacılar okuma becerilerini geliştirmede eserin önemine dikkat çekerken, bir kısım araştırmacı da, eserden çok okumayı destekleyecek diğer etkinliklerin önemine dikkat çekmektedirler.” (Aytaş, 2003). Aytaş’ın burada bahsettiği diğer etkinliklerden biri mutlaka çocuk edebiyatı ürünlerinin söz varlığı açısından zengin olmasıdır.

Çocuk edebiyatı ürünleri çocuklara söz varlığı öğelerinin kazandırılmasında önemli rol oynamaktadır. Çocuğun seviyesine uygun ve bir amaç doğrultusunda bu söz varlığı öğeleri çocuk edebiyatı ürünlerinde çeşitlendirilmeli, aktarılmalıdır. Çocuk, farklı çocuk edebiyatı türlerinden o türe has söz varlığı öğeleriyle karşılaşarak kelime haznesini zenginleştirecektir (Baş, 2010).

Söz varlığı öğeleri sözlü ve yazılı bir şekilde karşımıza çıkar. Bu öğeler yönünden daha da zenginleşmenin en önemli yolu basılı kaynaklarla etkileşimde bulunmaktan geçer. Çocukluk dönemlerinde söz varlıklarını zenginleştirmek, daha fazla kelime ile kendini ifade etmek, kısacası kelime dağarcığını genişletmek isteyen çocuğun da kapısını çalması gereken materyal basılı kaynaklar olmalıdır. Çocuk; kendileri için basılmış kaynaklarda dilinin gücünü görür, bu sayede dilini sever, dilini korur.

2.6. Söz Varlığı Üzerine Yapılan Çalışmalar

Bu bölümde söz varlığı ile ilgili Türkiye’de yapılan doktora, yüksek lisans, alanla ilgili yazılan makale ve kitaplara yönelik çalışmalardan birkaçına yer verilmiştir.

Prof. Dr. Doğan Aksan’ın “Türkçenin Sözvarlığı” adlı kitabı alanda söz varlığı üzerine yazılmış birkaç eserden biridir. Aksan bu kitabında Türkiye Türkçesinin gelişimi ile ilgili bir fotoğraf ortaya koymaya çalışmıştır. Aksan, bu eserinde “Sözvarlığı, Sözvarlığının İçerdiği Öğeler, Türkçenin Sözvarlığı, Bugünkü Türkiye Türkçesine Ginceye Kadar Türkçe, Yabancı Dillerle İlişkiler, Türkiye Türkçesinin Sözvarlığı” alt başlıklara yer vermiştir. Aksan’ın bu çalışması sözvarlığı alanında çalışma yapacaklara yol gösterici niteliktedir.

Özbaşı’nın (2016), “Zeynep Cemali’nin Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Sözvarlığı Öğeleri Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Cemali’nin çocuk edebiyatı alanında yazdığı 8 kitap incelenmiştir. Bu çocuk edebiyatı yapıtları atasözleri; deyimler, ikilemeler, ilişki sözleri ve yansıma sözvarlığı öğeleri açısından incelenmiştir. Bu yapıtlarda kullanılan sözvarlığı öğelerinin yazınsal metinlere anlamsal katkıları yönünden bir değerlendirme yapılmıştır. Bazı ikileme, deyim ve yansıma sözvarlığı öğelerinin biçimsel yönleriyle ilgili tespitlerde bulunulmuştur.

Mete’nin (2016), “Sevim Ak’ın Çocuk Edebiyatı Romanlarının Sözvarlığı Açısından Çözümlemesi” adlı yüksek lisans tezinde Ak’ın türlerine göre ayrılmış on iki romanı çözümlenmiştir. Bu çözümlemede sözvarlığı öğelerinden atasözleri, deyimler, ikilemeler, terimler, ilişki sözleri, kalıplaşmış sözler, çeviri sözcükler, yabancı sözcükler, bilmece, tekerlemeler, argo sözcükler, Anadolu ağızları kullanılmıştır. Çocuk edebiyatı ürünlerindeki sözvarlığı bulgularının kullanım sıklıkları çizelgeleri her bir kitap için ayrı ayrı yapılmış ve sözvarlıkları sıralanmıştır.

Yıldıran (2020), “H. Nihal Atsız’ın Sözlüğü ve Söz Varlığı” adlı doktora tezinde Atsız’ın kendisinin kaleme aldığı eserler incelenmiştir. Bu çalışmada Atsız’ın biyografisi, edebi kişiliği, dili ve üslubu, eserleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. Bu tezde Atsız’ın eserlerindeki kelime gruplarının tespiti yapılmış ve sıklıkları tablo haline getirilmiştir. Eserlerdeki harf sıklıklarıyla da ilgili tespitler yer almaktadır. Çalışmanın son kısmında ise sözlük-dizin bölümü bulunmaktadır.

Çavdar (2021), “Kemal Tahir’in Romanlarında Söz Varlığı” adlı doktora tezinde Tahir’in 1942-1944 yılları arasında kaleme aldığı dört romanı üzerine bir araştırma yapılmıştır.

Bu doktora tezinde incelenen romanlarla ilgili genel bir bilgi verildikten sonra romanların özetleriyle ilgili de çalışmalar yer almaktadır. Söz varlığı unsurlarından özel isimler ve birleşik fiillerle ilgili de tespitler bu çalışmada karşımıza çıkmaktadır. Tespit edilen söz varlığı unsurları alfabetik olarak dizilmiş ve sıklıkları hesaplanmıştır.

Baş (2011) “Söz Varlığı ile İlgili Çalışmalarda Kullanılacak Ölçütler” adlı makalesinde söz varlığı araştırmaları için ortak bir yöntem bulmak istenmiştir. Bu makalede söz varlığı unsurlarının belirlenmesi amaçlanmış, bu bağlamda örnek uygulamalara da yer verilmiş, söz varlığı çalışmalarında oluşacak sorunlara da çözüm önerileri getirilmiştir. Baş, makalesini “ Söz Varlığının Tespiti İçin Kullanılacak Hedef Kitle ve Hedef Kaynakların Belirlenmesi, Kelime Kavramının Benimsenme Biçimi, Söz Varlığının Diğer Unsurlarının Tespiti, Söz Varlığı Çalışmalarında Yaygınlık, Söz Varlığı Çalışmalarında Kullanım Sırası” adlı beş alt başlıktan oluşturmuştur.

Baş (2010), “Söz Varlığının Oluşumu ve Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü” adlı makalesinde çocukların söz varlığı gelişiminde çocuk edebiyatı yapıtlarının etkisi değerlendirilmiştir. Belirli türlerin hedeflenen söz varlığı unsurlarını çocuğa kazandırmada daha etkin olduğu sonucuna varılmıştır. Baş, bir çocuk edebiyatı eserindeki söz varlıklarının kalitesinin sayısal olarak çoğunlukta olmasından daha önemli olduğunun altını çizmiştir. “Söz varlığı unsurlarının derinlik, ağırlık, genişlik ve çağrışım açısından etkileşimi, bir bağlam çerçevesinde örneklendirilmiştir.”

3. YÖNTEM

3.1. Problem

Bu araştırmanın problem cümlesini “Özgür Balpınar’ın hikâye türünde yazdığı çocuk edebiyatı eserlerinin içeriğindeki söz varlığı öğeleri nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır.

3.2. Alt Problemler

- 1- Özgür Balpınar’ın çocuk edebiyatı eserlerinde söz varlığını oluşturan “atasözleri” nelerdir ve kullanım sıklıkları nedir?
- 2- Özgür Balpınar’ın çocuk edebiyatı eserlerinde söz varlığını oluşturan “birleşik fiiller (isim + yardımcı fiil)” nelerdir ve kullanım sıklıkları nedir?
- 3- Özgür Balpınar’ın çocuk edebiyatı eserlerinde söz varlığını oluşturan “deyimler” nelerdir ve kullanım sıklıkları nedir?
- 4- Özgür Balpınar’ın çocuk edebiyatı eserlerinde söz varlığını oluşturan “ikilemeler” nelerdir ve kullanım sıklıkları nedir?
- 5- Özgür Balpınar’ın çocuk edebiyatı eserlerinde söz varlığını oluşturan “ilişki sözleri (kalıp sözler)” nelerdir ve kullanım sıklıkları nedir?

3.3. Amaç

Bu çalışmanın amacı çocuk edebiyatı alanında eserler veren Özgür Balpınar’ın hikâyelerindeki söz varlığı öğelerinden atasözleri, birleşik fiil (isim + yardımcı fiil), deyim, ikileme ve ilişki sözlerinin neler olduğunu; bu öğeleri ne sıklıkta ve ne düzeyde yansıttığını belirlemektir.

3.4. Önem

Bu söz varlığı çalışmasının yapılmasında Mustafa Kemal Atatürk’ün “Türk dili zengin, geniş bir dildir; her mefhumu ifadeye kabiliyeti vardır. Yalnız, onun bütün varlıklarını aramak, bulmak, toplamak, onlar üzerinde işlemek lazımdır.” sözü ana çıkış noktası olmuştur.

“Anadili eğitiminin mutlaka Türk ve dünya edebiyatının seçkin eserleriyle beslenmesi gerekmektedir. Edebiyat eserlerini ana dili eğitiminin aracı kılmak bir zorunluluktur.

Kuru bilgilerle kurgulanmış, estetik kaygılar taşımayan metinlerin insanlara bu anlamda bir katkısı düşünülemez. Çünkü edebi eserler sadece kafaya değil insanların gönlüne hitap eder. İnsanın duygularına, hayallerine, acılarına, sevinçlerine tercüman olurlar.” (Sinan, 2006).

Özgür Balpınar; çocuk edebiyatı alanında son yıllarda adından oldukça söz ettiren, hem çocuklar hem de öğretmenler tarafından aranan yazarlardan bir tanesidir. Eserleri; geniş katılımlı kitap okuma yarışmalarında, tavsiye kitap listelerinde, kitapçı raflarının en ön sıralarında yer aldığı bolca görülmüştür. Ayrıca Balpınar’ın Türkiye’nin her bir coğrafyasında imza günlerine, kitap fuarlarına katıldığı; bu etkinliklerde yoğun ilgiyle karşılandığına şahit olunmuştur. Çocuklar tarafından farklı bir yerde konumlandırılan bir yazarın yapıtlarının Türk dilinin zenginliklerini çocuklara sunmada başarılı olduğu, Türkçenin söz varlığını başarılı bir şekilde yansıttığı düşünüldüğü için bu çalışmanın yapılmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Özgür Balpınar’ın eserlerinin söz varlığı açısından daha önce incelendiğine rastlanılmaması çalışmanın önemini arttırmaktadır.

3.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma Özgür Balpınar’ın hikâye türünde yazdığı “Canım Arkadaşım (189 s.), Çiçek Ekspresi (120 s.), Dünyayı Sırtında Taşıyan Balık (175 s.), Düşler Atlası (160 s.), Gelecek Ekspresi-Çöp Dünya (112 s.), Göğü Yere İndirelim (150 s.), Portakal Çiçekleri (160 s.), Yeryüzünün Kalbi (216 s.)” adlı çocuk edebiyatı eserlerinin “deyimler, atasözleri, ikilemeler, ilişki sözleri, birleşik fiil (isim + fiil)” söz varlığı öğeleri açısından incelenmesiyle sınırlı tutulmuştur.

3.6. Tanımlar

Çocuk: “Çocuk; kendine özgü algılama biçimi, duyarlıkları, duygusal ve fiziksel gereksinimleri olan; bilişsel, ruhsal ve toplumsal gelişim özellikleri farklılık gösteren; gelişimi kendi içinde ardışık ve ilerlemeci bir dizgisellik taşıyan kişidir.” (Karagül, 2020).

Çocuk edebiyatı: “Çocuğun; hayal dünyasına hitap eden, üstün nitelikleri olan, estetik bir boyut taşıyan, kelime hazinesine uygun, ana dilini geliştirebilecek özellikte, ulusal ve evrensel değerleri içeren, psiko-sosyolojik gelişimine katkı sağlayan, severek dinlediği / okuduğu, zevk aldığı yazılı ve sözlü edebiyat mahsullerini “çocuk edebiyatı” içerisinde değerlendiriyoruz.” (Temizyürek, 2003).

Söz varlığı: “Bir dilin sözcük varlığı denince, yalnızca, o dilin sözcüklerini değil, deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütünü anlıyoruz.” (Aksan, 2018).

Atasözü: “Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz, deme, mesel, sav, darbimesel” (TDK, 2011).

Birleşik fiil (isim + yardımcı fiil): “İsim soylu bir kelimeyle etmek, eylemek, olmak yardımcı fiillerinin birleşmesinden oluşmuş fiil türü.” (Korkmaz, 1992).

Deyim: “Gerçek anlamından farklı bir anlam taşıyan ve çekici bir anlatım özelliğine sahip olan kelime öbeği.” (Korkmaz, 1992).

İkileme: “Aynı, yakın ya da zıt anlamlı iki veya daha çok kelimenin bir tek kelime gibi anlam göstermek üzere yan yana gelmesi” (Korkmaz, 1992).

İlişki sözleri: “Sözcük varlığı içinde yer alan bu ögeler, bir toplumun bireyleri arasındaki ilişkiler sırasında kullanılması adet olan birtakım sözlerdir.” (Aksan, 2018).

3.7. Yöntem

3.7.1. Araştırmanın modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yönteminden içerik analizi tekniği kullanılmıştır. “İçerik analizi belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileriyle özetlendiği sistematik, yinelenen bir teknik olarak tanımlanabilir. İçerik analizinin aşamaları: amaçların belirlenmesi, kavramları tanımlamak, analiz birimlerini belirlemek, konu ile ilgili verilerin yerini belirlemek, mantıksal bir yapının geliştirilmesi, kodlama kategorilerini belirlemek, sayma, yorumlar ve sonuçlar.” (Büyüköztürk vd., 2020).

3.7.2. Evren ve örneklem

Bu araştırmanın evreni Özgür Balpınar’ın hikâye türünde yazdığı çocuk edebiyatı eserleridir. Özgür Balpınar’ın sekiz kitabının söz varlığı açısından incelenmesi çalışmanın örneklemi oluşturmaktadır.

3.7.3. Verilerin toplanması

Bu çalışmada ilk olarak Özgür Balpınar’ın hikâye türünde yazdığı 8 (sekiz) tane çocuk edebiyatı kitabı satın alınarak temin edilmiştir. Temin edilen bu kitaplar farklı zaman dilimlerinde okunmuştur. Okunan her bir kitap için söz varlığı ögeleri “atasözü, birleşik fiil (isim + yardımcı fiil), deyim, ikileme, ilişki sözleri” ayrı ayrı tespit edilmiştir. Bu şekilde yazarın hedeflenen söz varlığı ögelerine ulaşılmıştır.

3.7.4. Verilerin analizi

Özgür Balpınar'ın çocuk edebiyatı eserlerinde tespit edilen söz varlığı ögeleri doküman incelemesi tekniği ile analiz edilmiştir. Tespit edilen söz varlıkları belirlenen alt başlıklarda toplanmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde Özgür Balpınar'ın hikâye türünde kaleme aldığı “Canım Arkadaşım, Çiçek Ekspresi, Dünyayı Sırtında Taşıyan Balık, Düşler Atlası, Gelecek Ekspresi-Çöp Dünya, Göğü Yere İndirelim, Portakal Çiçekleri, Yeryüzünün Kalbi” adlı çocuk edebiyatı eserlerindeki söz varlığı ögeleri (atasözü, birleşik fiil, deyim, ikileme, ilişki sözleri) her bir kitap için ayrı ayrı incelenmiştir. Tespit edilen söz varlığına ait örnek cümlelerin geçtiği sayfalar yay araç içerisinde verilmiştir. Birden fazla örneği tespit edilen söz varlığı ögesiyle ilgili kitapta ilk defa geçtiği sayfadaki kullanımı yazılmıştır. Kitaplarda geçen söz varlığı ögeleri abecesel olarak sıralanmıştır.

4.1. “Canım Arkadaşım” Kitabı Söz Varlığı Ögeleri

“Canım Arkadaşım” adlı çocuk edebiyatı eserinde yer alan söz varlığı ögelerinin sıklık ve yüzdelerine ait bilgilere Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1 “Canım Arkadaşım” Kitabı Söz Varlığı Ögelerinin Kullanım Sıklıklarına Göre Sıralanması

Söz Varlığı Ögeleri	Sıklık	Yüzde
Birleşik Fiiller	289	53,41
Deyimler	133	24,58
İkilemeler	94	17,37
İlişki Sözleri	25	4,62
Atasözü	0	0
Toplam	541	100

Tablo 1’e göre “Canım Arkadaşım” kitabının söz varlığı ögelerinden birinci sırada birleşik fiillere 289 (%53,41), ikinci sırada deyimlere 133 (%24,58), üçüncü sırada ikilemelere 94 (%17,37), dördüncü sırada ilişki sözlerine 25 (%4,62) yer verildiği tespit edilmiştir. Atasözleri unsuruna ise yer verilmediği görülmüştür.

Aşağıdaki bölümde tespit edilen söz varlığı ögeleri abecesel olarak sıralanmıştır.

4.1.1. Birleşik fiiller (isim + yardımcı fiil)

- affetmek

“...babamı hayatım boyunca affetmezdim.” (s.144), (s.183)

- aşama kat etmek

“...büyük bir aşama kat etmişsin.” (s.59)

- aşina olmak

“...bronz tenine şimdiden aşina olmuşum.” (s.81)

- ayırt etmek

“...oyun oynama isteğini ayırt edebiliyordum.” (s.28), (s.107)

- başarılı olmak

“...girişsem de yine başarılı olamadın...” (s.158)

- bahsetmek

“Ah, size kendimden bahsetmeyi unuttum.” (s.11), (s.20), (s.25), (s.35), (s.53), (s.66), (s.67), (s.73), (s.85), (s.89), (s.91), (s.108), (s.119), (s.129), (s.143), (s.159), (s.170), (s.171), (s.174), (s.179), (s.181)

- bahşetmek

“...bana muhteşem bir gelecek bahşederdi.” (s.29)

- belli etmek

“...yaşadığım gerginliği belli etmemeye...” (s.143)

- berbat etti

“...bir hatam her şeyi berbat edebilirdi.” (s.122)

- cesaret etmek

“...başka bir soruya cesaret edemedim.” (s.54), (s.139), (s.165)

- cezalı olmak

“Cezalı olduğunu söyledim size...” (s.102)

- dahil olmak

“Komşularımız bile dahil olmuştu bu işe.” (s.84)

- davet etmek

“...bunun için davet etmezdi.” (s.83), (s.84)

- derman olmak

“...ne varsa derman olmaya karar verirdi.” (s.107)

- destek olmak

“...ailelerine destek olmak için...” (s.53), (s.108), (s.171)

- devam etmek

“...yeni işbirlikleri için görüşmemiz devam edecek.” (s.10), (s.11), (s.29), (s.30), (s.38), (s.44), (s.48), (s.49), (s.54), (s.64), (s.70), (s.72), (s.78), (s.84), (s.85), (s.86), (s.87), (s.92), (s.102), (s.103), (s.145), (s.167), (s.168), (s.175)

- dua etmek

“...hiç gelmemesi için dua ettiğim akşamları...” (s.36), (s.49), (s.188)

- düşünmeden edememek

“...buraya niçin toplandığınızı düşünmeden edemedim.” (s.45), (s.68)

- emin olmak

“...babamın gergin olmadığından emin olmuşum.” (s.20), (s.38), (s.69), (s.73), (s.87), (s.129), (s.144), (s.181), (s.184)

- endişe etmek

“Bunda endişe edeceğin bir durum yok.” (s.21)

- engel olmak

“Sesimin titremesine engel olamıyordum”. (s.22), (s.47), (s.161), (s.165), (s.167)

- gayret etmek

“Yine de gülmeye gayret ederek poz verdim.” (s.127)

- hak etmek

“...ilgiyi fazlasıyla hak ettiklerini düşünüyorum.” (s.28)

- haksızlık etmek

“...olsa ona haksızlık ettiğim açıktı.” (s.53)

- halletmek

“...aramızda halletmemiş miydik?” (s.162)

- hapsedmek

“...sizi içine hapsedmesine izin vermeyin.” (s.136)

- hayal etmek

“...görmeyi hayal ettiğim için...” (s.39), (s.69), (s.71), (s.72), (s.98), (s.182)

- hediye etmek

“...hediye etmek istediğini söyleyerek kitabı...” (s.88)

- hissetmek

“...ve yeniden yapayalnız hissetmişim.” (s.17), (s.19), (s.27), (s.33), (s.39), (s.44), (s.45), (s.48), (s.49), (s.51), (s.58), (s.62), (s.63), (s.66), (s.69), (s.71), (s.76), (s.78), (s.79), (s.83), (s.86), (s.91), (s.96), (s.98), (s.99), (s.106), (s.108), (s.112), (s.127), (s.129), (s.130), (s.131), (s.134), (s.135), (s.143), (s.145), (s.155), (s.157), (s.165), (s.176)

- hitap etmek

“...efendim, diye hitap etmenin mucidi.” (s.14)

- iddia etmek

“...görmediğim için onu unuttuğumu iddia edecektim.” (s.178)

- ifade etmek

“...karşılığını kelimelerle ifade edemeyecek...” (s.106)

- ihmal etmek

“...beni uyarmayı da ihmal etmedi.” (s.121)

- ikna olmak

“...geldiğine neredeyse ikna olmuşum.” (s.102)

- ilan etmek

“...kendim olarak ilan ettiğim bu adil savaşta...” (s.75), (s.81)

- imha etmek

“...zararlı maddeler imha ediliyordu.” (s.159)

- insan olmak

“...iyi bir insan olmanın yolu...” (s.122)

- inşa etmek

“Bir ağaç ev inşa etmeyi...” (s.140), (s.153)

- istifa etmek

“...çok sevdiği işinden istifa etmek.” (s.188)

- istila etmek

“Sinekler bölgeyi istila etmek istercesine...” (s.77)

- işaret etmek

“...diyerek eliyle caddeye işaret etti.” (s.123), (s.165), (s.176), (s.184)

- itibar etmek

“...sözlerine itibar etmeyeceğini biliyordum.” (s.161)

- kabul etmek

“...kış geldiğinde şatomuza kabul edildi.” (s.14), (s.49), (s.59), (s.83), (s.117)

- kahrolmak

“...yelkovanı kavuşunca kahrolacağım gün.” (s.100), (s.182)

- kastetmek

“...söylerken elbette bunu kastediyordu.” (s.136)

- kaybolmak

“Ailem oyun tutkumun kaybolmasına şaşırılmıştı.” (s.31), (s.46), (s.57), (s.59), (s.60), (s.89), (s.96), (s.104), (s.132), (s.145), (s.177)

- kaybetmek

“Vakit kaybetmeden dışarı çıkın!” (s.30), (s.32), (s.49), (s.52), (s.101), (s.132), (s.145), (s.172), (s.179), (s.180)

- keşfetmek

“Ben bunu keşfettim.” (s.73), (s.139)

- kolağan etmek

“Sırılsıklam bir halde etrafımı kolağan ediyor...” (s.37)

- kocaman olmak

“...ağaç büyüdü, kocaman oldu.” (s.81)

- kontrol etmek

“...doğru görüp görmediğini kontrol ettim.” (s.160)

- mahrum etmek

“...bir öğrenciyi okulundan mahrum edemezsiniz.” (s.102)

- mahvetmek

“...hayatını mahvetmeye ne gerek vardı ha?” (s.179)

- malzeme olmak

“...komik şakalarına malzeme olabilirsiniz” (s.26)

- merak etmek

“Dışarıdan nasıl göründüğümü merak ediyordum.” (s.32), (s.47), (s.52), (s.61), (s.62), (s.83), (s.85), (s.115)

- meraklı olmak

“...öğrenmeye meraklı olduğundan...” (s.54)

- meşgul olmak

“...incelemekle meşgul oldular sonra...” (s.45)

- mutlu etmek

“...yaptıklarını seyretmek onu mutlu ediyordu.” (s.54), (s.63), (s.70), (s.139)

- mutlu olmak

“...gerçekten mutlu olduğumu anımsamaya çalıştım.” (s.34), (s.116)

- mutsuz olmak

“...çok mutsuz olabiliyordu demek ki.” (s.79)

- mücadele etmek

“Uğruna mücadele ettiğim bu arkadaşlık...” (s.153), (s.160)

- müsaade etmek

“...bir türlü müsaade etmemişlerdi.” (s.135)

- neden olmak

“...giderek uzaklaşmamıza neden oluyor.” (s.29), (s.45), (s.117), (s.139)

- nüfuz etmek

“...yavaş yavaş derime nüfuz ediyordu.” (s.97)

- oralı olmamak

“...bir şeyler söyledi fakat oralı olmadım.” (s.39)

- paramparça olmak

“...bir anda paramparça olmuştu.” (s.153)

- perişan etmek

“...kıtılık insanları perişan etmiş.” (s.142)

- rahatsız etmek

“...manzara bile rahatsız etmiyordu beni.” (s.77)

- rahatsız olmak

“Bakışlarından rahatsız olmuşum.” (s.45), (s.115)

- razı olmak

“...kötüleşmesine de razı olamazdım.” (s.87), (s.168)

- refakat etmek

“...ulaşabilmem için bana refakat ediyordu.” (s.53)

- resmetmek

“...konmuş iki kuş resmedilmişti.” (s.177)

- rica etmek

“...diye rica ettim Marion’a.” (s.63)

- sahip olmak

“...arkadaş sahibi olmaktan çok daha önemli.” (s.16)

- saygısızlık etmek

“...saygısızlık etmek istememişti belki de.” (s.91)

- sebep olmak

“...ablaları görmek yutkunmama sebep olmuştu.” (s.17), (s.36), (s.44), (s.92), (s.159)

- seyretmek

“...oturup nasıl seyredilir hiç bilmiyordum.” (s.31), (s.34), (s.68), (s.82), (s.91), (s.99), (s.125), (s.163), (s.164), (s.173), (s.177)

- sohbet etmek

“Benimle uzun süre sohbet etti.” (s.88), (s.171)

- söz etmek

“Tai’den söz ettiğimizden emin misiniz?” (s.102)

- sus pus olmak

“...insanlar genelde suspus olurdu.” (s.103)

- tahmin etmek

“...değişebileceğini tahmin etmeye çalıştım.” (s.29), (s.140)

- tahmin etmek

“...dalgasına kapıldığını tahmin edebiliyordum.” (s.37), (s.48), (s.105), (s.162), (s.187)

- takdim etmek

“...diyerek beni ailesine takdim etti.” (s.49)

- takdir etmek

“Çocukluğun boyunca hiç takdir edilmedin...” (s.70), (s.71), (s.88), (s.122)

- talep etmek

“Herhangi bir ücret talep etmeyip...” (s.88)

- tatmin etmek

“Belki ki açıklamalarım onu tatmin etmişti.” (s.67), (s.85)

- tanık olmak

“...sarsıcı manzaralara tanık olmuşum.” (s.37), (s.63)

- tanıklık etmek

“...bir arkadaşınızın neşesine tanıklık etmek...” (s.141)

- tavsiye etmek

“...otobüse binmemi tavsiye edebilirdi çünkü.” (s.124)

- tebessüm etmek

“...ailesinin de tebessüm etmesini sağlamıştı.” (s.49), (s.81), (s.123), (s.172)

- tedavi etmek

“...bildiğimiz şekilde tedavi etmeye çalışırız.” (s.118)

- temsil etmek

“...bu yeni bir tanışmayı temsil ediyordu.” (s.81), (s.161)

- تنها olmak

“...kullanmadığı için daha تنها oluyordu.” (s.74)

- tercih etmek

“...kapının eşliğinde durmayı tercih ettim.” (s.49), (s.93)

- teslim etmek

“...makinemdeki filmi teslim etmek oldu.” (s.131)

- teşekkür etmek

“Şoföre teşekkür edip otobüsten indim.” (s.41)

- ümit etmek

“...okula dönmeyi ümit etmekten başka...” (s.99)

- veda etmek

“...daveti veya veda etmeyi sevmediğini...” (s.78), (s.162)

- yakın olmak

“...fakat size yakın olmak...” (s.61)

- yardımcı olmak

“Çaresiz kaldığım anlarda bana yardımcı olabilecek...” (s.37), (s.53)

- yardım etmek

“Ona yardım etmemiz gerektiğini düşündüm.” (s.49)

- yok etmek

“...bu manzarayı yok etmeye kıyamıyorlar.” (s.126)

4.1.2. Deyimler

- akli almamak

“Aklım almıyordu.” (s.53)

- aklına düşmek

“...dün gece gördüğüm düş aniden aklıma düştü.” (s.172)

- aklından geçirmek

“Şayet gelmezse evine gitmeyi bile aklımdan geçiriyordum.” (s.162)

- altını çizmek

“...katiyen değişmeyeceğinin altını çizmişti.” (s.15)

- aşağı kalır yanı yok

“...genişliğinin aşağı kalır yanı yoktu.” (s.81)

- azar işitmek

“Her hatamda azar işitmek zorunda mıyım?” (s.60), (s.70)

- başına iş açmak

“Ve bu durum başıma iş açabilir.” (s.92)

- bildiğini yapmak

“Bu evde niçin herkes kendi bildiğini yapıyor?” (s.13)

- bir deri bir kemik kalmak

“Bir deri bir kemik kalmış bir çocuğun...” (s.168)

- can atmak

“...sesimi duymaya can atan kulaklar...” (s.108)

- canını sıkmak

“Destek bulmam, babamın canını sıkıyordu sanki.” (s.149), (s.157)

- çığlık atmak (koparmak)

“...diye küçük bir çığlık kopardım.” (s.82), (s.102)

- çıt çıkmamak

“Sınıftan çıt çıkmıyordur.” (s.75), (s.147)

- dikkat çekmek

“...babamın bile dikkatini çekmeyi başarmıştım.” (s.28), (s.154)

- dolanıp durmak

“...muhafızlar gibi dolanıp duran takım elbiseli adamlar.” (s.11)

- dolup taşmak

“O zamanlar içimde dolup taşan korku...” (s.124)

- dünyalar birinin olmak

“...öyle içten güldüm ki dünyalar benim oldu.” (s.172)

- elinden almak

“...çocuğun oyun oynama hakkını elinden alamazdım.” (s.32)

- ezber bozmak

“Fakat Öğretmen Shu şu anda bu ezberi bozmuştu.” (s.103)

- fark etmek

“Zarafeti çok uzaklardan bile fark edilebilir.” (s.12), (s.17), (s.19), (s.20), (s.30), (s.36), (s.39), (s.45), (s.46), (s.47), (s.58), (s.59), (s.60), (s.62), (s.72), (s.75), (s.77), (s.82), (s.92), (s.98), (s.105), (s.115), (s.117), (s.133), (s.134), (s.141), (s.160), (s.164), (s.166), (s.169), (s.177), (s.178), (s.183), (s.189)

- farkına varmak

“...hiçbir zaman bunun farkına bile varamıyorduk.” (s.68), (s.109)

- farkında olmak

“Fakat çoğu zaman biz bunun farkında olmuyoruz.” (s.137)

- gelip çatmak

“Tai, iste benim için o an gelip çatmıştı!” (s.85), (s.99), (s.108)

- göz atmak

“Şöyle bir etrafa göz atıp...” (s.32), (s.40), (s.153)

- göz gezdirmek

“...tek odalı barakaya göz gezdiriyorum.” (s.110)

- gözden kaybolmak

“Sonra da uzaklara kanat açıp gözden kayboldu.” (s.177)

- gözü ilişmek

“Bu sırada gözüm pencereye ilişti.” (s.63)

- gözü takılmak

“...oyun oynayan çocuklara takılmıştı gözüm.” (s.46)

- gözüne çarpmak

“Dökülen sarı yapraklar da gözüme çarpmıştı.” (s.125)

- gözüne girmek

“...öğretmenlerinin gözüne girmeyi istiyorlardı.” (s.71)

- hak etmek

“...arkadaşlığımızı hak etmeyi istiyorsam...” (s.160)

- harekete geçmek

“...dört bir koldan harekete geçti.” (s.18)

- hayal kırıklığına uğramak

“...birazcık hayal kırıklığına uğradım.” (s.39)

- hesaba katmak

“...yaşadığım değişimi hesaba katacak olursam.” (s.29)

- hoşuna gitmek

“Annemin yaklaşımı hiç hoşuma gitmemişti.” (s.66), (s.109) (s.162), (s.163)

- içi içine sığmamak

“Pazartesi günü gelip çıktığında içim içime sığmıyordu.” (s.99), (s.105), (s.141)

- içine oturmak

“Aynı tedirginlik hissi yine gelip içime oturmuştu.” (s.99)

- iftira atmak

“İnsanlar birbirlerine iftira atmaya ne kadar da meraklıdır.” (s.146)

- iki çift laf etmek

“Oysa ona söyleyecek iki çift lafım vardı.” (s.175), (s.179)

- iple çekmek

“Bir sonraki buluşmamızı iple çekiyordum.” (s.75)

- kabına sığmamak

“...şimdi kabına sığmaz bir coşkuyla yer değiştirmişti.” (s.124)

- kan ter içinde

“Kan ter içinde uyanmıştım.” (s.156)

- kendine gelmek

“Arabanın o anda yavaşlamasıyla kendime geldim.” (s.54)

- kendini tutamamak

“Kendimi tutamamıştım.” (s.87)

- kendini tutmak

“Çılgılık atmamak için kendimi zor tutmuştum.” (s.102)

- kol gezmek

“Kötülük, bulaşıcı bir hastalık gibi insanların arasında kol gezer böylece.” (s.147)

- kulak vermek

“Birbirimizden ayrılıp başka sözlere kulak vereceksek...” (s.130)

- kulak (kulağını) tırmalamak

“...açık duran televizyonun sesi kulağımı tırmalıyordu.” (s.9), (s.39)

- kuşku düşürmek

“...içime bir kuşku düşürmüştü.” (s.88)

- maruz kalmak

“...onun korkunç öfkesine maruz kalmam kaçınılmazdır.” (s.12), (s.14), (s.101), (s.149)

- mekik dokumak

“...ukalalar ordusu kampının arasında her gün mekik dokuyordum.” (s.17)

- miadı dolmak

“...miadı dolmuş makineleri çöpe atmıyor...” (s.10)

- mis gibi

“Mis gibi bahçe sandalyeleri ve koltuklar...” (s.69), (s.141), (s.176)

- özür dilemek

“Onları üzdüğüm için özür dilemiş...” (s.122), (s.181)

- ramak kalmak

“...harekete geçmesine ramak kalmıştı.” (s.149)

- sararıp solmak

“Bütün yaprakların sararıp solmasını öyle hasretle bekliyorum ki...” (s.125), (s.156), (s.166)

- selam vermek

“...gözlerini kırparak selam verdi.” (s.123)

- sıcak bakmak

“Annem fotoğraf atölyesine katılmama sıcak bakmıştı.” (s.123)

- sırt çevirmek

“...güzele dair ne varsa o anda bana sırt çevirmişti.” (s.158)

- sona ermek

“...ve böylelikle kıtlık sona ermiş.” (s.142)

- söz vermek

“...aynı davranışı tekrarlamayacağıma dair de söz vermişim.” (s.122)

- sözünü kesmek

“Öğretmen Shu da sözümü kesmeden dikkatle dinliyordu.” (s.108)

- tehdit etmek

“Bizi tehdit ettiler.” (s.166), (s.167)

- vakit geçirmek

“Birazdan okula gideceğim için bu odada vakit geçiriyor...” (s.11)

- veda etmek

“Canım arkadaşım Yue bana veda etmişti.” (s.162)

- yıldızı barışmamak

“Babamla yıldızımızın barışması sonrasında...” (s.184)

- yol açmak

“...üzüntüye yol açmamak için...” (s.54)

- yol göstermek

“...yıldızlara dönüşsünler diye yol gösteriyordum onlara.” (s.155)

- yola çıkmak

“Avrupa’dan ülkemiz Çin’e doğru yola çıkan ...” (s.10)

- yolu düşmek

“Bu taraflara yolumun düştüğünü o ilk seferi hatırladım.” (s.124)

- yüreği parçalanmak

“...yatan kişiyi göremesem de tahminin yüreğimi parçalıyordu.” (s.185)

- yüreğini sızlatmak

“...bırakan hayatın acısı yüreğimi sızlatmıştı.” (s.21)

- yüz tutmak

“...sönmeye yüz tuttu.” (s.35)

- yüzüne çarpmak

“...bir gerçeği sahteliğin yüzüne çarpar gibi.” (s.150)

4.1.3. İkilemeler

- adım adım

“...hatta bir korku adım adım büyüyordu içimde.” (s.157)

- ağır ağır

“Ağır ağır bir tepeye çıkıyorduk.” (s.169)

- baş başa

“Kendimle baş başa kalmak istediğimde...” (s.82), (s.135)

- birer birer

“...çıkarken devasa keçiler birer birer görünmeye başlamıştı.” (s.141), (s.184)

- bol bol

“...bol bol kitap okuyup film seyrettik” (s.99)

- çıkar çıkmaz

“Ancak kelimeler ağızımdan çıkar çıkmaz birden...” (s.126), (s.171)

- derin derin

“Derin derin nefes almaya çalıştım.” (s.92), (s.127)

- didik didik

“...çünkü sayfaları bulduğum yeri didik didik aramış...” (s.55)

- doya doya

“...sana çocukluğunu doya doya yaşatmadılar.” (s.69), (s.135)

- döner dönmez

“İşten eve döner dönmez sayfalarının başına oturuyordum.” (s.86)

- gidip gelmek

“...korumalar eşliğinde gidip gelmeye...” (s.40), (s.154.)

- halka halka

“Gözlerinde halka halka büyüyen sevinci...” (s.176)

- ıslıl ıslıl

“Islıl ıslıl kalmaları için yalvarıyordum.” (s.155)

- iç içe

“Burada insanlar iç içe yaşıyor.” (s.48), (s.75), (s.173)

- ince ince

“İnce ince dökülen damlalar...” (s.36)

- ister istemez

“...ister istemez bir hüznle kaplandı içim.” (s.131)

- kana kana

“Mutluluğu kana kana içtiğim...” (s.35)

- karşı karşıya

“Şimdi karşı karşıya duruyor...” (s.143), (s.156)

- koca koca

“Omuzlarımda yük sandığım koca koca kayalar...” (s.168)

- kol kola

“Kol kola girmiş arkadaşlar...” (s.33), (s.143), (s.173), (s.176)

- kolay kolay

“...kimselerin kolay kolay fark edemeyeceği hoş sesler çıkarıyordu.” (s.72)

- marş marş

“Marş marş” (s.112)

- mini mini

“Karanlığın içinde arkadaşlığımız mini mini...” (s.153)

- nefes nefese

“Ginkgo’ya ulaştığımda nefes nefeseydim.” (s.157)

- olsa olsa

“...olsa olsa bir mucizenin eseriymi.” (s.124)

- peş peşe

“...tuhaf hikâyeler dizisini hiç utanmadan peş peşe sıraladılar.” (s.71), (s.162), (s.168)

- pırıl pırıl

“...yeşil yaprakları pırıl pırıldı.” (s.81), (s.176)

- sağa sola

“Engeli bir patikada sağa sola yalpalayarak...” (s.168)

- sakın sakın

“...güzel bir manzara şöyle sakın sakın oturup...” (s.31)

- sessiz sedasız

“...yerini sessiz sedasız bir iletişim...” (s.99)

- sık sık

“...sık sık hastalıklara yakalanmalarının...” (s.91), (s.106) (s.117), (s.144)

- soluk soluğa

“İkidir yanıma soluk soluğa geliyorsun...” (s.125)

- tatlı tatlı

“...şöyle sakince oturup tatlı tatlı konuştuğumuzu hatırlamıyordum.” (s.59)

- takır tukur

“...takır tukur seslerin eşliğinde ilerliyor...” (s.39)

- tamam tamam

“Tamam tamam!” (s.41)

- tane tane

“...her şeyi yavaş yavaş tane tane tane anlattım.” (s.67)

- tek tek

“Konuşurken tek tek gözlerimin içine bakıyordu.” (s.29), (s.50), (s.78), (s.86), (s.147), (s.173)

- tekrar tekrar

“...favori kasetlerimi tekrar tekrar dinliyorum.” (s.11), (s.30), (s.184)

- tiril tiril

“...tiril tiril yapraklar dalgalandıkça...” (s.72), (s.164), (s.176)

- türlü türlü

“...türlü türlü mağazalar...” (s.32)

- utana sıkıla

“Sonra yavaş yavaş utana sıkıla...” (s.35)

- uzun uzun

“Yalnızca uzun uzun ve sessizce...” (s.30), (s.132), (s.139)

- üst üste

“Bir insanın benzer şekillerde üst üste iki kez...” (s.96)

- yan yana

“Öğretmen Shu’yla yan yana yürüyor...” (s.107), (s.113), (s.116), (s.169)

- yanı sıra

“Fransızca derslerinin yanı sıra keman...” (s.13), (s.122)

- yavaş yavaş

“Sonra yavaş yavaş...” (s.35), (s.36), (s.39), (s.66), (s.90), (s.97), (s.132), (s.135), (s.139), (s.154), (s.158), (s.169)

- yer yer

“Yer yer sararmış yeşil...” (s.81), (s.114)

- yüz yüze

“Şimdi veda konuşmasını yüz yüze yapmasını bekliyordum.” (s.169), (s.173)

4.1.4. İlişki sözleri (kalıp sözler)

- Bravo

“Bravo!” (s.59)

- Görüşmek üzere

“O yüzden, yeniden görüşmek üzere!” (s.55)

- Hoş buldum

“Hoş buldum,” (s.114)

- Hoşça kalın

“Güzel bir gün geçirmeniz dileğiyle, hoşça kalın.” (s.10)

- Hoş geldin

“Hoş geldin, arkadaş,” (s.114), (s.166)

- İyi dersler

“Şimdi iyi dersler hepinize!” (s.30)

- Lütfen

“Anne, lütfen! diye araya girmeye çalıştı.” (s.166), (s.168), (s.179)

- Mutlu günler

“Haber bülteninden hepinize mutlu günler...” (s.9)

- Ne mutlu

“...sana bir faydam olduysa ne mutlu bana!” (s.109)

- Özür dilerim

“Ne bekliyorsun, işinden özür mü dilemeliyim?” (s.60), (s.61), (s.72), (s.101), (s.167)

- Şükürler olsun

“Çocuğum şükürler olsun ki evimize...” (s.59)

- Teşekkürler

“Teşekkürler efendim, ben de iyiyim.” (s.15), (s.50), (s.51), (s.106), (s.109), (s.123), (s.131)

4.2. “Çiçek Ekspresi ” Kitabı Söz Varlığı Ögeleri

“Çiçek Ekspresi” adlı çocuk edebiyatı eserinde yer alan söz varlığı ögelerinin sıklık ve yüzdelerine ait bilgilere Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2 “Çiçek Ekspresi” Kitabı Söz Varlığı Ögelerinin Kullanım Sıklıklarına Göre Sıralanması

Söz Varlığı Ögeleri	Sıklık	Yüzde
Birleşik Fiiller	108	37,5
Deyimler	97	33,68
İkilemeler	60	20,83
İlişki Sözleri	22	7,63
Atasözü	1	0,34
Toplam	288	100

Tablo 2’ye göre “Çiçek Ekspresi” kitabının söz varlığı ögelerinden birinci sırada birleşik fiillere 108 (%37,5) ikinci sırada deyimlere 97 (%33,68), üçüncü sırada ikilemelere 60 (%20,83), dördüncü sırada ilişki sözlerine 22 (%7,63), beşinci sırada atasözüne 1 (%0,34) yer verildiği tespit edilmiştir.

Aşağıdaki bölümde tespit edilen söz varlığı ögeleri abecesel olarak sıralanmıştır.

4.2.1. Atasözleri

- Yalnızlık, Allah’a mahsustur.

“Ne demişler yalnızlık yalnızca Allah’a mahsustur.” (s.51)

4.2.2. Birleşik fiiller (isim + yardımcı fiil)

- acele etmek

“Acele etmelerinin verdiği heyecanla...” (s.105)

- aldırış etmek

“...çocukları gördü fakat aldırış etmedi.” (s.94)

- ayırt etmek

“...onları birbirinden ayırt etmiyordu.” (s.15), (s.70)

- bahsetmek

“Ne yolculuğundan bahsettiğinizi söyler misiniz? (s.26), (s.36)

- başarılı olmak

“...söylediklerini anlamaya çalışsa da başarılı olamıyordu.” (s.48)

- davet etmek

“...küçük adımlarla kasabaya davet edildi sonunda.” (s.93)

- devam etmek

“...diye devam etti konuşmasına General.” (s.26), (s.31), (s.43), (s.56), (s.71), (s.82), (s.101)

- dikkat etmek

“...adımlarını attıkları yere dikkat etmeye çalışıyorlardı.” (s.43), (s.87), (s.109)

- elde etmek

“Sevgiyi düşünerek elde edemezsiniz ama.” (s.50)

- emin olmak

“...kendi taraflarında olmadığından emin olmuştu...” (s.70), (s.76)

- emretmek

“YAKALAYIN! diye emretti Kral...” (s.63)

- engel olmak

“Ses tonunun yükselmesine engel olamamıştı.” (s.40)

- eşlik etmek

“...sarımtırak bir renkle onlara eşlik ediyordu.” (s.19), (s.78)

- eziyet etmek

“...bağladıkları Dev’e eziyet ediyorlardı.” (s.101)

- gayret etmek

“...hızlı koşmaya gayret ettiler.” (s.73), (s.103)

- gönüllü olmak

“...hiçbiri bu işte gönüllü olmak istemiyordu.” (s.84)

- hak etmek

“...bu tatili fazlasıyla hak etmişti...” (s.17)

- halletmek

“Ben o meseleyi kendi içimde hallettim.” (s.51)

- hapsetmek

“...onu kayaların arasına hapsetmişti.” (s.76)

- hareket etmek

“Tren yeniden hareket etmeye başlamıştı ki...” (s.10), (s.18), (s.52)

- hissetmek

“...dedesinin sözleriyle büyüdüğünü hissediyordu.” (s.8), (s.11), (s.21), (s.23), (s.46), (s.51), (s.59), (s.114), (s.117)

- icat etmek

“...icat ettikleri sözleri kullandılar...” (s.115)

- iddia etmek

“...hiç yalan söylemediğini iddia ediyordu...” (s.62)

- inşa etmek

“Kale bir tepeye inşa edildiği için...” (s.58)

- işaret etmek

“Gözleriyle kitaba işaret ederek...” (s.24), (s.36), (s.46), (s.60), (s.71), (s.72), (s.108)

- itiraf etmek

“...hatasız görerek bir bakıma suçunu itiraf etti.” (s.64)

- kabul etmek

“Yolculuğa çıkmayı kabul ediyorsan...” (s.28), (s.61)

- kastetmek

“Kediyi mi kastediyorsun?” (s.66)

- kat etmek

“...tırmandılar ki katettikleri mesafeye...” (s.108)

- kaybetmek

“...birbirlerini gözden kaybedene dek...” (s.18), (s.25), (s.26), (s.35), (s.46), (s.101)

- kaybolmak

“...içinde bir görünüp bir kayboluyordu.” (s.30), (s.31), (s.116)

- keşfetmek

“...yeni güzellikleri keşfedebilmek için...” (s.34)

- kontrol etmek

“...halıyı kontrol ediyordu...” (s.74)

- merak etmek

“Nasıl bir dünyayla karşılaşacağını merak ediyor.” (s.11), (s.20), (s.59)

- misafir olmak

“kasaba halkı ona misafir olacaktı...” (s.93)

- mutlu etmek

“...geçişini izlemek Can’ı hep mutlu ederdi.” (s.13), (s.23)

- reddetmek

“Çiçek ekspresini reddetmemişti.” (s.29), (s.30)

- seyretmek

“...hayatın canlılığını seyrederken gözünü...” (s.19), (s.50), (s.52)

- söz etmek

“Bir yolculuktan söz etmişti etmesine...” (s.36)

- şahit olmak

“Oysa şahit oldukları şey...” (s.70)

- takdir etmek

“Fakat zekalarını da takdir ettim.” (s.114)

- takip etmek

“Onu takip ediyordum, beni sana getirdi.” (s.36), (s.40), (s.56)

- talan etmek

“...ekinlerimizi talan ediyor” (s.79)

- tarif etmek

“...bana yolu tarif edebilir misiniz?” (s.39)

- tatmin etmek

“Bu hız onu tatmin etmemiş olacak ki...” (s.73)

- tebessüm etmek

“...gören Nil tebessüm etti.” (s.41), (s.45), (s.98)

- tedirgin olmak

“...karşı karşıya gelince tedirgin olmuşlardır.” (s.84)

- tekrar etmek

“Hepsi de papağan gibi aynı sözleri tekrar ediyor!” (s.60)

- terk etmek

“...daha çok terk edilmiş gibi duruyorlardı.” (s.78), (s.79)

- teşekkür etmek

“Güler yüzüyle defalarca teşekkür etti çocuklara.” (s.52)

- veda etmek

“Oysa ona veda ederken...” (s.99), (s.114)

- yardımcı olmak

“Yıldızlar düşünmeme yardımcı oluyor.” (s.50), (s.91)

- yardım etmek

“...ihtiyacı olan herkese yardım etmeliyiz!” (s.78), (s.83)

- yemin etmek

“...hata yapmadığınıza yemin eder misiniz? (s.62), (s.63), (s.93)

- yem olmak

“...kırmızı kaplana yem olacaklarını hepsi de biliyordu.” (s.73)

4.2.3. Deyimler

- adam gibi

“Koca adam gibi konuşuyor, bak şuna!” (s.18)

- ağzı açık kalmak

“...heyecandan ağzı bir karış açık kaldı.” (s.23), (s.33)

- aklı karışmak

“Dev’in aklı karışmıştı.” (s.88)

- aklına yatmak

“...bir bilet görevlisi olduğunu düşünse de bu fikir aklına pek yatmadı.” (s.10)

- aldırış etmemek

“Hoca dönüp çocukları gördü fakat aldırış etmedi.” (s.94)

- buz kesilmek

“Bir hışım la ayağa kalkınca çocuklar buz kesildi” (s.89)

- canı sıkılmak

“Canı sıkılıyordu.” (s.8)

- çene çalmak

“Bunları konuşmak yerine boşuna çene çaldık.” (s.28)

- çığlık atmak

“...sevinçle çığlık attı çocuklar.” (s.74)

- çığlık koparmak

“...General bir çığlık kopardı.” (s.28)

- dehşete düşürmek

“İçinden çıkan şey Can’ı dehşete düşürdü.” (s.39), (s.101)

- dere tepe düz gitmek

“Az gittiler uz gittiler, dere tepe düz gittiler.” (s.55)

- dert yanmak

“...diyerek dert yanmaya başladı adam.” (s.80)

- dik dik bakmak

“Dik dik bakıyordu.” (s.119), (s.120)

- dikkat kesilmek

“Kayalığın tepesinde ayağa kalkarak sesin geldiği yöne dikkat kesildi.” (s.118)

- dikkatini çekmemek

“Diğerleri kedinin dikkatini çekmemek için hayretlerini sessizlikle yoğurdular.” (s.70)

- dolup taşmak

“...her an düşüp bayılacakmış gibi bir hisle dolup taşıyordu.” (s. 24)

- eli ayağı (ayağına) dolaşmak

“Telaştan çocukların eli ayağına dolaşmıştı.” (s.61)

- fark etmek

“...eski ve yıpranmış olduğunu herkes kolaylıkla fark edebilirdi.” (s.14), (s.70) (s.71)

- farkına varmak

“...bir yolculuğa başladıklarının bir farkına vararak keyiflendiler.” (s.75)

- fırsat kollamak

“...kurtulabilmek için fırsat kollamaya başlamışlardı.” (s.70)

- fişek gibi

“Can bir fişek gibi yataktan fırladı.” (s.13)

- geç kalmak

“Biraz geç kaldınız!” (s.60)

- geri çevirmek

“Ayağına gelen fırsatı geri çeviriyorsun” (s.29)

- gözden kaçırmak

“...en küçük ayrıntıyı dahi gözden kaçırmak istemiyordu.” (s.34)

- gözden kaybolmak

“...artık gözden kaybolmak üzereydi.” (s.57), (s.69)

- göz gezdirmek

“Can bu sırada trenin içine göz gezdiriyordur.” (s.75)

- göz göze gelmek

“General’le göz göze geldi” (s.29)

- göz kulak olmak

“Hepsi de yolculuk boyunca göz kulak oluyorlardı Can’a” (s.16)

- gözleri yuvalarından fırlamak

“...General’in gözleri nerdeyse yuvalarından fırlayacaktı.” (s.30)

- gözlerini açmak

“Gözlerini kocaman kocaman açmıştı...” (s.44)

- göz (gözler) önüne sermek

“...iyi olmadığını gözler önüne seriyordur.” (s.103)

- gülmekten kırılmak

“Can gülmekten kırılırken Nil sinir krizine giriyordu.” (s.89)

- gün saymak

“...oğullarına kavuşmak için gün sayacaklardı kuşkusuz.” (s.17)

- hak etmek

“...bu tatili fazlasıyla hak etmişti.” (s.17), (s.113)

- (birine) hak vermek

“...ona hak veriyormuş gibi görünüyordu.” (s.43)

- hayal kırıklığına uğramak

“Bütün bunların bir rüya olması onu hayal kırıklığına uğratmıştı.” (s.11), (s.117)

- hayal kurmak

“...böylesine bir yolculuğun hayalini kurardı.” (s.29)

- hesaba katmak

“...arkadaşlarının bunu hesaba katmalarını istiyordu.” (s.70)

- (birini, bir şeyi) hor görmek

“Kasaba halkı da onu asla hor görmeyeceğine...” (s.93)

- içi dışına çıkmak

“İçim dışıma çıktı!” (s.85)

- içi içine sığmamak

“...istasyona doğru yola çıktıklarında içi içine sığmıyordu.” (s.15), (s.18)

- ilgi göstermek

“...ayrı ayrı ilgi gösteriyor, onları birbirinden ayırt etmiyordu.” (s.15)

- illallah demek (etmek)

“Artık illallah ettik!” (s.81)

- iple çekmek

“Can bugünün gelmesini iple çekmişti.” (s.16)

- iş çevirmek

“...yalancı olduğunu ve arkamdan iş çevirdiğini belirleyemiyorum” (s.60)

- işini yoluna koymak

“Onlar da işlerini yoluna koyup bir an önce...” (s.17)

- kabına sığmamak

“...diye sordu kabına sığmaz bir coşkuyla...” (s.32)

- kendine gel!

“Arkadaşlar lütfen kendinize gelin!” (s.108)

- kol gezmek

“Sizin dünyanızda da insanlar arasında kol geziyor.” (s.114)

- kulak kabartmak

“Bulunduğu vagonun kapısının açıldığını duyunca kulak kabarttı.” (s.9)

- kulakları tırmalamak

“Kapı, kulakları tırmalayan bir sesle...” (s.22)

- küçük dilini yutmak

“...neredeyse küçük dilini yutuyordu.” (s.9), (s.102), (s.22)

- mekik dokumak

“Yüz ifadesi öfke ile üzüntü arasında mekik dokuyordu.” (s.88)

- nefes almak

“Çocuklar sonunda rahat bir nefes almıştı.” (s.83), (s.85)

- nutku tutulmak

“Çocukların nutku tutulmuştu.” (s.77)

- paha biçmek

“...mis gibi kokularıyla uyanmak paha biçilmez bir duyguydu.” (s.15)

- peşine takılmak

“...yavaş yavaş yürüyen kedinin peşine takıldı.” (s.69)

- peşinden sürüklemek

“Sihirli cini de peşinde sürüklemişti.” (s.74)

- rahat bırakmak

“Rahat bırakın beni!” (s.99)

- rahat durmak

“Masalların kötü kahramanları kimi zaman rahat durmuyor.” (s.113)

- ramak kalmak

“...onlara yetişmesine ramak kalmıştı.” (s.73)

- rüzgâr gibi

“...vadilerden rüzgar gibi geçtiler.” (s.103)

- sağa sola

“...ayakta durmakta güçlük çekerek sağa sola savruldu.” (s.85)

- sarıp sarmalamak

“...ailesi onu sevgiyle sarıp sarmaladı.” (s.18)

- siper olmak

“Çocuklara siper olmuştu.” (s.106)

- surat asmak

“Can’ın suratının asıldığını gören Nil tebessüm etti.” (s.41), (s.88)

- şans tanımak

“Yine de ona bir şans tanınması gerektiğini düşünenler de vardı.” (s.92)

- şaşkına dönmek

“...nihayet zirveye ulaştıklarında şaşkına dönmüşlerdi.” (s.84)

- şom ağızlı

“Şom ağızlı olmak kötü bir şeydir DÖRT!” (s.106)

- tadına varmak

“...tren yolculuklarının tadına daha çok varabilecekti.” (s.20)

- tadını çıkarmak

“...doyasıya tadını çıkaracağını tatilin öncesinde..” (s.17)

- ters gitmek

“Bir şeyler ters gitmiş olmalıydı.” (s.99)

- tüy gibi

“...tatilin öncesinde bir tüy gibi hafiflemişti.” (s.17)

- (birinin) tüyleri diken diken olmak

“Tüyleri diken diken olmuştu.” (s.120)

- tüyleri ürpermek

“...yok olduğu bir dünya, tüylerini ürperti.” (s.103), (s.118)

- yer kaplamak

“Can’ın hayatında kocaman bir yer kaplıyorlardı.” (s.15)

- yılan gibi

“...rayların üzerinde bir yılan gibi kıvrılıp...” (s.18)

- yol çizmek

“Kendi yolumuzu kendimiz çizmeliyiz.” (s.66)

- yola (yoluna) koyulmak

“...konuşup planlayınca kasabaya doğru yola koyuldular.” (s.92), (s.95)

- yorgunluğunu atmak

“Kolay değildi, bütün yılın yorgunluğunu atacaktı.” (s.17)

- yüz tutmak

“...evler eskimiş ve yıkılmaya yüz tutmuştu.” (s.103)

4.2.4. İkilemeler

- ağır aksak

“...ağır aksak ilerlediği, çokça gıcırtı sesleri çıkardığı biliniyordu.” (s.14), (s.117)

- ara sıra

“...ara sıra geriye dönüp onlara bakıyor...” (s.89)

- ayrı ayrı

“Hepsine ayrı ayrı ilgi gösteriyor...” (s.15)

- baştan başa

“...bütün ülkeyi baştan başa gezmiş olması gerekirdi.” (s.117)

- bıkip usanmak

“Dev’in onlar için neler yapılabileceğini bıkmayıp usanmadan anlatıyordu.” (s.92)

- biner binmez

“Tren onlar biner binmez ışık hızıyla harekete geçti.” (s.100)

- birer birer

“Artık birer birer yavaşlamaya, vazgeçmeye başladılar.” (s.73)

- çalı çırpı

“...patikayı çevreleyen çalı çırpıya çarpıyordu.” (s.38)

- çeşit çeşit

“...çeşit çeşit hayvanların arasında bir kayanın...” (s.31)

- çığlık çığlığa

“...çocuklar çığlık çığlığa daha hızlı koşmaya gayret ettiler.” (s.73), (s.91)

- dalga dalga

“...renk değiştirerek dalga dalga dağın tepesine dek uzanıyordu.” (s.38)

- fıldır fıldır

“Adam hala fıldır fıldır gözlerle etrafı tarıyor...” (s.79)

- gider gitmez

“Eve gider gitmez yatıp uyumalıydı.” (s.119)

- görür görmez

“Çocukları görür görmez hemen harekete geçmiş...” (s.69)

- günden güne

“...göstermezse çiçeğin günden güne solup gideceğine inanıyordu.” (s.15)

- günü gününe

“...yeterli olurken bazılarına günü gününe su vermesi gerekiyordu.” (s.15)

- güzeller güzeli

“Bir gün dedesine koskocaman güzeller güzeli bahçesini...” (s.8)

- hüngür hüngür

“Dev, tepenin tam ortasına oturmuş hüngür hüngür ağlıyordur.” (s.84), (s.99)

- iri yarı

“...apoletleri bulunan iri yarı bir adam girdi.” (s.10)

- kapanır kapanmaz

“...okul kapanır kapanmaz teyzesine gidiyordu.” (s.16)

- karşı karşıya

“...Dev’le karşı karşıya gelince tedirgin olmuşlardı.” (s.84)

- karşı karşıya

“...belgesellerde görebildiği onlarca hayvanla da karşı karşıyaydı.” (s.33), (s.84)

- kaşık kaşık

“Elindeki çömlekten kaşık kaşık bir şeyler alıp...” (s.94)

- koca koca

“Koca koca ağaçlarla dolmaya başladı çevresi” (s.31)

- nefes nefese

“Kasabaya vardıklarında nefes nefese kalmışlardı.” (s.78)

- oturur oturmaz

“Oturur oturmaz gözlerini Can’ın gözlerine kilitledi.” (s.22)

- parıl parıl

“Kitap güneş ışıklarının etkisiyle parıl parıl parılıyordu.” (s.22), (s.27), (s.59), (s.108)

- peş peşe

“Peş peşe sıralanmış vagonların, rayları döverek...” (s.13), (s.74)

- peşi sıra

“O durunca peşi sıra diğer çocuklar...” (s.65)

- sağa sola

“Bu kez de başını sağa sola salladıktan sonra...” (s.25)

- sık sık

“Sık sık önündeki taşlara takılıyor...” (s.38), (s.43), (s.47)

- tek tek

“Ben her gün onlarla konuşurum, tek tek ilgilenirim onlarla” (s.49), (s.62), (s.101)

- teker teker

“Köylerindeki istasyona gelen lokomotiflerin adlarını teker teker söylemiş...” (s.14)

- tiril tiril

“Bütün çiçekler tiril tiril dalgalanıyordu.” (s. 22)

- toz duman

“...yuvarlanmaya başladıklarında toz duman oldu.” (s.107)

- türlü türlü

“...daha tanıyamadığı türlü türlü bitkiler etrafını sarmıştı.” (s.33)

- uçsuz bucaksız

“Uçsuz bucaksız tarlalar kocaman yeşil bir örtü...” (s.17)

- usul usul

“...başını öne eğip usul usul yürümeye koyuldu.” (s.46)

- uzun uzadıya

“Öyle uzun uzadıya sizi bekleyemem.” (s.61), (s.92)

- yavaş yavaş

“...yavaş yavaş yürüyen kedinin peşine takıldı.” (s.69), (s.73), (s.75), (s.110)

- yer yer

“...gövdesinde de yer yer beyazlıklar vardı...” (s.14), (s.30)

- yukarıdan aşağıya

“Birden yukarıdan aşağıya sarkıtılan uzun sarı saçlar...” (s.107)

- zıp zıp

“...olduğu yerde sevinçle zıp zıp zıplamaya başladı.” (s.85)

4.2.5. İlişki sözleri (kalıp sözler)

- Acele edin

“Acele edin!” (s.104)

- Çok şükür

“Çok şükür gelebildiniz. dedi adam.” (s.81)

- Lütfen

“Lütfen eşyalarınızı hazırlayın!” (s. 11), (s.26), (s.50), (s.108)

- İyi yolculuklar

“Çiçek ekspresi iyi yolculuklar diler!” (s.27), (s.31), (s.69), (s.74)

- Hoş geldin

“Aramıza hoş geldin!” (s.44), (s.45), (s.60)

- Merhaba

“Merhabaaaa!” diye eşlik etti Can.” (s.78), (s.113)

- Özür dilerim

“Özür dilerim.” dedi tahtadan çocuk.” (s.39), (s.85)

- Rica etsem

“Rica etsem bana yolu tarif edebilir misiniz?” (s.39)

- Teşekkür ederim

“Teşekkür ederim.” dedi Pinokyo. (s.40), (s.52), (s.98)

- Yardım edebilir misiniz?

“Bana yardım edebilir misiniz? diye seslendi onlara.” (s.76)

4.3. “Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” Kitabı Söz Varlığı Ögeleri

“Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” adlı çocuk edebiyatı eserinde yer alan söz varlığı ögelerinin sıklık ve yüzdelerine ait bilgilere Tablo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 3 “Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” Kitabı Söz Varlığı Ögelerinin Kullanım Sıklıklarına Göre Sıralanması

Söz Varlığı Ögeleri	Sıklık	Yüzde
Deyimler	145	34,68
Birleşik Fiiller	136	32,53
İkilemeler	100	23,92
İlişki Sözleri	37	8,85
Atasözü	0	0
Toplam	418	100

Tablo 3’e göre “Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” kitabının söz varlığı ögelerinden birinci sırada deyimlere 145 (%34,68), ikinci sırada birleşik fiillere 136 (%32,53), üçüncü sırada ikilemelere 100 (%23,92), dördüncü sırada ilişki sözlerine 37 (%8,85) yer verildiği tespit edilmiştir. Atasözleri unsuruna ise yer verilmediği görülmüştür.

Aşağıdaki bölümde tespit edilen söz varlığı ögeleri abecesel olarak sıralanmıştır.

4.3.1. Birleşik fiiller (isim + yardımcı fiil)

- affetmek

“Kendimi bunun için hiç affetmeyecektim.” (s.87), (s.144)

- aylaklık etmek

“Ama bazıları aylaklık etmeye...” (s.169)

- akıl etmek

“Keşfe parayı tümletmeyi akıl edebilseydim.” (s.83)

- bahsetmek

“Onlara balıktan bahsetseydim bana...” (s.13), (s.32), (s.32), (s.114), (s.119), (s.170)

- dert etmek

“...artmış olsa da bunu dert etmiyordum.” (s.78)

- devam etmek

“...savaş yedi yıldır devam ediyordu.” (s.8), (s.11), (s.41), (s.47), (s.60), (s.68), (s.73), (s.106), (s.110), (s.112)

- dikkat etmek

“...zabıtalara da dikkat etmem gerekiyordu.” (s.75)

- dikkatli olmak

“Ancak dikkatli olmam gerektiğinin...” (s.75)

- dua etmek

“Bu gecede dualar edilir...” (s.7), (s.51), (s.55), (s.56)

- elde etmek

“...bazen de dinlenerek elde ettiğimiz kazancı...” (s.15), (s.169)

- emin olmak

“Herkes tuhaf geleceğinden emin olduğum...” (s.32), (s.51)

- engel olmak

“...titremesine engel olamadan.” (s.110)

- eşlik etmek

“...ıslık çalarak onlara eşlik ediyordu.” (s.45), (s.119)

- ezber etmek

“ne de güzel ezber etmişsin Emir Can...” (s.58)

- eziyet etmek

“...nasıl eziyet ettiklerini söyleyeceksin.” (s.167)

- feda etmek

“...bütün bu çocuklar savaşarak feda etmeye...” (s.91)

- hak etmek

“Kazılan parayı hak edebilmek...” (s.63), (s.64), (s.73)

- hakim olmak

“Ortama hakim olan derin sessizlik...” (s.70)

- halletmek

“Onu da hallederiz.” (s.158)

- hareket etmek

“...başıma buyruk hareket edemezdım.” (s.34), (s.44), (s.60), (s.81)

- hapsetmek

“...onu küçükük bir alana hapsediyordu.” (s.12), (s.167)

- hayret etmek

“...nasıl sığdırabildiğine hep hayret ederdım.” (s.25)

- hissetmek

“...beni üşümekten kurtardığını hissetmişim.” (s.12), (s.23), (s.24), (s.31), (s.34), (s.40), (s.60), (s.80), (s.84), (s.96), (s.99), (s.100), (s.101), (s.106), (s.117), (s.121), (s.132), (s.141), (s.168)

- ihanet etmek

“İnsan doğaya ihanet etti...” (s.150)

- ihmal etmek

“...zayıf atışlar yapmayı ihmal etmiyordum.” (s.52)

- ilan etmek

“...çıkamayacağını ilan ediyordu.” (s.72)

- isabet etmek

“...sarı kuşa isabet etmiş.” (s.57)

- isyan etmek

“...sonunda bu tavra isyan ederek...” (s.158)

- işaret etmek

“...Farhad’a işaret ederek.” (s.54), (s.121)

- itiraf etmek

“...benzetiyordu beni; itiraf etmişti.” (s.34)

- kabul etmek

“...gibi yığılan parayı kabul etmiyor...” (s.65), (s.69)

- kahrolmak

“...hatta kahrolmuşlardı. (s.55)

- kastetmek

“...tam olarak bunu kastetmişti.” (s.39)

- kaybetmek

“Ailesini bir kazada kaybedince yalnız kalmıştı.” (s.25), (s.26), (s.34), (s.61), (s.65), (s.81), (s.84), (s.94), (s.101), (s.109), (s.111), (s.117), (s.127), (s.128)

- kaybolmak

“...böyle ortalıktan kaybolduğu hiç olmamıştı hiç.” (s.137)

- keşfetmek

“...aramızda bu dili keşfettiğimizi düşünüyordum.” (s.32),(s.36), (s.94), (s.167)

- mahvolmak

“Mahvolmuştum.” (s.73)

- merak etmek

“Neredesin kardeşim, merak ettik seni...” (s.69), (s.103), (s.119), (s.140)

- mücadele etmek

“...mücadele etmişken niçin...” (s.91)

- müsaade etmek

“...çalışmama müsaade etmezlerdi.” (s.39), (s.60)

- park etmek

“...tarafına park edilmiş büyük...” (s.133)

- rahat etmek

“...satın alırsam içim rahat eder miydi?” (s.64)

- rica etmek

“...rica etsem de herhangi bir...” (s.119)

- sebep olmak

“...kazaya sebep olanlar...” (s.173)

- seyretmek

“...güleç bir yüzle seyrediyordu.” (s.105), (s.148)

- söz etmek

“...bugüne dek söz ettirmeyi başarmıştır.” (s.19)

- tahmin etmek

“Sıranın çocuklara geleceğini kimse tahmin etmiyordu.” (s.9), (s.13), (s.92)

- taklit etmek

“Hayvanları taklit etmeye çalışırken...(s.36)

- takip etmek

“Gizlice takip ettim.” (s.14)

- tatmin etmek

“...her birini tatmin edebilecek miktarda...” (s.157)

- tavsiye etmek

“Bu gece uyumanı tavsiye ederim.” (s.125)

- telafi etmek

“...hatamı telafi etmeye çalışabilirdim.” (s.104)

- tarif etmek

“...sayılarla dahi tarif edilebileceğini...” (s.23)

- tebessüm etmek

“Ağa tebessüm etti.” (s.35)

- tenezzül etmek

“...dönüp bakmaya tenezzül etmediğimiz.” (s.158)

- terk etmek

“Yıkıntı odayı terk etmenin verdiği...” (s.21)

- teslim etmek

“...sahiplerine teslim edecektim.” (s.69)

- test etmek

“...önce hayvanların üzerinde test ediliyor.” (s.48)

- tespit etmek

“...tespit edilen kişilerin peşine düşülmüştü.” (s.173)

- teyit etmek

“...ölüp ölmediğini teyit etmek istiyorlardı.” (s.53)

- ümit etmek

“...buradan ayrılmanızı ümit ediyordum.” (s.48)

- veda etmek

“Sabaha karşı sana veda etmeye geleceğim.” (s.125)

- yardım etmek

“...bana yardım etmeni isteyeceğim?” (s.76), (s.112), (s.145)

- yemin etmek

“...söylediklerimi anladığına yemin bile edebilirdim.” (s.32)

4.3.2. Deyimler

- ağzına sakız olmak

“...kırmızı balığı ağızlarına sakız ettiklerini unutmamıştım.” (s.140)

- aklı çıkmak

“Aklımız çıktı!” (s.13), (s.72)

- aklına yatmak

“Bu fikir benim dışındaki bütün çocukların aklına yatmıştı.” (s.48)

- aklından çıkmamak

“Balık nasıl da çıkıp gitmişti aklımdan?” (s.25), (s.166)

- aklını başından almak

“Minicik bir balığın aklını başımdan alması şaşılacak şeydi.” (s.12)

- burundan solumak

“...öfkeyle burunlarından soluyordu.” (s.34)

- boşa çıkmak

“...para üstünü teslim etme umutları da boşa çıkmıştı.” (s.66), (s.73), (s.141)

- curcuna yerine dönmek

“...bağırınca ortalık curcuna yerine döndü.” (s.52)

- çekip gitmek

“...sorular sormaya başladığımdaysa çeker giderdi.” (s.30)

- çığlık atmak

“...ve ardından tiz bir çığlık attı kadın.” (s.76)

- çığlık koparmak

“...diye küçük bir çığlık kopardım.” (s.138)

- çıt çıkarmamak

“Kalabalıktan çıt çıkmıyordu. (s.143)

- çil yavrusu gibi dağılmak

“Çocuklarla çil yavrusu gibi dağıldık” (s.8)

- dalıp gitmek

“Balığı seyrederken dalıp gitmişim.” (s.33)

- dehşete kapılmak

“Duyduklarım karşısında dehşete kapılmışım.” (s.82)

- dikkat çekmek

“Koşarsam dikkat çekerdim.” (s.13), (s.23)

- dikkat kesilmek

“Ancak aniden herkesin dikkat kesilmesine neden olan bir şey oldu.” (s.52), (s.55), (s.142), (s.157)

- dil dökmek

“...gözlüklü adam ne kadar dil döktüyse de ...” (s.139)

- duymazlıktan gelmek

“Ağa’yı duymazlıktan gelip adım atmaya...” (s.37)

- elinden bir şey gelmemek

“Elimizden bir şey gelmediği için kendimizi paralamadık mı?” (s.43)

- elinden geleni yapmak

“...soğukta üşümemek için elimizden geleni yapmak zorundaydık.” (s.89)

- elinden tutmak

“Biliyorum elimizden tutan kimse olmadı.” (s.142)

- eline tutuşturmak

“Hızlıca yanıma gelip bir ilkyardım çantasını elime tutuşturdu.” (s.120)

- fark etmek

“...bu koskocaman gölü fark etmeyebilir.” (s.19), (s.20), (s.22), (s.25), (s.26), (s.29), (s.31), (s.31), (s.44), (s.49), (s.52), (s.56), (s.66), (s.68), (s.72), (s.76), (s.82), (s.85), (s.89), (s.92), (s.110), (s.113), (s.114), (s.121), (s.130), (s.133), (s.137), (s.138), (s.139), (s.140), (s.141), (s.142), (s.143), (s.160), (s.165)

- farkına varmak

“Küçük mutlulukların bile farkına varırlardı.” (s.16)

- fal taşı gibi

“...dediğimde hepsinin gözleri de fal taşı gibi açıldı.” (s.135)

- fiyat biçmek

“...yaşama sevincine nasıl bir fiyat biçebilirdi ki?” (s.39)

- göğsü kabarmak

“...gururumun okşandığını, göğsümün kabardığını hissediyorum.” (s.140)

- gönlü razı olmamak

“Gönlüm razı olmadan onlarla birlikte hareket etmek...” (s.44), (s.155)

- göz atmak

“...bulunduğı dükkâna uzaktan göz attım.” (s.26), (s.149)

- gözden kaybetmek

“...gözden kaybettiğı müşterisine para üstünü teslim etme...” (s.66)

- göze batmak

“Bazen davranışlarımın göze battığı zamanlarda...” (s.23), (s.65)

- göze çarpmak

“...askerlerin sert tavırları hemen göze çarpıyordu.” (s.92), (s.121)

- göz gözü görmemek

“Karanlık çökmüştü, göz gözü görmüyordu.” (s.91), (s.92)

- göz kamaştırmak

“Parlak pulları gözlerimi kamaştırmıştı.” (s.20)

- göz kırpmak

“Doktor bana göz kırptı.” (s.97)

- gözleri dolmak

“Gözlerim doldu.” (s.129)

- gözlerine inanmamak

“...gördüğüm manzara karşısında gözlerime inanamadım.” (s.26)

- gözlerinin içine bakmak

“...ihtiyar adamın gözlerinin içine bakıyordum.” (s.35)

- gözüne çarpmak

“...kırmızı bir akvaryum balığı henüz gözüne çarpmıştı.” (s.11)

- gözünün önünden gitmemek

“Balıkların hali gözümün önünden gitmiyordu.” (s.87)

- gözü takılmak

“...vitrindeki balıklara gözüm takıldı.” (s.30)

- gururunu okşamak

“...gururumun okşandığını, göğsümün kabardığını hissediyorum.” (s.140)

- haber salmak

“...gizlice jandarmayla haber salmış.” (s.89)

- her kafadan bir ses çıkmak

“...her kafadan bir ses çıkıyordu.” (s.43)

- hışı çıkmak

“Çok yorulmuştum, hışımlı çıkmıştı.” (s.77)

- hor görmek

“İnsanlar tarafından hor görülmüş.” (s.15)

- hoşuna gitmek

“...böyle ciddiye alması hoşuma gitmemişti.” (s.101)

- içi içine sığmamak

“...sabaha doğru ilerlerken içim içime sığmıyordu.” (s.127)

- içi içini yemek

“Sorularım cevapsız kalıyor içim içimi yiyordu.” (s.91)

- içini ısıtmak

“...yaydığı sıcaklıkla içimi ısıtıyordu.” (s.132)

- kafa karıştırmak

“...hissetmiş olmam kafamı karıştırmıştı.” (s.20)

- kan ter içinde kalmak

“...yorulduğu her halinden belliydi, kan ter içinde kalmıştı.” (s.47)

- kara kara düşünmek

“...sandığın üzerinde oturup kara kara düşünmeye başladım.” (s.75)

- karşı koymak

“Onlara karşı koymam olanaksızdı fakat bana...” (s.89)

- kaşları çatılmak

“Kaşları çatılmıştı.” (s.70)

- kaşlarını çatmak

“Kaşlarımı çatıp başımı yukarı kaldırdığımda...” (s.63)

- kendimi bildim bileli

“Kendimi bildim bileli bir kulağım hiç duymuyordu.” (s.33)

- kendine gelmek

“...yürüyerek önümüze kadar gelince...” (s.94), (s.140)

- kendini paralamak

“Elimizden bir şey gelmediği için kendimizi paralamadık mı?” (s.43)

- kendini tutamamak

“Şimdi gerçeği anlayınca kendini tutamamıştı.” (s.38)

- kestirip atmak

“Yakalandım işte, “ diye kestirip attım. (s.89)

- keyfini çıkarmak

“...çimenlerle dolu tarlanın keyfini çıkarıyordu.” (s.46)

- kitledikten ıkkmış gibi

“Kitledikten ıkkmış gibi yumulmuştuk yemeklerimize.” (s.98)

- kimi kimsesi olmamak

“Kimimiz kimsemiz yoktu.” (s.10)

- kulak kesilmek

“...ağızımdan çıkacak sözlere kulak kesilmişti. (s.142)

- kulak misafiri olmak

“Yemekhanede kulak misafiri olduğum sesli konuşmalardan...” (s.109)

- kulak vermek

“...onun sözlerine de kulak vermeliydim.” (s.40)

- kuzu gibi

“... gösteren çocuklar şimdi birer kuzu gibi olmuştu.” (s.143)

- küçük dilini yutmak

“...neredeyse küçük dilimi yutuyordum.” (s.130), (s.156)

- mal olmak

“...tarihe mal olmuş bilgeliğiyle adından...” (s.19)

- meslek edinmek

“zerimdeki beyaz nlğn sayesinde meslek edinmiş biri...” (s.107)

- müjde vermek

“Sana mjdeni vereyim o halde...” (s.124)

- oralı olmamak

“...adama laf atılırsa da oralı olmadı.” (s.47)

- nne düşmek

“Dş önüme! diye bağırdı.” (s.100)

- paha biçmek

“Paha bişilemez” denilen şeyin...” (s.39)

- peşine düşmek

“...bulunduğum grubun peşine düşmüştü.” (s.8), (s.10)

- ramak kalmak

“Sabırsızlığının öfkeye dönüşmesine ramak kalmış...” (s.33)

- sabrı taşmak

“Yusuf’un sabrı taşıyordu.” (s.34)

- selam vermek

“...birilerine selam verebilme isteğiyle etrafıma bakınırdım.” (s.24), (s.116)

- seyre dalmak

“...ellerimi çeneme dayayıp balığı seyre daldım.” (s.140)

- söz vermek

“Ama bana bir söz vermeni istiyorum.” (s.112), (s.130), (s.145), (s.146)

- sular seller gibi

“Gerisi sular seller gibi gelecekti.” (s.78)

- suratı asılmak

“Cevabı duyunca adamın suratı asıldı.” (s.38)

- şansı yaver gitmek

“Belki de şansım yaver gitmişti.” (s.80)

- tehlike çanları çalmak

“...benim için tehlike çanları çalıyordu.” (s.44)

- tepeden tırnağa süzmek

“Beni tepeden tırnağa süzüp eskiden dükkânına...” (s.138)

- tetikte beklemek

“...aniden yola çıkacakmışım gibi hep tetikte bekliyordum.” (s.118)

- toz olmak

“...hemen toz olmamız gerekiyordu.” (s.60)

- tozu dumana katmak

“Tozu dumana katarak uzaklaştık.” (s.88)

- türkü tutturmak

“Birkaçı neşeli bir türkü tutturmuştu.” (s.45)

- uykuya dalmak

“...kolay kolay uykuya dalamayacağını düşünüyorum.” (s.17), (s.60)

- yakayı ele vermek

“...üzerimdeki eski püskü kıyafetlerle yakayı ele verebilirdim.” (s.13)

- yas tutmak

“...artık orada bütün canlılar için yas tutacak.” (s.57)

- yerli yerinde olmak

“...bir evin eşyaları gibi yerli yerinde duruyordu.” (s.24)

- yola koyulmak

“...normal adımlarla yola koyuldum.” (s.13), (s.153)

- yolunu tutmak

“...pansuman çadırının yolunu tuttuk.” (s.116), (s.170)

- yüreği ağzına gelmek

“...beklenmedik karşılaşma yüreğimizi ağzımıza getirmişti.” (s.10)

- yüreği burkulmak

“Yüreğim burkuluyordu.” (s.131)

- yüreği ezilmek

“Fakat yine de yüreğim eziliyordu.” (s.54)

- yüz çevirmek

“Dün onlara babalık edip de bugün yüz çeviren çok olmuştu.” (s.67)

- yüzünden düşen bin parça olmak

“Yüzümden düşen bin parçaydı.” (s.56), (s.120)

- zapt etmek

“Tek başına zapt edemeyince başka bir doktor...” (s.123)

- ziyan olmak

“Tarlanın sahibinin emekleri ziyan oluyordu.” (s.47)

4.3.3. İkilemeler

- ağır ağır

“Ağır ağır ayağa kalkıp doğruldu.” (s.30), (s.60), (s.77)

- ayrı ayrı

“...namaz vakitlerine ayrı ayrı gitmeye karar vermiştik.” (s.110)

- belli başlı

Bunun gibi belli başlı kuralların herhangi birini...” (s.15)

- bile bile

“Bazen de onu duymadığımı bile bile anlatmayı sürdürür...” (s.35), (s.44), (s.111)

- birer birer

Hava kararırken birer birer yanmaya başlayan... (s.148)

- bol bol

“Bol bol pişirilen lezzetli yemekler...” (s.7)

- çabuk çabuk

“Çabuk çabuk geçseler bile sonunda...” (s.109)

- çeşit çeşit

“Fathivand Sokağı’nda çeşit çeşit hayvanların satıldığı...” (s.11), (s.27)

- çığlık çığlığa

Gözyaşları içinde çığlık çığlığa bağıyor...” (s.123)

- çıtı pıtı

“Çıtı pıtı bir çocuktı.” (s.173)

- dalga dalga

“Dalga dalga yayılan bu kargaşanın içinde...” (s.72)

- geceden geceye

“...bu yıkıntı odayı ancak geceden geceye görüyorduk.” (s.13)

- gizliden gizliye

“Buraya gizliden gizliye gelip...” (s.34)

- hemen hemen

“Burada çalışan hemen hemen herkesi tanıyordum artık...” (s.170)

- hüngür hüngür

“Birkaç çocuk hüngür hüngür ağlıyordu.” (s.54), (s.55), (s.110), (s.122)

- ıslıl ıslıl

“Parlak kırmızı pulları ıslıl ıslıldı.” (s.11), (s.22), (s.173)

- içli içli

“Yaşı anca dokuz olan bir çocuk sessiz sessiz, içli içli ağlıyordu.” (s.90)

- kat kat

“Üzerinden çırpındıkları paraların kat kat...” (s.87)

- kıpır kıpır

“İçimi kıpır kıpır eden kuşlar...” (s.113), (s.124), (s.137)

- koca koca

“Orada koca koca sepetlerin içinde ...” (s.62), (s.94), (s.162)

- kolay kolay

“...kolay kolay uykuya dalamayacağını düşünüyorum.” (s.17), (s.56), (s.83)

- mal mülk

“Malını mülkünü bırakıp uzaklara göçen...” (s.13)

- nefes nefese

“Korku ve panik içinde nefes nefese kalmıştık.” (s.11), (s.62), (s.77)

- para pul

“...para pul içinde yüzdüğünü...” (s.25), (s.72), (s.160), (s.162)

- parıl parıl

“Lastik ayakkabıları gün ışığında parıl parıl parıldıyordu.” (s.33), (s.57)

- peş peşe

“Peş peşe sıralanmış tarlalara ulaşmıştık artık.” (s.45), (s.52), (s.119)

- pırıl pırıl

“Benim hayallerim pırıl pırıldı.” (s.22), (s.79)

- rap rap

“Komutan rap rap sesleriyle yürüyerek önümüzde kadar...” (s.94)

- sağa sola

“...bezin üzerinde yığılan bozukluklar artık sağa sola doğru...” (s.64), (s.117)

- sağlı sollu

“Sağlı sollu dükkânlarda çevrili upuzun bir çarşıydı burası.” (s.83), (s.141)

- seve seve

“...kimseye borcum yok ama elimdekini sizinle seve seve paylaşırım...” (s.141)

- sık sık

“Konuşurken zorlandığımı sık sık gerilen yüz hatlarından anlayabiliyordum.” (s.122), (s.159), (s.165)

- sıkı sıkı

“Cebimi sıkı sıkıya tutmuş olsam da...” (s.72)

- sıkı sıkıya

“Kucağımdaki fanusa sıkı sıkıya sarılmış bir şekilde...” (s.140)

- sıra sıra

“Sıra sıra bahçelerin...” (s.45)

- siyah beyaz

“Ben de çok iyi hatırlıyordum o siyah beyaz...” (s.165)

- tek tek

“Tek tek yüzlerine baktım çocukların.” (s.14), (s.55), (s.72), (s.88), (s.93), (s.128), (s.154)

- teker teker

“Askerler hepsini teker teker kamyonete bindirmeye...” (s.133), (s.134)

- tekrar tekrar

“Anlamadığın yerde tekrar tekrar üzerinde düşündün.” (s.28)

- türlü türlü

“...türlü türlü ikramlarla paylaşma duygusu...” (s.7), (s.62), (s.156)

- usul usul

“Dövmeyi usul usul severken çiziklerden sızan...” (s.73)

- uzun uzun

“Bileğimdeki balık dövmesine uzun uzun baktığımı...” (s.98), (s.125), (s.135), (s.167)

- üç dört

“Bu çadır pansuman çadırından üç dört kat daha...” (s.121)

- yan yana

“Sonra servi ağacının ilerisindeki tepeye yan yana sıralanıp oturduk.” (s.55), (s.116)

- yavaş yavaş

“...koşarak uzaklaşırken biz de yavaş yavaş...” (s.116), (s.156)

- yolunda gitmek

“Her şey nasıl olduysa yolunda gitmişti.” (s.80)

- yüz yüze

“Bizim gibi sokak çocuklarıyla yüz yüze gelmek...” (s.157)

- zar zor

“Zaten zar zor yiyecek bir şeyler bulup...” (s.92)

4.3.4. İlişki sözleri (kalıp sözler)

- Allah bağışlar

“Allah beni bağışlar mı?” (s.122)

- Allah bilir

“Orasını Allah bilir,” (s.28)

- Allah muvaffak etsin

“Allah yaşatmak için yaşayan bütün insanları muvaffak etsin!” (s.145)

- Allah sınamasın

“Allah kimseyi böyle bir acıyla sınamasın,” (s.123)

- Allah’tan başka kimseye borcum yok

“Allah’tan başka kimseye borcum yok ama elimdeki...” (s.141)

- Allah’tan dilerim ki

“Parayı alınca Allah’tan dilerim ki...” (s.148)

- Allah yardımcın olsun

“Allah yardımcın olsun oğlum,” (s.59)

- Anlaşıldı mı asker?

“Anlaşıldı mı asker?” (s.95), (s.101)

- Aşk olsun

“Aşk olsun sana Emir Can..” (s.170)

- Emredersiniz

“Emredersiniz komutanım,” (s.95), (s.97), (s.101), (s.134)

- Lütfen

“Lütfen bana yeni bir masal anlatın, lütfen!” (s.174)

- Güle güle

“Güle güle baba, dedim tek seferde kekelemeden.” (s.131)

- Hakkını helal et

“Hakkını helal et, dedi” (s.123)

- Haşa

“Haşa!” dedim. (s.28)

- Hayırlı günler

“Hayırlı günler, diye de ekledikten sonra koşar adım...” (s.77)

- Hoş buldum

“Hoş buldum Ağa,” (s.26)

- Hoş geldiniz

“Buyrun, hoş geldiniz,” (s.137)

- Hoş gelmişsin

“Hoş gelmişsin Emir Can,” (s.26), (s.56), (s.159)

- İnşallah

“İnşallah, diyordum içimden, inşallah.” (s.148)

- İyi geceler

“İyi geceler, deyip yatağa giriyordum.” (s.107)

- İyi ki varsın

“İyi ki de vardılar.” (s.132)

- İyi yolculuklar

“İyi yolculuklar oğlum.” (s.131)

- Kısmet olursa

“Kısmet olursa görüşeceğiz,” dedi Doktor Samed...” (s.129)

- Müjdemo isterim

“Müjdemo isterim!” (s.146)

- Özür dilerim

“Özür dilerim, Komutanım! diye bağırdı.” (s.66)

- Rica etsem

“ Rica etsem bakabilir misiniz?” (s.174)

- Sağ ol

“Sağ olun, sizin de çocuklar, sizin de...” (s.159)

- Sözümden çıkma

“...bulmak istemiyorsan sözümden çıkma!” (s.108)

- Teşekkür ederim

“Bana öğrettiklerin için teşekkür ederim...” (s.166), (s.175)

- Yolunuz açık olsun

“Hadi yolunuz açık olsun,” diye ekledi. (s.131)

4.4. “Düşler Atlası ” Kitabı Söz Varlığı Ögeleri

“Düşler Atlası” adlı çocuk edebiyatı eserinde yer alan söz varlığı ögelerinin sıklık ve yüzdelerine ait bilgilere Tablo 4’te yer verilmiştir.

Tablo 4 “Düşler Atlası” Kitabı Söz Varlığı Ögelerinin Kullanım Sıklıklarına Göre Sıralanması

Söz Varlığı Ögeleri	Sıklık	Yüzde
Deyimler	161	41,49

Tablo 4'ün devamı

Birleşik Fiiller	146	37,62
İkilemeler	58	14,94
İlişki Sözleri	23	5,92
Atasözü	0	0
Toplam	388	100

Tablo 4'e göre "Düşler Atlası" kitabının söz varlığı ögelerinden birinci sırada deyimlere 161 (%41,49), ikinci sırada birleşik fiillere 146 (%37,62), üçüncü sırada ikilemelere 58 (%14,94), dördüncü sırada ilişki sözlerine 23 (%5,92) yer verildiği tespit edilmiştir. Atasözlere unsuruna ise yer verilmediği görülmüştür.

Aşağıdaki bölümde tespit edilen söz varlığı ögeleri abecesel olarak sıralanmıştır.

4.4.1. Birleşik fiiller (isim + yardımcı fiil)

- affetmek

"Seni üzdüysem beni affet." (s.157)

- ayırt etmek

"...düşman olduğunu ayırt eden..." (s.143)

- bahsetmek

"...ilk kez gitmeye çalıştıklarından bahsetti." (s.18), (s.29), (s.49), (s.126)

- baş etmek

"...bu devle baş edemeyince kaçarak..." (s.57)

- belli etmek

"Belli etmemeye çalışarak..." (s.39), (s.43), (s.61)

- berbat etmek

"...her şeyi berbat etmişti." (s.7)

- dert etmek

“Tabii ki bunu dert etmiyordu.” (s.72)

- devam etmek

“...onların kaderlerini çizmeye devam ettiler.” (s.12), (s.15), (s.18), (s.27), (s.28), (s.33), (s.52), (s.58), (s.60), (s.80), (s.95), (s.98), (s.99), (s.107), (s.109), (s.111), (s.132), (s.139), (s.154)

- emanet etmek

“...diye canımızı emanet edemeyiz...” (s.41)

- emin olmak

“Nasıl bu kadar emin olabiliyorsun ki? (s.45), (s.91), (s.117), (s.140)

- engel olmak

“...karşısında tebessümüne engel olamadı” (s.104)

- eşlik etmek

“...onlara eşlik etti.” (s.96)

- etkili olmak

“...karar vermelerinde etkili olmuştu.” (s.119)

- hareket etmek

“Hareket etmiyor, nefes almıyor!” (s.144)

- hallolmak

“Güzellikle her şey hallolur.” (s.35)

- hapsetmek

“...ortalarında hapsettikleri birinin...” (s.135)

- hareket etmek

“...güvenli kıyıya hareket edecekler.” (s.132)

- hayal etmek

“...girebilmeyi hayal ederken böylesi...” (s.72)

- hediye etmek

“Ve hediye eden kişinin...” (s.62), (s.118)

- hissetmek

“Bulutların üzerinde hissetmesine neden ...” (s.15), (s.30), (s.49), (s.59), (s.63), (s.67), (s.69), (s.70), (s.74), (s.84), (s.96), (s.99), (s.109), (s.138), (s.152), (s.160)

- ihanet etmek

“...halkına ihanet ettiği düşünmesiydi.” (s.39), (s.122)

- ikna etmek

“...bu emrine itaat etmediler.” (s.16), (s.17), (s.74)

- ikna olmak

“...Mercan Kıyısı’na dönmeye ikna olmuştu.” (s.119)

- işaret etmek

“...başlayarak Musa’ya işaret etti Tarun.” (s.78), (s.114), (s.117), (s.134)

- itiraf etmek

“Çok zeki olduğunuzu itiraf etmem gerekiyor.” (s.104)

- kabul etmek

“...uğurlu varlıklar olarak kabul ediliyor.” (s.24), (s.27), (s.52), (s.63), (s.124), (s.127)

- kaybetmek

“...birer birer hayatlarını kaybediyorlardı.” (s.10), (s.27), (s.34), (s.37), (s.55), (s.70), (s.96), (s.103), (s.117), (s.123), (s.138)

- kaybolmak

“...birden kaybolsanız da birbirinizi...” (s.46), (s.52), (s.55), (s.75)

- keşfetmek

“Bamba yeni bir sorunları olduğunu keşfetti.” (s.53)

- kontrol etmek

“...izleri kontrol ediyordu.” (s.50), (s.131)

- mahvetmek

“...yapmaya kalkarsan seni mahvederim...” (s.57)

- mahvolmak

“...kaybederse mahvolacağını düşünüyordu.” (s.76)

- merak etmek

“...dünyayı ilk kez merak etmeye başlamıştı.” (s.11), (s.90), (s.106)

- misafir olmak

“Büyük Avcı’nın çadırına misafir olmuştu.” (s.67), (s.114)

- mutlu olmak

“Tavşanları düşündükçe mutlu oluyordu.” (s.72)

- müdahale etmek

“...başladıktan sonra hemen müdahale etme...” (s.99)

- neden olmak

“Geç kalmaları bir faciaya neden olabilirdi.” (s.114)

- rahatsız etmek

“...kimseyi rahatsız etmek için gelmedik.” (s.22), (s.35)

- rica etmek

“...yakacak yardımı yapmanızı rica ediyorum.” (s.64)

- seyretmek

“...okyanusa açılışını seyrederken...” (s.13), (s.144)

- sohbet etmek

“...uzun uzadıya sohbet edebilecekti” (s.95)

- şahit olmak

“...yere serdiğine çok kez şahit olmuşlardı.” (s.41), (s.79)

- tahammül etmek

“...davranışlarına artık tahammül edemeyecekti.” (s.43)

- takip etmek

“...durmaksızın onu takip etmesiydi.” (s.13), (s.50), (s.55), (s.73), (s.90), (s.109)

- takdim etmek

“...Ra’ya takdim etmeye başladı...” (s.18)

- tamir etmek

“...bir an önce tamir edilmesini beklemekti.” (s.22), (s.128)

- tahmin etmek

“...ilk gruptakiler olduğunu tahmin etti Ra.” (s.56), (s.131)

- tedirgin etmek

“...tedirgin edici bir ses duyana kadar...” (s.87)

- tedirgin olmak

“...dahi tedirgin olmalarına yeterdi.” (s.27)

- tekrar etmek

“Birbirlerini sürekli tekrar eden bu...” (s.104)

- temsil etmek

“...yürüdüğüm yolları temsil ettiğini düşün.” (s.9)

- tercih etmek

“...hiçbir şey söylememeyi tercih etti.” (s.91)

- tercüme etmek

“...onun sözlerini tercüme etmesi gerekiyordu.” (s.78)

- tereddüt etmek

“Tereddüt etmeden onlarla savaştım.” (s.26), (s.136)

- tespit etmek

“Belli ki olayı tespit eden kişi oydu.” (s.136)

- test etmek

“...bizi test etmek için dört...” (s.140)

- teşekkür etmek

“Ra, gözcüye teşekkür ederek ağaçtan indi.” (s.101)

- yardımcı olmak

“Kendilerine yardımcı olacağını söylese de...” (s.35), (s.37)

- yardım etmek

“...tek başına nasıl yardım edebilirdi ki?” (s.35), (s.127), (s.137)

- zannetmek

“...bir casus olduğunu zannetmiyorum.” (s.136)

4.4.2. Deyimler

- ağzını bıçak açmamak

“Kimsenin ağzını bıçak açmıyordu.” (s.127)

- aklına gelmek

“...o anlar aklına gelince gülümsedi.” (s.70)

- altını çizmek

“...hiç kimseye güvenmemek gerektiğinin altını çiziyordu.” (s.26)

- alt etmek

“Ra’yı alt edebilmek onun en asil amacıydı...” (s.63), (s.99) (s.129)

- altüst etmek

“...Musa’nın kaybolması herkesi alt üst etmişti.” (s.38)

- ant içmek

“...otururken yabancıları korumaya ant içmişti.” (s.42)

- ayağı yerden kesilmek

“Hepsinin ayaklarını yerden keseceği bir sürprizdi bu.” (s.51)

- ayak basmak

“Daha önce adalarına ayak basan insanların hepsi birbirinden farklıydı.” (s.11), (s.25)

- baş göstermek

“...huzursuz kıpırdanışlar baş göstermişler.” (s.78)

- başından aşağı kaynar sular dökülmek
“...Ra’nın başından aşağı kaynar sular döküldü.” (s.60)
- başının çaresine bakmak
“Başımızın çaresine bakmalıyız” (s.71)
- bir arpa boyu yol gitmek
“...iki günü devirmişlerdi fakat bir arpa boyu yol gidememişlerdi.” (s.98)
- burnundan solumak
“...sürekli etrafına bakarak burnundan soluyordu.” (s.119)
- burnunun dikine gitmek
“Bazen de burnunun dikine giderek bu hisse...” (s.39)
- can atmak
“...yardımın yapıldığını görmek için can atıyordu.” (s.75)
- cesaretini kırmak
“Tarun’un cesaretini kırarak meclisin...” (s.59)
- çaba harcamak
“...diğer çocuklardan gizleyebilmek için yoğun çaba harcıyordu.” (s.110)
- çaba göstermek
“...ayağa kalkmak için çaba gösterdiğinde...” (s.153)
- çakılı kalmak
“...durdu yerde çakılı kalmıştı.” (s.88)
- çekip gitmek
“Siz bu adadan çekip giderken...” (s.103)
- çığlık atmak
“Ona bakmaya giden Bahtiyar korkuyla çığlık attı.” (s.111), (s.112)
- çığlık basmak
“Yağız’ı görünce çığlığı bastı.” (s.69)
- çığlık kopmak
“Ona doğru yürümeye başladıklarında bir çığlık koptu.” (s.36), (s.108), (s.109)

- çıt çıkarmamak

“...hiçbiri çıt çıkarmıyordu.” (s.46), (s.145)

- çil yavrusu gibi dağılmak

“...düşmanlar emellerine ulaşmadan çil yavruları gibi dağılıyordur.” (s.134)

- dehşete düşmek

“Fakat söylediklerinin doğru olduğunu varsayınca dehşete düştü.” (s.118)

- dehşete kapılmak

“...gördüğü manzara karşısında dehşete kapıldı.” (s.120)

- deli etmek

“...sözleri yerine getirmek zorunda kalması Tarun’u deli ediyordu.” (s.75)

- deliye dönmek

“Bamba zihninde çakan şimşeklerle deliye dönüyordu.” (s.91)

- dil dökmek

“...ikna edebilmek için çok dil dökmüştü Ra.” (s.74), (s.80)

- dimdik durmak

“Ra onların karşısında dimdik durdu.” (s.63)

- dizginleri ele almak

“...yaptığı hamlelerle dizginleri ele almıştı.” (s.58)

- donup kalmak

“Ra donup kalmıştı.” (s.119)

- dolup taşmak

“Fakat içinde dolup taşan bazı duygular ona...” (s.11)

- elden bırakmamak

“Fakat tedbirleri elden bırakmamak için kıyıyı çevreleyen...” (s.12)

- ele vermek

“...köşesinden gelen hıçkırıklar kızı ele vermişti.” (s.80)

- eli kolu bağlı olmak

“Büyük Avcı’nın eli kolu bağlanmıştı.” (s.135)

- fal taşı gibi

“Mavi gözleri fal taşı gibi açılmıştı.” (s.83), (s.110)

- fark etmek

“Ra’nın kendi dillerini konuştuğunu fark eden yetişkin insanlar şaşkındı.” (s.15), (s.16), (s.30), (s.44), (s.53), (s.54), (s.63), (s.81), (s.85), (s.96), (s.106), (s.118), (s.122), (s.124), (s.125), (s.128), (s.137), (s.142), (s.153)

- fişek gibi

“Peşindeki tavşanlar da fişek gibi fırlamıştı...” (s.14), (s.112), (s.138)

- görev bilmek

“...bütün bu hediyeleri yakıp yok etmeyi görev bilmişlerdi.” (s.11)

- göz gezdirmek

“...ihtimalini düşünerek çevreye göz gezdirmişti...” (s.70), (s.138)

- göz kulak olmak

“Onlara göz kulak olmanız gerekiyor.” (s.97)

- gözden geçirmek

“Plan defalarca gözden geçirildi.” (s.129)

- gözden kaçırmak

“Çünkü insanın düşünemediği, gözden kaçırdığı bir doğru...” (s.27)

- gözden kaybolmak

“...koşarak ağaçlığın içinde gözden kayboldu.” (s.18), (s.79), (s.123)

- gözleri yuvalarından fırlamak

“Kızın gözleri adeta yuvalarından fırlamıştı ve elleri titriyordu.” (s.36)

- gözlerine inanamamak

“...işaret ettiği yöne doğru baktıklarında gözlerine inanamadılar.” (s.108)

- gözüne uyku girmemek

“Gece boyunca gözüne uyku girmemiş...” (s.72)

- gülüp geçmek

“Mesele böylesine ciddi olmasaydı onlara gülüp geçebilirdi.” (s.118)

- hak vermek

“Çocuklar Bamba’ya hak vermişlerdi.” (s.71)

- hakkından gelmek

“...düşman ordusu önce onların hakkından gelmek için...” (s.136)

- hayal kurmak

“Öyle çok hayal kurulmuştu ki sonunda bir hayalperest...” (s.39)

- hayran kalmak

“Bamba bütün bunları düşünebilen zekâya hayran kaldı.” (s.91)

- hayrete düşmek

“Nsofwa duydukları karşısında hayrete düşmüştü.” (s.80)

- hesaba katmak

“Ormanda atlattıkları sayısız tehlikeyi hesaba katınca...” (s.67)

- hoşuna gitmek

“Ra’nın tavrı Tarun’un hiç hoşuna gitmemişti...” (s.17), (s.74)

- iftira atmak

“Tarun’a iftira atabilirdi.” (s.62)

- ipin ucunu kaçırmak

“Tamam canım, ipin ucunu biraz fazla kaçırdım, dedi.” (s.69)

- iyi gelmek

“...Mercan Kıyısı’nın huzur dolu sessizliği bütün misafirlere iyi gelmişti.” (s.21)

- kahkaha koparmak

“...diye bir kahkaha kopardı.” (s.124)

- kan ter içinde

“Bamba kan ter içinde var gücüyle...” (s.56), (s.85)

- karaya vurmak

“Geminin karaya vurduğu gün...” (s.12), (s.14)

- karşı koymak

“Ra ve savaşçılarına karşı koyacağını planlamışlardır.” (s.134)

- kaşlarını çatmak

“Ra’nın kaşları çatıldı.” (s.75)

- kendini tutmak

“...Mukadder Öğretmen dahi kendini tutamayıp güldü.” (s.25), (s.72)

- keyfini çıkarmak

“...şimdiyse bunun keyfini çıkarmanın zamanıydı.” (s.61)

- kolaçan etmek

“Bamba hızlıca etrafını kolaçan etti.” (s.55)

- kulak kesilmek

“Çocuklar kulak kesildiğinde gitgide...” (s.56), (s.86)

- kulaklarını dikmek

“Bamba birden kulaklarını dikti.” (s.84)

- kulak asmamak

“...aklına gelen karşıt düşüncelere kulak asmıyordu.” (s.39), (s.76)

- kulak vermek

“Ra’nın sözlerine de kulak vererek kıyıdan ayrılmamanızı...” (s.22), (s.79), (s.87)

- kursağında kalmak

“...kurt köpeğini görünce sevinci biraz kursağında kalmıştı.” (s.126), (s.140)

- kuşku duymak

“Emin olmadıkları bir konudan kuşku duymaları onlara...” (s.71)

- küçük dilini yutmak

“...gördüğü manzara karşısında neredeyse küçük dilini yutacaktı.” (s.14), (s.52), (s.126)

- mahsur kalmak

“Ancak hiç kimse bir adada mahsur kalmayı beklemiyordu.” (s.21), (s.22), (s.29)

- maruz kalmak

“...bu tür saldırılara maruz kalıyoruz.” (s.127)

- mis gibi

“Mis gibi havayı ciğerlerine çekti.” (s.40)

- mola vermek

“...düşündükleri bir yerde mola verdiler.” (s.82)

- nefes almak

“Bamba rahat bir nefes almıştı.” (s.37)

- oyuna gelmek

“Tarun’un oyuna gelmesi bir felaketi...” (s.78)

- özür dilemek

“...pişman olduğunu belirtecek ve özür dileyecekti.” (s.76)

- paniğe kapılmak

“Herkes bir anda paniğe kapılmıştı.” (s.36)

- pervane olmak

“...yardımcı olabilmek için etraflarında pervane oluyorlardı.” (s.154)

- peşine düşmek

“Bamba’nın peşine düştüler.” (s.50)

- sabrı tükenmek

“...ve sabrının tükendiği davranışlarından belli oluyordu.” (s.33)

- saygı göstermek

“...adadaki tavşanlara saygı göstermemiz.” (s.24)

- selam vermek

“Son kez Bamba’ya selam vererek çadıra doğru...” (s.105)

- serbest bırakmak

“İlk olarak, tutsak çocuğu serbest bırakın.” (s.63)

- serseme dönmek

“Ra ihtimal vermediği bir arkadaşlıkla serseme dönmüş...” (s.13)

- sesi kesilmek

“Yeterince uzaklaşınca Tarun’un sesi nihayet kesilmişti.” (s.28)

- söz vermek

“Onları korumaya söz vermişken...” (s.59)

- sözünden çıkmamak

“...ve onun sözünden asla çıkmamak.” (s.25)

- sözünü kesmek

“...fakat Tarun daha sert bir ses tonuyla onun sözünü kesti.” (s.27), (s.60)

- sütliman olmak

“O da çözülünce her şey süt liman olacaktı.” (s.75)

- şaşkına dönmek

“Herkes şaşkına dönmüştü.” (s.63)

- takati kalmamak

“Yağız’ın takati kalmamıştı.” (s.56)

- tozu dumana katmak

“...ortalığı toza dumana katarak geçip gitti.” (s.85)

- uyku tutmamak

“Bamba’yı uyku tutmamıştı.” (s.102)

- uykuya dalmak

“...orman derin bir uykuya dalmıştı.” (s.59), (s.67)

- yaprak gibi titremek

“Yağız hala korkudan bir yaprak gibi titriyordu.” (s.85)

- yardımcı olmak

“Kıyıya ulaşmalarına yardımcı olun!” (s.64)

- yelken açmak

“...biraz zaman almıştı fakat sonunda yelken açmayı başarmışlardı.” (s.129)

- yığılıp kalmak

“Olduğu yere yığılıp kaldı.” (s.57)

- yoksun olmak

“...ağaçların gölgesinden yoksun oldukları için kavurucu bir güneşle karşılaştılar.” (s.33)

- yola çıkmak

“Musa’yı bulmak için yola çıktığımızda onun gibi...” (s.70)

- yola koyulmak

“...sözünü destekleyince yeniden yola koyuldular.” (s.86), (s.89), (s.104), (s.105), (s.128)

- yolunu gözlemek

“...birinin ya da bir şeyin yolunu gözlüyordu.” (s.119)

- yüz tutmak

“...dış dünyayı unutulmaya yüz tutmuş bir hatıra olarak görüyordu.” (s.13)

- zevkten dört köşe olmak

“...zevkten dört köşe olmuş gözlerini Ra’ya dikerek.” (s.61)

4.4.3. İkilemeler

- açar açmaz

“Gözünü açar açmaz çadıra doğru yöneldi.” (s.106)

- açık açık

“...buna asla izin vermeyeceklerini açık açık söylemişlerdi.” (s.34)

- adım adım

“...yan yana dizilerek adım adım ormana girecekler...” (s.130), (s.141)

- ağır ağır

“...tedirginliklerini sürdürerek ağır ağır ormana doğru...” (s.17), (s.113)

- ardı ardına

“Ardı ardına ikinci ve üçüncü darbeyi...” (s.142)

- ardı arkası

“Nsofwa’ya yöneltilen ardı arkası kesilmeyen sorular...” (s.125)

- baş başa

“Ra öğretmenlerle baş başa kalınca...” (s.46)

- birer birer

“...fırsat bilen düşmanlar birer birer artarak...” (s.137), (s.142)

- boş boş

“...gözleri boş boş bakıyor...” (s.61)

- canla başla

“...canla başla hazırlık yapıyorlardı.” (s.126)

- çalı çırpı

“...ateş yakmak için çalı çırpı toplamalıyız...” (s.26), (s.34)

- çeşit çeşit

“Çeşit çeşit takılar, elbiseler, süslü eşyalar ilgisini çekse de...” (s.11), (s.64)

- dalga dalga

“Bunları söyledikten sonra kalabalıkta dalga dalga...” (s.125)

- doğar doğmaz

“Tarun’un gün doğar doğmaz isteklerini...” (s.121)

- doya doya

“Aralarına alıp alıp doya doya sarıldılar.” (s.77)

- döve döve

“...toprağı ve otları döve döve Yağız’ın üstüne geliyordu.” (s.85)

- gece gündüz

“...kıyıyı çevreleyen bir nöbetçi ordusunu gece gündüz orada bırakmışlardı.” (s.12)

- günden güne

“Tavşan Adası’ndaki yerli nüfusu günden güne azalıyordu.” (s.10)

- havadan sudan

“Hiç, öyle havadan sudan...” (s.37)

- huy suyu

“Yoksa huyunu suyunu bilmediğimiz insanlara...” (s.41)

- için için

“İsabelle’i görebilmeyi düşünüyordu için için. (s.14)

- irili ufaklı

“Renk renk, çeşit çeşit, irili ufaklı onlarca tavşan...” (s.64)

- karşı karşıya

“...bir sorunla karşı karşıya kalmıştı.” (s.45)

- kol kola

“Ra ve İsabelle kol kola kıyıya doğru yürümeye başlamıştı.” (s.119), (s.154)

- kolay kolay

“Yani ben öyle kolay kolay hiçbir şeyden korkmam.” (s.68)

- kös kös

“Burada kös kös oturmak ağrına gidiyordur.” (s.135)

- mini mini

“...mini mini renkli taşlardan yaptığı küpeleri...” (s.89)

- omuz omuza

“Avcı bu adaya gelip onlarla omuz omuza savaşılmaya başladıktan...” (s.121)

- nefes nefese

“...diye sordu nefes nefes kalmış...” (s.82)

- nesilden nesile

“...bu olay yıllarca nesilden nesile anlatılacaktı” (s.73)

- on beş yirmi

“...gemiden on beş yirmi adım uzakta duruyorlardı.” (s.14)

- parıl parıl

“Rüzgârda uçuşan tüyleri parıl parıl parlıyordu.” (s.144), (s.159)

- pırıl pırıl

“Gökyüzü pırıl pırıldı.” (s.72)

- paşa paşa

“...istese de istemesek de paşa paşa gireceğiz.” (s.35)

- renk renk

“Renk renk, çeşit çeşit, irili ufaklı onlarca tavşan...” (s.64)

- sağa sola

“Bamba kafasını sağa sola sallayıp.” (s.88)

- tek tek

“Tek tek Ra’ya takdim etmeye başladı...” (s.17), (s.26)

- tekrar tekrar

“...gemiye tekrar tekrar çalıştırmayı deniyor...” (s.33)

- uzun uzun

“...bir daha hiç görmediği arkadaşına uzun uzun baktı.” (s.16), (s.37), (s.44), (s.67), (s.126)

- uzun uzadıya

“Artık İsa’le de uzun uzadıya sohbet edebilecekti.” (s.59)

- üç beş

“Babası daha sonra yerden üç beş çakıl taşı...” (s.10)

- yan yana

“...barutun yan yana gelmemesi için amansız...” (s.75), (s.130)

- yavaş yavaş

“Yavaş yavaş çekeceğim seni!” (s.55), (s.60), (s.142)

4.4.4. İlişki sözleri (kalıp sözler)

- Acele etme

“Acele etme! Yavaş yavaş çekeceğim seni!” (s.55)

- Dikkat et

“Dikkat et Yağız! diye bağırdı Deniz.” (s.54)

- Dikkatli ol

“Kimseye belli etmeyin, dikkatli olun!” (s.42)

- Elveda

“Elveda uçan kuşlar, elveda ağaçlar...” (s.110)

- Emredersiniz

“Emredersiniz! diyerek kahkaha atmaya başladı. (s.64)

- Lütfen

“Çocuklar! Lütfen toplanın!” (s.22), (s.38), (s.41), (s.57), (s.87), (s.96), (s.97), (s.119), (s.135), (s.155), (s.158)

- İyi geceler

“İyi geceler.” (s.105)

- Kulaklarını iyi aç

“Kulaklarınızı iyi açın!” (s.133)

- Özür dilerim

“Sesimi yükselttiğim için özür dilerim, dedi.” (s.81), (s.139), (s.140)

- Sakin ol

“Sakin olun! Diye sesini yükseltti Öğretmen Shiwa.” (s.36)

- Teşekkürler

“Çok teşekkürler!” (s.88)

4.5. “Gelecek Ekspresi ” Kitabı Söz Varlığı Ögeleri

“Gelecek Ekspresi” adlı çocuk edebiyatı eserinde yer alan söz varlığı ögelerinin sıklık ve yüzdelere ait bilgilere Tablo 5’te yer verilmiştir.

Tablo 5 “Gelecek Ekspresi” Kitabı Söz Varlığı Ögelerinin Kullanım Sıklıklarına Göre Sıralanması

Söz Varlığı Ögeleri	Sıklık	Yüzde
Birleşik Fiiller	109	42,57
Deyimler	101	39,45
İkilemeler	40	15,62
İlişki Sözleri	6	2,34
Atasözü	0	0
Toplam	256	100

Tablo 5’e göre “Gelecek Ekspresi” kitabının söz varlığı ögelerinden birinci sırada birleşik fiillere 109 (%42,57), ikinci sırada deyimlere 101 (%39,45), üçüncü sırada ikilemelere 40 (%15,62), dördüncü sırada ilişki sözlerine 6 (%2,34) yer verildiği tespit edilmiştir. Atasözleri unsuruna ise yer verilmediği görülmüştür.

Aşağıdaki bölümde tespit edilen söz varlığı ögeleri abecesel olarak sıralanmıştır.

4.5.1. Birleşik fiiller (isim + yardımcı fiil)

- açık etmek

“...bilmek istediler fakat sırrımızı açık etmedik.” (s.27)

- altüst olmak

“Dünya alt üst olmuştu...” (s.82)

- bahsetmek

“Kıyafetinden bahsettim de çok mutlu...” (s.23), (s.61), (s.62)

- başarılı olmak

“...fakat sonuçta başarılı olmuşlardı.” (s.65)

- belli etmek

“...anlamadığını belli etmeye çalışarak...” (s.86)

- çabuk olmak

“...çabuk olmalıyız!” (s.95)

- devam etmek

“...aferin böyle devam edin...” (s.22), (s.24), (s.28), (s.45), (s.50), (s.57), (s.59), (s.59), (s.61), (s.62), (s.69), (s.72), (s.88), (s.91)

- dikkat etmek

“...dokunmaması için davranışlarına dikkat ediyordu.” (s.15)

- emin olmak

“...kesin olarak emin olmuşlardı artık.” (s.72)

- endişe etmek

“...sebebi olmasından endişe ediyorlarmış.” (s.63)

- engel olmak

“Esnemesine engel olamadan...” (s.101)

- hareket etmek

“...tren hareket etmeye başladı.” (s.33), (s.52)

- hak etmek

“...gibi olumlu bir şaşkınlığı hak etmiyor...” (s.63), (s.102)

- hapsetmek

“...daha küçük bir alana hapsederim.” (s.22)

- hapsolmak

“...iletişim kurarsanız gelecekte yaşamaya hapsolabilirsiniz.” (s.43)

- hayal etmek

“Ben bir makinist olmayı hayal ediyordum.” (s.41)

- hissetmek

“...kendini koca dünyada yapayalnız hissetti.” (s.24), (s.25), (s.26), (s.41), (s.76), (s.95), (s.100)

- ifade etmek

“...duygularını ifade edemeyeceğini düşünüyordu.” (s.27), (s.92)

- inşa etmek

“...bir yaşam tarzı inşa etmişti kendisine.” (s.15)

- işaret etmek

“Narin kapıya işaret ederek...” (s.36), (s.50)

- kabul etmek

“...bir bütün olarak kabul ettiği...” (s.15), (s.21), (s.26), (s.92), (s.107)

- kahraman olmak

“...doğayı kurtaracak bir kahraman olmalıydı.” (s.20)

- kaybetmek

“Umudumuzu kaybetmemeliyiz!” (s.47), (s.59), (s.63), (s.102), (s.107)

- kontrol etmek

“...birilerinin olup olmadığını kontrol ediyorlardı.” (s.96)

- merak etmek

“...tepki vereceğini şimdiden merak ediyordu.” (s.19), (s.89)

- mutlu etmek

“...anlam çıkarmak onu çok mutlu etmişti.” (s.11), (s.13), (s.98)

- mücadele etmek

“...kullanılmaması için mücadele edecektim.” (s.42), (s.100)

- müdahale etmek

“...Nil duruma müdahale etmeye karar verdi.” (s.46)

- pay etmek

“...birazını da kurumuş bitkilere pay ettiler.” (s.54)

- reddetmek

“...kediye dönüşmeyi açıkça reddediyordu.” (s.88)

- sakın olmak

“Ailesi ondan sakın olması isterken...” (s.19)

- sebep olmak

“...içecek fiyatlarının artmasına sebep olmuş.” (s.62), (s.63)

- seyahat etmek

“...gökkuşağının içinde seyahat ediyorlardı.” (s.36), (s.38), (s.105)

- seyretmek

“...hayal kurarken seyretmeyi seviyordu gökyüzü.” (s.14), (s.17), (s.57)

- sohbet etmek

“...bir kelimenin üzerine dakikalarca sohbet etmek...” (s.11)

- şahit olmak

“...bulunduğu kötü duruma şahit olmak için...” (s.82), (s.92)

- tahmin etmek

“...bile kalmadığını tahmin etmek güç değildi.” (s.75), (s.91)

- takip etmek

“Gölge’yi takip edeceklerdi.” (s.70), (s.71)

- tamir etmek

“...lokomotiflerin tamir edildiğini...” (s.77)

- tanıklık etmek

“...daha kötü manzaralara tanıklık ettiler.” (s.75)

- tatmin etmek

“Arkadaşlarının geldiğini tahmin edebiliyordu.” (s.26)

- tebessüm etmek

“hatırladım da o yüzden tebessüm ettim.” (s.93), (s.108), (s.110)

- tebrik etmek

“...böyle devam edin, sizi tebrik ederim!” (s.22)

- tedirgin etmek

“Bu düşünce Nil’i tedirgin etmişti.” (s.23), (s.37), (s.44), (s.46), (s.106)

- telefon etmek

“Umut Öğretmen’in telefon etti.” (s.106)

- temin etmek

“Nereden maske temin edebiliriz?” (s.53)

- temsil etmek

“Sizin zıt karakterlerinizi temsil ediyorlar.” (s.102)

- tercih etmek

“...peçete yerine mendil taşımayı tercih ediyordu.” (s.15)

- teselli etmek

“...diyerek onu teselli etmeye çalıştı Can.” (s.99)

- teşekkür etmek

“...tekrar teşekkür ederek odadan çıktığında...” (s.94)

- terk etmek

“...bulunduğu ortamı terk etmektir” (s.24)

- umut etmek

“Umut etmek, umutlu olmak...” (s.8)

- ümit etmek

“...zamanda bulabileceğini ümit ediyordu.” (s.14)

- üzmüş olmak

“İstmeden de olsa seni üzmüş olabiliriz.” (s.32)

- yardımcı olmak

“Öğrencilere yardımcı olmak bir vazifedir.” (s.58), (s.86)

- yasak olmak

“Maskesiz dolaşmanın yasak olduğunuzu...” (s.53)

- yok olmak

“...buzullarla yaşayan türlerin yok olma...” (s.61)

4.5.2. Deyimler

- aklına gelmek

“Aklınıza hiç mi bir şey gelmiyor.” (s.8)

- aklından geçirmek

“Onlarla görüşmeyi aklınızdan bile geçirmeyin.” (s.43)

- burnunun direği kırılmak (düşmek)

“Deyim yerindeyse burunlarının direkleri kırılmıştı.” (s.50)

- canını sıkmak

“...bir acı haberle yüzleşmek de canlarını fena halde sıkılmıştı.” (s.64)

- çaba harcamak

“...birkaç cümle bile olsa söyleyebilmek için çaba harcıyordu.” (s.39), (s.64)

- çaba göstermek

“...hiç çaba göstermeseydiniz o çocuklara dönüşecektiniz.” (s.102)

- (birine, bir şeye) çekidüzen vermek

“...durumu fark edip hemen kendilerine çekidüzen verdiler.” (s.57)

- çığlık atmak (koparmak, basmak)

“...diye küçük bir çığlık kopardı Narin.” (s.35), (s.40), (s.52), (s.98)

- dalıp gitmek

“Yine dalıp gitmiş gökyüzüne şimdi.” (s.14), (s.51)

- dikkat çekmek

“Yüzündeki üzgün ifade arkadaşlarının dikkatini çekmişti.” (s.31), (s.72), (s.77)

- dikkate almak

“Fakat uyarımı lütfen dikkate alın” (s.42), (s.62)

- dili damağına yapışmak

“Susuzluktan dilleri damaklarına yapışmıştı.” (s.78)

- eser kalmamak

Biraz önceki coşkularından eser kalmamıştır. (s.44)

- fark etmek

“Umut, bizim onu fark etmemizi bekliyor çocuklar.” (s.11), (s.15), (s.22), (s.29), (s.30), (s.36), (s.45), (s.51), (s.54), (s.55), (s.57), (s.76), (s.89), (s.98), (s.108)

- farkına varmak

“General yaptığı hatanın farkına varıp...” (s.38)

- gelip çatmak (dayanmak)

“Yıl sonu gösterileri nihayet gelip çatmıştı.” (s.19)

- göz gezdirmek

“...kompartımanın içine göz gezdirmeye başlamıştı.” (s.26)

- gözden (gözünden) kaçırmak

“Belki de gözden kaçırmış olabileceğini düşündü.” (s.22), (s.57), (s.82)

- göze çarpmak

“Doğaya dair tek bir kıpırtı bile göze çarpmıyordu.” (s.79)

- gözleri dolmak (dolu dolu olmak)

“Gözleri dolmuştu.” (s.22), (s.45)

- gözlerine inanamamak
“Nil gözlerine inanamıyordu.” (s.111)
- gözüne çarpmak
“İlk bakışta gözlerine çarpan birkaç görüntü...” (s.51), (s.111)
- gurur duymak
“Nil de bu görevi üstlendiğini düşünüyor ve bununla gurur duyuyordu.” (s.20)
- (birine) hak vermek
...ona hak vermemek elde değil.” (s.76)
- havalara uçmak
“Telefonu kapattığında mutluluktan havalara uçuyordur.” (s.107)
- hayal kırıklığına uğramak
“Beni hayal kırıklığına uğrattınız.” (s.27), (s.30), (s.38), (s.51), (s.89)
- hayal kurmak
“Nil için hayal kurmak, umudunu güçlendiren bir enstrümandı.” (s.14)
- hayale dalmak
“...ellerini başının altında kavuşturarak hayallere dalıyordu şimdi.” (s.12)
- hayranlık duymak
“...doğaya müthiş bir hayranlık duyuyordu.” (s.15)
- her kafadan bir ses çıkmak
“Her kafadan bir ses çıkıyor, kimse kimseye dinlemiyordu.” (s.42)
- hiçe saymak (indirgemek)
“...kadınları hiçe sayan herkesin karşısında duruyorumdur.” (s.40)
- iş işten geçmek
“...çalışıyorlardı fakat iş işten geçmişti.” (s.91)
- iyi gelmek
“Biraz yalnız kalması ona iyi gelecekti.” (s.26)
- kol gezmek
“...yoksulluk insanların arasında kol geziyordu.” (s.55)

- kulağına çalınmak

“Bir yerlerde mutlaka kulağınıza çalınmıştır.” (s.8)

- kulak kesilmek

“İçeriden gelen ağlama seslerine kulak kesildiler.” (s.75)

- küçük dilini yutmak

“Çocuklar şaşkınlıktan küçük dillerini yutacaktı.” (s.31)

- mola vermek

“Sıcaklık ve toz yüzünden sık sık mola verip dinleniyorlar...” (s.70)

- minnet duymak

“...Nil’e minnet duyan gözlerle bakıyordu.” (s.38)

- omuz silkmek

“...bir tepkiyle omuz silkiyor.” (s.87)

- oralı (bile) olmamak

“...konuşmaya çalıştıysalar da hiç kimse oralı olmadı.” (s.55)

- öne sürmek

“...diye parlak bir parlak bir fikir öne sürdü Yiğit.” (s.56)

- (bir yere) parmak basmak

“Çok güzel bir noktaya parmak bastın Yiğit.” (s.9)

- patlak vermek

“Sonra aslında çoktandır beklenen iklim krizi patlak verdi.” (s.91)

- peşini bırakmamak

“Şehir merkezinden beri peşimizi bırakmadılar.” (s.71)

- renk vermemek

“Can, renk vermemek için...” (s.53)

- rüya gibi

“Rüya gibi bir teklifi Nil için.” (s.107)

- söz vermek

“...hayatına plastik sokmamaya söz vermişti.” (s.15)

- tadı kaçmak (gitmek)

“Canları sıkılmış tatları kaçmış gibiydi.” (s.28)

- tavan yapmak

“Okula vardıklarında Nil’in heyecanı tavan yapmıştı.” (s.20), (s.47), (s.89), (s.109)

- tepeden tırnağa süzmek

“Polislerden biri, çocukları tepeden tırnağa süzdükten sonra...” (s.53)

- umut vermek

“...yapması gereken tek şey arkadaşlarına umut vermektir.” (s.45)

- uykuya dalmak

“...gece tavadaki gökyüzüne bakarak uykuya dalmış...” (s.13), (s.17), (s.66)

- üstesinden gelmek

“Birlikte her zorluğun üstesinden gelebileceğimizi unutmayın!” (s.47)

- veda etmek

“...bazı bakliyat ürünlerine veda etmek zorunda kalmışız.” (s.59)

- yerinde duramamak

“Yerinde duramayan meraklı bir görüntüsü vardır.” (s.8), (s.19)

- yok olmak

“...canlı türleri yok olmuş.” (s.65)

- yola düşmek

“Bu kez de küçük bir çiftliğe düşmüştü yolları.” (s.76)

- yola (yoluna) koyulmak

“Nihayet yola koyuldular.” (s.20), (s.70), (s.75)

- yolunu tutmak

“Kendini daha iyi hissettiği zaman evin yolunu tutabilirdi.” (s.26), (s.85)

- yüreği burkulmak

“...kulise doğru ilerlerken yüreğinin burkulduğunu hissetti.” (s.22)

4.5.3. İkilemeler

- açar açmaz

“Kapıyı açar açmaz yüzlerine doğru esen rüzgâr...” (s.49)

- al al

“...al al olmuş yanakları...” (s.7)

- birer birer

“Çocuklar birer birer binadan içeri girerken...” (s.85)

- canla başla

“Bir süredir canla başla hazırlandığımız...” (s.11)

- eski püskü

“...şimdi bu eski püskü trenin de onları...” (s.30)

- gerim gerim

“...çocuklar gerim gerim gerilerek soluklarını tuttu.” (s.99)

- görür görmez

“Çocukları görür görmez bastonuna tutunup doğrulan...” (s.90)

- göz göze

“...jaguarla göz göze gelen sekreter...” (s.88)

- hop hop

“Nil, evin içinde hop hop hopluyor...” (s.19)

- hüngür hüngür

“...diye hüngür hüngür ağlamayı sürdürüyordu.” (s.44), (s.45), (s.75)

- içli içli

“Bir kadın içli içli ağlıyordu.” (s.75)

- il il

“İl il dolaşıp bu bakım merkezlerini çoğaltacaktım.” (s.41)

- iner inmez

“Trenden iner inmez Umut Öğretmen’in yanına...” (s.111)

- iri yarı

“İri yarı cüsseli bu adamlar yakından çok daha ürkütücü...” (s.73)

- kıpır kıpır

“...her düşündüğünde içinin olmasını sağlayan...” (s.12)

- kol kola

“...onu gizleyebilmek için kol kola girerek...” (s.88)

- mırıl mırıl

“mırıl mırıl seslerle insanlara sırnaşan...” (s.97)

- mini mini

“...umutla dolu olsa ve biz bu mini mini umut...” (s.10)

- nefes nefese

“Çocuklar nefes nefese kalmış bir halde...” (s.99)

- parıl parıl

“Siyah tüyleri gün ışığında parıl parıl parıldayan...” (s.51)

- peş peşe

“...peş peşe girdiler kompartımana.” (s.26), (s.78), (s.91), (s.107)

- peşi sıra

“...kendilerinin peşi sıra sıralanan jaguara...” (s.88), (s.102)

- rap rap

“...bir asker gibi rap rap yürümeye başlamıştı.” (s.42)

- sık sık

“...Hayal oyununu sık sık oynayıp...” (s.29), (s.70), (s.96)

- sokak sokak

“Peşlerinde Gölge’yle sokak sokak dolaştılar.” (s.64)

- tıka basa

“Mesela şimdi sınıfımızın içi tıka basa...” (s.10), (s.11)

- yan yana

“Yan yana sıralanmış çocuklar...” (s.88)

- yavaş yavaş

“Tren yavaş yavaş hızlanırken Can oturduğu yerden fırlayıp...” (s.32), (s.99)

- zar zor

“Tozdan zar zor görülebilen gökyüzünde...” (s.54)

- zıp zıp

“...zıp zıp zıplıyordu.” (s.19)

4.5.4. İlişki sözleri (kalıp sözler)

- Allah aşkına

“Yapma Allah aşkına!” (s.94)

- Lütfen

“Fakat uyarımı lütfen dikkate alın” (s.42)

- İyi yolculuklar

“İyi yolculuklar diliyorum size!” (s.37)

- Müjdeler olsun

“Müjdeler olsun!” (s.96)

- Nerede kaldın?

“Nerede kaldınız çocuklar” (s.90)

- Özür dilerim

“Nil, Gölge’ye sımsıkı sarılarak, “Özür dilerim.” (s.100)

4.6.“Göğü Yere İndirelim” Kitabı Söz Varlığı Öğeleri

“Göğü Yere İndirelim” adlı çocuk edebiyatı eserinde yer alan söz varlığı öğelerinin sıklık ve yüzdelere ait bilgilere Tablo 6’de yer verilmiştir.

Tablo 6 “Göğü Yere İndirelim” Kitabı Söz Varlığı Öğelerinin Kullanım Sıklıklarına Göre Sıralanması

Söz Varlığı Öğeleri	Sıklık	Yüzde
Birleşik Fiiller	156	42,73
Deyimler	141	38,63
İkilemeler	43	11,78

Tablo 6’nın devamı

İlişki Sözlere	24	6,57
Atasözü	1	0,27
Toplam	365	100

Tablo 6’ya göre “Göğü Yere İndirelim” kitabının söz varlığı ögelerinden birinci sırada birleşik fiillere 156 (%42,73), ikinci sırada deyimlere 141 (%38,63), üçüncü sırada ikilemelere 43 (%11,78), dördüncü sırada ilişki sözlere 24 (%6,57), beşinci sırada atasözlerine 1 (%0,27) yer verildiği tespit edilmiştir.

Aşağıdaki bölümde tespit edilen söz varlığı ögeleri abecesel olarak sıralanmıştır.

4.6.1. Atasözleri

- Esirgenen göze çöp batar

“Ancak büyüklerimizin söylediği gibi esirgenen göze çöp batarmış.” (s.17)

4.6.2. Birleşik fiiller (isim + yardımcı fiil)

- aldırış etmek

“...alışarak pek aldırış etmemeye başladılar.” (s.105)

- ait olmak

“...doğaya ait olabilirsin...” (s.121)

- bahsetmek

“...ne kadar memnun kaldıklarından bahsetmişti.” (s.13), (s.35), (s.66), (s.70), (s.88), (s.115)

- başarılı olmak

“...onu durdurmak konusunda başarılı olamadılar.” (s.147)

- belli olmak

“Ne zaman ne yapacakları belli olmuyor...” (s.40), (s.103), (s.106), (s.132)

- cezp etmek

“...onları daha çok cezp ediyordu.” (s.17)

- dahil olmak

“...kimin oyununa dahil olacağına düşünürken...” (s.113)

- dans etmek

“...kendilerinden geçmiş halde dans ediyordu.” (s.48), (s.62), (s.133), (s.137)

- dayanıklı olmak

“...ne kadar dayanıklı olduklarını...” (s.123)

- devam etmek

“Önceden ayarlanmış, diye devam etti.” (s.14), (s.28), (s.29), (s.30), (s.35), (s.39), (s.42), (s.44), (s.46), (s.46), (s.50), (s.61), (s.64), (s.67), (s.68), (s.71), (s.74), (s.88), (s.95), (s.100), (s.108), (s.116), (s.119), (s.124)

- dikkat etmek

“...yanında davranışlarına dikkat etmeli...” (s.30)

- elde etmek

“Bugüne kadar istediği her şeyi elde etmiş...” (s.16), (s.69), (s.70), (s.113)

- emin olmak

“...emin olunca güvenli bir yerde...” (s.130)

- engel olmak

“...para kazanmalarına engel olduğumuz için...” (s.95)

- eşlik etmek

“...ona eşlik ederken gitgide...” (s.47), (s.59), (s.66), (s.105), (s.120)

- etkili olmak

“...kendi kızında etkili olmuş...” (s.13)

- farklı olmak

“Çocuklar bu yaşlarda farklı olmak...” (s.15)

- göç etmek

“...kolayca göç edemiyordu çünkü orman...” (s.99)

- güvende olmak

“...ülke giderse gitsin güvende olacağı...” (s.21), (s.98)

- hak etmek

“...dolu günleri hak etmiş olduğundan emindi.” (s.45)

- hakim olmak

“...doğaya hakim olabilmek için ...” (s.56)

- halletmek

“...işini hallettikten sonra arabaya döndü.” (s.37)

- hareket etmek

“...hareket etmemesi için Deniz’i uyarıp...” (s.41)

- hissetmek

“Aslı’nın sözleri sonrasında hissettiği memnuiyeti...” (s.18), (s.21), (s.34), (s.39), (s.41), (s.49), (s.55), (s.59), (s.62), (s.67), (s.71), (s.73), (s.82), (s.92), (s.93), (s.107), (s.144)

- hitap etmek

“...evlat diye mi hitap diyorsunuz.” (s.65)

- ifade etmek

“Deniz için pek bir şey ifade etmedi.” (s.21)

- ikna etmek

“...sözleri onu ikna etmeye yetmişti.” (s.17), (s.57)

- ikna olmak

“...Aslı’nın ikna olmasını istiyor gibiydi.” (s.17)

- işaret etmek

“...biraz ilerideki tarlayı işaret etti...” (s.36), (s.48)

- kabul etmek

“Yurt dışına gitmeyi zaten kabul etmişti.” (s.21), (s.67), (s.107)

- kaybetmek

“...güçsüz olursan, kaybedersin...” (s.76), (s.78), (s.125)

- kaybolmak

“Gökyüzüne yükseltip bulutların arasında kayboldu.” (s.23), (s.45), (s.140)

- keşfetmeye

“...ayrıntıları keşfetmeye çalışan...” (s.47), (s.108)

- keyif almak

“...gelişen sohbetten daha çok keyif alıyordu.” (s.35)

- mahvetmek

“...seni mahvederim yeni çocuk.” (s.113)

- mantıklı olmak

“...kararlarda onları mantıklı olmaya sürüklüyordu.” (s.17)

- memnun etmek

“...memnun etmişti belli ki” (s.115)

- memnun olmak

“Basalito’yu memnun etmişti.” (s.98), (s.115)

- merak etmek

“Benim merak ettiğim başka konular var!” (s.31), (s.68), (s.93)

- mutlu etmek

“...heyecanlı görmek onu mutlu etmişti.” (s.22)

- mücadele etmek

“...onlarla mücadele etmeye giden...” (s.94)

- neden olmak

“...avların kaçmasına neden olmuşlardı.” (s.105)

- rahatsız olmak

“Deniz bu durumdan rahatsız oldu.” (s.97)

- rehberlik etmek

“...bir üyesi olarak Deniz’e rehberlik ediyordu.” (s.41)

- reddetmek

“Bu öneriyi kesin bir dille reddetti.” (s.36)

- sabretmek

“İçinden sabretmesi gerektiğini fısıldıyor.” (s.64)

- sahip olmak

“Bugüne kadar istediği birçok şeye sahip olmuş.” (s.12), (s.16)

- seyretmek

“...andıran dağları ve tepeleri seyretti.” (s.27), (s.39), (s.101)

- sorun etmek

“Ancak o pek sorun etmiyormuş...” (s.45)

- şikayet etmek

“Aslı ve İlker’e şikâyet etmeye başlamışlardı.” (s.13)

- tahmin etmek

“Acıkmış olabileceğini tahmin etmiş...” (s.32), (s.126)

- takip etmek

“...Basalito’yu takip etmek zorunda kaldı.” (s.39), (s.57), (s.103)

- takdim etmek

“...başlığı Basalito’ya takdim edildi.” (s.108)

- takdir etmek

“...kıyafetini giydiği için onu takdir etmişlerdi.” (s.61)

- tanıklık etmek

“...bu sıra dışı yaşama tanıklık etselerdi.” (s.82)

- tanık olmak

“...korkuya ilk kez tanık oluyordu.” (s.93)

- tarif etmek

“...yoğunluğu hiç kimse tarif edemezdi.” (s.23)

- tatil etmek

“...bu yana okul tatil edilmişti.” (s.99)

- tatmin etmek

“...yaşıyor olduğunu tahmin edememişti.” (s.39), (s.74), (s.82)

- telaffuz etmek

“...kelimeleri doğru telaffuz etmeye...” (s.49)

- tembel olmak

“Yaramazlık yaptığı için tembel olduğunu ...” (s.12)

- temkinli olmak

“...adımlarla temkinli olsa da...” (s.134)

- tercih etmek

“...yine de farklı olmayı mı tercih ederdin? (s.88)

- tercüme etmek

“Bantuca cümleyi Deniz’e tercüme etti.” (s.77), (s.97)

- teşekkür etmek

“...böyle içtenlikle teşekkür ediyordu.” (s.51), (s.89)

- tezahürat etmek

“...adına tezahürat etmeye başladılar.” (s.72)

- vakit kaybetmek

“...vakit kaybetmeden okulun yolunu tuttu.” (s.138)

- veda etmek

“Mobutu hayata veda etmiş...” (s.106), (s.139)

- yardım etmek

“Avları taşımaları için avcılara yardım etmeye gitti.” (s.59), (s.92), (s.102)

- yardımcı olmak

“Bu bana yardımcı olacak program görevlisi olmalı.” (s.29), (s.104)

- zannetmek

“Kurnaz olduklarını zannediyorlar.” (s.45), (s.91)

4.6.3. Deyimler

- acısını çıkarmak

“...kendisine verilmeyen şansın acısını çıkarmıştı.” (s.114)

- ağız birliği etmek

“...yanıldı çünkü herkes ağız birliği etmiş gibi...” (s.107)

- ağzı kulaklarına varmak

“...kağıda sarılmış yarım ekmek bulduğunda ağzı kulaklarına vardı.” (s.33)

- alır almaz

“Koltukta yerini alır almaz tuhaf bir hisle dolmuştu içi.” (s.27)

- aklı başına gelmek

“...diye düşünürken aniden aklı başına geldi.” (s.75)

- aklına gelmek

“Fikir, Aslı’nın aklına gelmişti.” (s.13)

- aklında kalmak

“Anlattığı masalın aklında kalmış olmasından daha çok...” (s.22), (s.37)

- aklından çıkmak

“...bu masal Deniz’in aklından hiç çıkmamıştı.” (s.12)

- aklından geçmemek

“Deniz’i yurtdışına gönderecekleri akıllarının ucundan dahi geçmemişti.” (s.19)

- aklında tutmak

“...hiçbir sözü aklında tutamamıştı.” (s.144)

- aklını başına almak

“...ve aklını başına alıp geri çekilmesi gerektiği idi.” (s.72)

- aldırış etmemek

“...tabii fakat pek aldırış etmezlerdi.” (s.13)

- anlam vermek

“Birbirlerine nasıl bu kadar bağlı olabildiklerine anlam veremiyordu.” (s.102)

- ayak bağı olmak

“Ayağımıza bağ olmak mı istiyorsun?” (s.91)

- bakış atmak

“...kuru incirlere bir bakış attı.” (s.75)

- bardağı taşıran damla

“...yaptıkları bardağı taşıran son damlaydı Bahar Hanım...” (s.14)

- başa çıkmak

“Nasıl başa çıkacağız onunla bilmiyorum. (s.89)

- boğazında düğümlenmek

“Boğazında bir şey düğümlendi.” (s.136), (s.138)

- boyunun ölçüsünü almak

“...tahmin edememiş ve boyunun ölçüsünü almıştı.” (s.74)

- burun kıvrırmak

“...diyerek onun sözlerine burun kıvrırdı Deniz.” (s.57)

- Can atmak

“...top oynamak için can atıyordu.” (s.76)

- çaba göstermek

“...toplamak için çaba gösterdiğini kolayca fark edebiliriz.” (s.15)

- çaba harcamak

“...ne kadar çaba harcamış olsa da...” (s.144)

- çakılı kalmak

“...olduğu yerde çakılı kalmıştı.” (s.130)

- çaresiz kalmak

“Şimdi çaresiz kalmışlardı.” (s.20)

- çığlık atmak

“Bir ara çığlık attım” (s. 119)

- çıt çıkarmamak

“Aslı’dan çekiniyormuş gibi görünüyor, çıt çıkarmıyordu.” (s.87)

- çileden çıkmak

“...ve onu çileden çıkarmıştı.” (s.70), (s.148)

- damarına basmak

“Deniz, Nsofwa’nın damarına basmış...” (s.70)

- damdan düşer gibi

“Soruyu damdan düşer gibi sorduğu içim...” (s.33)

- dikkat çekmek

“...bir insan olarak fazlasıyla dikkat çekiyorsun.” (s.97)

- dikkat kesilmek

“Deniz’in dikkat kesildiğini gören Basalito...” (s.48)

- düşünceye dalmak

“...düşüncelere dalarak aklını dağıtmaya çalışıyordu.” (s.14), (s.52) (s.97), (s.126)

- el bebek gül bebek

“İstediği birçok şeye sahip olmuş, el bebek gül bebek büyütülmüştü.” (s.12)

- ezilip büzülmek

“...öylece hareketsiz dururken ezilip büzülüyordu.” (s.15)

- fark etmek

“...denizi ortadan ikiye ayırdığını fark edince duvarı...” (s.11), (s.15), (s.31), (s.38), (s.43), (s.46), (s.48), (s.50), (s.55), (s.56), (s.59), (s.61), (s.63), (s.65), (s.80), (s.82), (s.91), (s.92), (s.94), (s.102), (s.103), (s.106), (s.117), (s.120), (s.121), (s.125), (s.127), (s.138), (s.146)

- gelip çatismak

“...yolculuk vakti gelip çattı.” (s.20), (s.139)

- gözden geçirmek
“...her bir seçeneği dikkatle gözden geçiriyordu.” (s.106)
- gözden kaybolmak
“...Deniz’i selamlayarak gözden kayboldu.” (s.51), (s.83), (s.144)
- göze batmak
“...davranışlarına dikkat etmeli, göze batmamalıydı.” (s.30)
- göz gezdirmek
“Deniz çarşı ve insanlar üzerinde göz gezdirdi.” (s.100)
- göz göze gelmek
“Nsofwa’ya baktığında göz göze geldiler.” (s.113)
- göz kulak olmak
“...bebeklere göz kulak olması gerekir.” (s.92), (s.147)
- gözlerinden okumak
“Öfkesi gözlerinden okunuyordu.” (s.91)
- gözlerini dikmek
“Basalito sözlerini tamamladığında gözlerini yola dikti.” (s.34)
- gözleri parlamak
“Gözleri parlıyordu.” (s.60)
- gözlerine inanamamak
“Silüetin kime ait olduğunu anladığında gözlerine inanamamıştı.” (s.127), (s.148)
- gözünü alamamak
“Kıza bakmaktan gözlerini alamıyordu.” (s.83)
- gözünü ayırmamak
“...önünde durdukları kapıdan gözlerini ayırmıyordu.” (s.12), (s.33)
- havalara uçmak
“...sevinçten havalara uçmuştu Deniz.” (s.146)
- hayran bırakmak
“...herkesi kendine hayran bırakacak bir zekâya sahipti.” (s.12), (s.114)

- hayran kalmak

“...kendini masala dâhil edişine hayran kalmıştı.” (s.22), (s.72)

- hayrete düşmek

“...yetişkin gibi konuşup düşünüp konuşması, herkesi hayrete düşürüyordu. (s.12)

- hayretler içinde kalmak

“Duydukları karşısında hayretler içerisinde kalmıştı.” (s.20)

- hindi gibi kabarmak

“...diye hindi gibi kabardı hemen.” (s.77)

- idare etmek

“...lütfen onu idare edin.” (s.15)

- iddiaya girmek (tutuşmak)

“...inatçı bir alaca kuşla iddiaya tutuşmakta bulmuş.” (s.11)

- içi içine sığmamak

“İçi içine sığmıyordu.” (s.44)

- içine ateş düşmek

“...kabilenin içine ateş düşmüştü.” (s.106)

- içi rahat etmek

“Aslı ise içinin rahat edebilmesi için program yetkilileriyle...” (s.21)

- ilgisini çekmek

“...iki aylık eğitim süreci Deniz’in de ilgisini çekti.” (s.17)

- ipucu vermek

“...heyecan içinde geçeceği konusunda ipucu vermişti.” (s.72)

- kendinden geçmek

Deniz şokun etkisi yüzünden iyice kendisinden geçmişti. (s.127)

- kestirip atmak

“Ben bunu giymem!” diyerek kestirip attı.” (s.57)

- kulağına gelmek

“...yaptığı yaramazlıklar da gelirdi kulaklarına...” (s.13)

- kulak vermek

“Gelin şimdi ona kulak verelim.” (s.98)

- kapısını çalmak

“...Bahar Hanım’ın kapısını çalmak oldu.” (s.20)

- kendinden geçmek

“Basalito ise müziğin büyüsiyle kendinden geçmiş...” (s.31)

- keyfine bakmak

“Sen bunları düşünme de keyfine bak evlat.” (s.32)

- keyfine diyecek olmamak

“İturi Irmağı’nda yıkanmanın keyfine diyecek yoktu.” (s.89)

- kırıp geçirmek

“...anlattığı fıkra herkesi kırıp geçirmişti.” (s.137)

- merhem olmak

“...gitgide ağırlaşan yaralara merhem olamamıştı.” (s.106)

- meydan okumak

“...kabile çocuklarının liderine meydan okumuştı.” (s.70), (s.112)

- mola vermek

“...küçük bir binanın zayıf ışıklarının kıyısında mola verdi.” (s.36)

- ok yaydan çıkmak

“Hem ok yaydan çıkmıştı artık.” (s.71)

- omuz silkmek

“Deniz düellodan bahsedilince omuz silkerek...” (s.75)

- ödü patlamak

“Ödü patlıyordu.” (s.126)

- selam vermek

“Deniz’i gören birkaç kişi sema verdi.” (s.55)

- soluk soluğa

“...Deniz’in yanına geldiğinde soluk soluğa kalmıştı.” (s.38)

- söz vermek

“...çünkü Basalito ona söz vermişti.” (s.81)

- surat asmak

“Çocuklar Deniz’i fark ettiklerinde birden suratları asıldı.” (s.63)

- tabi tutulmak

“...kura yoluyla eşleşmelere tabi tutuluyor.” (s.18)

- tehlike çanları çalmak

“...kendisi için tehlike çanlarının çaldığının da farkındaydı.” (s.13)

- tetikte olmak

“...timsahlara karşı tetikte olmaları gerekiyordu.” (s.89)

- tüyleri diken diken olmak

“Tüylerinin diken diken olduğunu hissediyordu.” (s.108)

- uykuya dalmak

“Kısa süre sonra uykuya dalmıştı.” (s.52)

- üzerine titremek

“...tek çocukları olmasından dolayı hep onun üzerine titremiş...” (s.12)

- volta atmak

“Tekrar ayağa kalkıp bir süre evin içinde volta attı.” (s.59), (s.87)

- yaka silkmek

“Herkesin ondan yaka silkmesine neden oluyordu.” (s.13)

- yerinde duramamak

“Deniz o kadar heyecanlıydı ki, yerinde duramıyordu.” (s.22)

- yola koyulmak

“Basalito işleri halledince tekrar yola koyuldular.” (s.101), (s.138)

- yol bulmak

“Çıkar bir yol bulamayacağını anladığında çareyi...” (s.11)

- yolunu tutmak

“Deniz, vakit kaybetmeden okulun yolunu tuttu.” (s.138)

- yüzünü buruşturmak

“...memnuniyetsizce yüzünü buruşturdu.” (s.55), (s.146)

4.6.4. İkilemeler

- ağır ağır

“...basamakları ağır ağır inmeye koyulmuştu.” (s.28)

- ara sıra

“Anlatılanlar ilgisini çektiği için ara sıra sorular soruyor...” (s.35), (s.95), (s.137)

- art arda

“Çocuklar yerde art arda sıralanmış...” (s.68)

- baş başa

“İkimiz şöyle baş başa konuşalım.” (s.15), (s.123)

- boydan boya

“...patikayı boydan boya kaplıyordu.” (s.124)

- doya doya

“...ona son bir kez doya doya sarıldılar.” (s.22)

- düşe kalka

“...düşe kalka yük dolu bisikletleriyle yalpalayarak yürüyorlardı.” (s.44)

- gizli gizli

“...ağaç eve kapanıp gizli gizli ağlamıştı.” (s.106)

- göz göze

“...anne ve babasıyla göz göze gelmekten kaçmıyor...” (s.14), (s.121)

- güle oynaya

“...güle oynaya yürüyorlardı.” (s.73)

- hoplayıp zıplamak

“Deniz sevincinden hoplayıp zıplıyordu.” (s.22)

- ıslıl ıslıl

“Sarı tüyleri ıslıl ıslıl parlıyordu.” (s.127)

- iç içe

“Doğa ile iç içe bir yere gidiyorlardı.” (s.32)

- iki üç

“Çocuklar sırasıyla iki üç kişilik...” (s.123)

- ikişer üçer

“...merdivenleri ikişer üçer indikten sonra adama elini uzattı.” (s.29)

- irili ufaklı

“Bazıları irili ufaklı boncuklardan oluşan kolyeler...” (s.48)

- karşı karşıya

“...Nsofwa’yla karşı karşıya duruyorlardı artık.” (s.71)

- kat ve kat

Normalinden kat ve kat küçülmüştü evler. (s.27)

- kolay kolay

“...liderine karşı çıkmaya kolay kolay cesaret edemezdi.” (s.70)

- nefes nefese

“Nefes nefese kalmış, soluklanıyordu.” (s.43), (s.112), (s.120)

- peşi sıra

“Çocuklar birbirlerinin peşi sıra patıkada yürüdüler.” (s.81)

- pis pis

“Nsofwa bunun üzerine pis pis sırtarak...” (s.69)

- sözünü kesmek

“Para! diye sözünü kesti.” (s.96)

- tane tane

“...doğru telaffuz etmeye çalışarak tane tane konuşuyordu.” (s.49)

- tek tek

“Herkesle tek tek vedalaştı.” (s.138)

- tika basa

“...mikrofonu düzleterek tika basa dolmuş tribünlere baktı.” (s.148)

- ufak tefek

“Deniz ufak tefek adamı dikkatle süzdü.” (s.49), (s.74)

- uzun uzadıya

“Nihayet yalnız kaldıklarında uzun uzadıya Deniz’i konuştular.” (s.14), (s.19)

- üç beş

“Üç beş kadın küçük kızların yüzlerine bir şeyler sürüyordu.” (s.120)

- üstüne üstlük

“...ve üstüne üstlük bir oyuncuları sakatlanmıştı.” (s.112)

- yan yana

“Musa’yla yan yana yürüdükleri bir sırada...” (s.81)

- yanı sıra

“İyi ve güzel şeylerin yanı sıra...” (s.13)

- yavaş yavaş

“Bu durumlara yavaş yavaş alışacaksın evlat.” (s.44), (s.106), (s.118)

4.6.5. İlişki sözleri (kalıp sözler)

- Günaydın

“Günaydın evlat.” (s.55)

- Hoş geldin

“Evime hoş geldin evlat.” (s.47), (s.49)

- Lütfen

“...lütfen onu idare edin.” (s.15), (s.87), (s.88)

- İyi şanslar

“İyi şanslar,” diye karşılık verdi Deniz. (s.78)

- Kusura bakma

“Kusura bakmayın ama bizim çocuğumuz farklı...” (s.15), (s.46)

- Memnun oldum

“Memnun oldum, evlat. (s.30)

- Merhaba

“Merhaba evlat,” diye ince bir ses...” (s.11)

- Pardon

“Pardon hanımefendi.” (s.28)

- Rica ederim

“Rica ediyorum!” diye çıkıştı...” (s.147)

- Sabırlı ol

“Acele etme, sabırlı ol sadece...” (s.62)

- Sağ ol

“Sen bana şans getirdin evlat, çok sağ ol.” (s.42)

- Sen bilirsin

“Sen bilirsin,” dedi Basalito...” (s.38)

- Şükranlarımı sunarım

“...her gün Tanrı’ya şükranlarımızı sunarız.” (s.64)

- Tebrik ederim

“Seni tebrik etmek istedim...” (s.115)

- Teşekkür ederim

“Teşekkür ederim.” (s.50), (s.51), (s.149)

- Tövbe tövbe

“Tövbe tövbe!” (s.88)

- Yardım edin

“Yardım edin! diye bağıırıyordu. (s.128)

- Yaşa

“Yaşa Basalito!” (s.108)

4.7. “Portakal Çiçekleri” Kitabı Söz Varlığı Öğeleri

“Portakal Çiçekleri” adlı çocuk edebiyatı eserinde yer alan söz varlığı öğelerinin sıklık ve yüzdelere ait bilgilere Tablo 7’de yer verilmiştir.

Tablo 7 “Portakal Çiçekleri” Kitabı Söz Varlığı Ögelerinin Kullanım Sıklıklarına Göre Sıralanması

Söz Varlığı Ögeleri	Sıklık	Yüzde
Birleşik Fiiller	211	44,23
Deyim	163	34,17
İkilemeler	86	18,02
İlişki Sözleri	17	3,56
Atasözü	0	0
Toplam	477	100

Tablo 7’ye göre “Portakal Çiçekleri” kitabının söz varlığı ögelerinden birinci sırada birleşik fiillere 211 (%44,23), ikinci sırada deyimlere 163 (%34,17), üçüncü sırada ikilemelere 86 (%18,02), dördüncü sırada ilişki sözlerine 17 (%3,56) yer verildiği tespit edilmiştir. Atasözleri unsuruna ise yer verilmediği görülmüştür.

Aşağıdaki bölümde tespit edilen söz varlığı ögeleri abecesel olarak sıralanmıştır.

4.7.1. Birleşik fiiller (isim + yardımcı fiil)

- arkadaş olmak

“...benim için iyi bir arkadaş olmuştu.” (s.68), (s.85)

- bahsetmek

“...beni hep kaleye geçirdiklerinden bahsettim.” (s.68), (s.78), (s.104), (s.107), (s.112), (s.125), (s.132)

- başarılı olmak

“...ne kadar çabalasam da başarılı olamıyordum.” (s.36)

- belli etmek

“...öfkelenildiğini belli ediyordu.” (s.16), (s.27), (s.63), (s.115)

- belli olmak

“Gideceği yerin belli olması...” (s.50)

- dans etmek

“...ağacın etrafında dans etmeye başlamıştık.” (s.77), (s.129), (s.130)

- defolup

“Siz bu topraklardan defolup gidene kadar...” (s.115)

- devam etmek

“Babam motora gaz verince yolumuza devam ettik.” (s.20), (s.29), (s.36), (s.41), (s.47), (s.52), (s.54), (s.55), (s.56), (s.60), (s.70), (s.87), (s.94), (s.100), (s.105), (s.108), (s.112), (s.119), (s.122), (s.127), (s.130)

- dua etmek

“...orada yatan akrabalarımız için dua edebilirdi.” (s.56)

- elde etmek

“...bu değirmende öğüterek un elde ederlerdi.” (s.56)

- elinden gelmek

“Elimden gelen her şeyi yaptığımı...” (s.127)

- emin olamamak

“Fakat yine de emin olamamıştım.” (s.53)

- emretmek

“...bir an önce bulunmasını emretmiş askerlerine.” (s.85)

- engel olmak

“Düşündükçe ağzımın suyunun akmasına engel olamıyordum.” (s.13), (s.74)

- eşlik etmek

“...babamın puslu sesine alkışla eşlik ederdim.” (s.17), (s.29), (s.34), (s.160)

- fethetmek

“Bu kaleyi o mu fethetmiş?” (s.84)

- göç etmek

“Göç eden leylekler dinlenmek...” (s.127)

- hak etmek

“Hak etmiştim...” (s.44), (s.49), (s.125)

- hasta olmak

“...hasta olduğum için okula gelmediğimi söylemişti.” (s.101)

- haz etmek

“...hitabından hiç haz etmiyordum...” (s.35)

- hayret etmek

“Çocuklar onlarla geliyor olmama hayret ediyor...” (s.93)

- hediye etmek

“...yer yer beyazlıklar hediye ederdi.” (s.40)

- hissetmek

“...özgür ve mutlu hissettiğim anlardan birinin içindeydim.” (s.12), (s.13), (s.18), (s.24), (s.43), (s.49), (s.51), (s.65), (s.66), (s.68), (s.81), (s.95), (s.96), (s.97), (s.105), (s.108), (s.115), (s.116), (s.119), (s.123)

- hitap etmek

“Bana şehirli çocuk diye hitap ettiklerini...” (s.68), (s.86)

- hükmetmek

“Hükmettiği yılanlarla birlikte yaşıyormuş...” (s.84)

- iddia etmek

“...diye iddia ediyordu Arnavut İsmail.” (s.71), (s.88)

- ifade etmek

“...cinsten bir şey ifade etmemiştir.” (s.71), (s.100)

- ihanet etmek

“Bana isteyerek ihanet etmedin ama...” (s.86)

- ihmal etmemek

“...konuşurken gülümsemeyi de ihmal etmiyordu.” (s.78)

- ikram etmek

“...Muhtar Mehmet Amca’ya çuvalla ikram ederdim.” (s.14), (s.71)

- ikna etmek

“Babamı ikna edemeyeceğini anlayınca...” (s.16), (s.77)

- ikna olmak

“Kral ikna olduktan sonra...” (s.85), (s.125)

- ilham olmak

“...ressamların tablolarına ilham olacak bir güzellikteydi.” (s.21)

- inat etmek

“...diye inat ettim.” (s.16), (s.151)

- inşa etmek

“...engebeli düzlüğe inşa edilmiş toprak...” (s.20), (s.72), (s.83)

- istila etmek

“...öcümü almak için yeryüzünü istila edecekler...” (s.87)

- işaret etmek

“...zor bir gecenin bittiğine işaret ediyordu.” (s.51), (s.127)

- iş buyurmak

“Bir tane iş buyurduk sana...” (s.81)

- kabul etmek

“Kendimi kabul ettirememiş olmak canımı sıkıyordu.” (s.35), (s.85), (s.129), (s.144)

- kahrolmak

“...yayılan yoğurdu görünce kahrolmuştum.” (s.79)

- kaybetmek

“...zaman zaman kaybettiğini annemden duyuyorduk.” (s.30), (s.99)

- kaybolmak

“...işten kaytararak ağaçların arasında kayboldu.” (s.13), (s.20), (s.134)

- keşfetmek

“...gizli sığınağım keşfedilmiş gibi bir telaşa kapıldım.” (s.92), (s.137)

- mani olmak

“...karşı çıksam da ölümüne mani olamamıştım.” (s.27)

- merak etmek

“Ne ağacı olduğunu merak ettim.” (s.39), (s.55), (s.71), (s.80), (s.99), (s.116)

- mest etmek

“...çiçeklerin kokusu mest etti...” (s.22)

- mukayyet olmak

“Kurbanın olayım kendine mukayyet ol...” (s.30)

- mutlu olmak

“...sevgisiz kalmayacak ve hep mutlu olacaklardı.” (s.12), (s.62), (s.63), (s.67)

- mücadele etmek

“...iyiliği daha üstün kılabilmek için mücadele edeceksin.” (s.110), (s.132)

- park etmek

“Futbol sahamızın ortasına park edilen...” (s.69)

- pes etmek

“...üzülsem de pes etmeye niyetim yoktu.” (s.119), (s.124)

- protesto etmek

“...inşaat şirketini protesto etmeye gidiyorlardı.” (s.114), (s.115)

- seyretmek

“...çiçeklerini seyrediyor, sonra...” (s.13), (s.18), (s.20), (s.25), (s.43), (s.47), (s.51), (s.54), (s.58), (s.59), (s.70), (s.82), (s.95), (s.101), (s.104), (s.134)

- siper etmek

“...gövdemi ona siper ediyordum.” (s.113)

- sohbet etmek

“Sevgi’yle neşeli sohbetler edemez...” (s.108)

- sorun etmemek

“...bu durumu sorun etmemiştim.” (s.23)

- söz etmek

“...diye sözünü ettiği hediye buydu demek ki.” (s.104)

- şahit olmak

“...ağaçlarının da kesildiğine şahit olmamıştım.” (s.94), (s.113), (s.125)

- şifa bulmak

“Karısı hastaymış, şifa bulması mümkün değilmiş...” (s.126)

- şikayet etmek

“Şikayet etmem boşunaydı.” (s.27)

- takip etmek

“...merak ettiğim için takip ediyorum...” (s.54), (s.55), (s.70), (s.132)

- tamir etmek

“Tamir edip bakımını yapmış...” (s.17)

- tarif etmek

“...hislerimi tarif edecek cinstendi.” (s.62), (s.64)

- tebessüm etmek

“...diye cevapladım tebessüm ederek...” (s.59), (s.83), (s.111), (s.115), (s.129)

- tedirgin olmak

“Babamın evde olduğunu görünce tedirgin olmuşum.” (s.45)

- tehdit etmek

“Şu an kesilmekle tehdit edilen...” (s.76)

- tekrar etmek

“...diye tekrar etti kadın.” (s.75)

- tercih etmek

“Yüksel Sineması’na göre daha çok tercih edilirdi.” (s.64), (s.124)

- terk etmek

“...eski yalnızlığa terk ettiğim için üzgün...” (s.112), (s.139)

- tenezzül etmemek

“...daha fazlasını sunmaya tenezzül etmiyordu.” (s.48)

- tereddüt etmek

“...onun gövdesine saptamakla hiç tereddüt etmeyeceklerdi.” (s.76)

- terk etmek

“Aniden kayıkları kaderine terk edip sevinçle...” (s.28), (s.43), (s.56), (s.61)

- tuzu biberi olmak

“...bu ses curnatasının tuzu biberi olurdu.” (s.31)

- ümit etmek

“...farklı olmasını ümit etmekten hiç vazgeçmeyecektik.” (s.51), (s.62), (s.79), (s.127)

- üstün kılmak

“...üstün kılmak için mücadele edeceksin.” (s.110)

- vaat etmek

“...bir yaşam alanı vaat ediyordu...” (s.22)

- veda etmek

“O yüzden ben sana veda etmeye geldim.” (s.90), (s.91)

- yemin etmek

“...bir şeyler düşündüğüne yemin edebilirdim.” (s.27)

- yer etmek

“Arkadaşlarının hafızasında yeterince yer etmişsin.” (s.68)

- zannetmek

“İçinden konuştuğunu zannediyordu...” (s.46)

- ziyan etmek

“...yoğurdu hiç yoktan ziyan ettiğimi...” (s.80)

- ziyaret etmek

“Belki bir gün gelip onu ziyaret edebileceğimi söyledim.” (s.20), (s.24), (s.39)

4.7.2. Deyimler

- açığa çıkmak

“Açığa çıktığını fark edince panikledi.” (s.46)

- ağırlık çökmek

“Hepimizin üzerine bir ağırlık çökmüştü.” (s.18)

- ağzının suyu akmak

“Düşündükçe ağımın suyunun akmasına engel olamıyordum.” (s.13)

- akılda tutmak

“...türkünün sözlerini aklımda tutmaya çalışır.” (s.17)

- akıl erdirmemek

“...düşürmüş olmama akıl erdirmiyor...” (s.80)

- akıl sır ermemek

“...yalnızlığa akıl sır erdiremiyordum.” (s.100)

- aklına düşmek

“Bu hikâye aklıma her düştüğünde kendi çocukluğunun...” (s.11), (s.82)

- aklından çıkmak

“Çakırdikenler tamamen aklımdan çıkmıştı.” (s.39)

- aklından geçirmek

“...sahip olmayı aklımdan hiç geçirmemiştim.” (s.39), (s.75)

- aklında kalmak

“...için öyle aklında kalmıştı.” (s.78)

- aklını başından almak

“...rüya aklımı başımdan almıştı.” (s.92)

- alaşağı etmek

“...bir miktar sevgiyi kolayca alaşağı etmişti.” (s.73)

- ayak bağı olmak

“...ona ayak bağı olmamı da istemiyordu açıkçası.” (s.101)

- aylaklık etmek

“Yatıp aylaklık ediyorsun.” (s.73), (s.123)

- bağrına basmak

“...üniformalı yabancılara halk bağrına basmıştı.” (s.70)

- başına iş çıkarmak

“...annemin ve babamın başına iş çıkarırdım.” (s.101)

- bir baltaya sap olamamak

“Bir baltaya sap olamayacağımızı söyler duru.” (s.111)

- bir sözünü iki etmemek

“...abimin bir sözünü iki etmeyecektim.” (s.101)

- burnundan solumak

“Adam burnundan soluyordu.” (s.138)

- can atmak

“...yanına gitmek için can atıyordum.” (s.79)

- canına tak etmek

“Evde yaşadıkları artık canına tak etmişti.” (s.50)

- canı sıkılmak

“Canım sıkılmıştı.” (s.15)

- canını sıkmak

“...kabul ettirememiş olmak canımı sıkıyordu.” (s.35), (s.37)

- can vermek

“...Vezir oracıkta can vermiş...” (s.87)

- çekip gitmek

“...bir el hareketi yaptıktan sonra çekip gitti.” (s.30)

- çığlık atmak

“...diye çığlık atınca onlar oldu.” (s.32)

- çığlık koparmak

“...diye küçük bir çığlık kopardım.” (s.41), (s.126)

- çıt çıkmamak

“Çıt çıkmıyordu.” (s.116)

- dalga geçmek

“...çocuklar hemen dalga geçmeye başlıyorlardı benimle.” (s.66)

- denk gelmek

“...konuşmamızın üzerine denk gelmeleri...” (s.126)

- ders vermek

“...onlara unutamayacakları bir ders verdik.” (s.154)

- dert etmek

“...onun kadar bile dert etmiyordum.” (s.103), (s.113)

- dil dökmek

“Annem dil dökmüştü...” (s.101)

- dile getirmek

“...hayretlerini açıkça dile getiriyorlardı.” (s.93)

- dalıp gitmek

“...iç çektiğine, uzaklara dalıp gittiğine...” (s.27), (s.77)

- dayak yemek

“...azar işitiyor ya da dayak yiyordu.” (s.14)

- dili damağına yapışmak

“Oruç tuttuğumuz için dilimiz damağıımıza yapışıyordu...” (s.70)

- diline düşmek

“İstmeden onu köyün diline düşürüyor...” (s.55), (s.56)

- dilini yutmak

“Dilimi yutmuş gibiydim.” (s.41)

- dişe dokunmak

“...söylediği sözler dişe dokunur cinsten...” (s.71)

- dört gözle beklemek

“Cevahir abinin gelişini dört gözle bekliyordum.” (s.66)

- düşüncelere dalmak

“Annemin bazen düşüncelere daldığını...” (s.73)

- ele avuca sığmamak

“Ele avuca sığmaz bir çocuk...” (s.30)

- ele vermek

“...davranışlarımızla bile ele veriyorduk.” (s.24)

- elinden bir şey gelmemek

“...şimdilik elimden bir şey gelmiyordu.” (s.35), (s.120)

- el uzatmak

“...ve el uzatmak üzere olduğunu düşünüyorlardı.” (s.71)

- eser kalmamak

“Uykulu gözlerimizden eser kalmamıştı.” (s.121)

- fırsat kollamak

“...yer alabilmek için fırsat kolluyordum.” (s.121)

- fark etmek

“...kendimi daha iyi hissettiğimi fark etmişim.” (s.13), (s.16), (s.19), (s.37), (s.44), (s.46), (s.51), (s.53), (s.57), (s.75), (s.76), (s.77), (s.81), (s.84), (s.87), (s.89), (s.97), (s.104), (s.105), (s.137), (s.143)

- gönül vermek

“Köyde her oğlan gönül verdiği kıza ilgisini...” (s.58)

- gözden kaybetmek

“Fakat abimi gözden kaybetmemek için...” (s.54)

- gözden kaybolmak

“Bahçe çok büyük olduğu için gözden kaybolmak kolaydı.” (s.13), (s.20), (s.34)

- göze almak

“...terk etmeyi bile göze almıştı.” (s.61)

- göze çarpmak

“...yorgunluk belirtileri göze çarpıyordu.” (s.142)

- göze görünmemek

“...göze görünmemeye çalışıyordum.” (s.13)

- göz gezdirmek

“Odaya göz gezdirdim.” (s.45), (s.47)

- gözleri dolmak

“Yüreğim burkulmuş, gözlerim dolmuştu.” (s.91), (s.99)

- gözlerinde şimşekler çakmak

“Annem gözlerinde şimşekler çakarak...” (s.80)

- gözlerine inanamamak

“Gözlerime inanamıyordum.” (s.159)

- gözüne kestirmek
“...karıştırdığını düşündüğü oğlunu gözüne kestirmişti.” (s.46)
- gözünün yaşına bakmamak
“...rağmen gözünün yaşına bakılmazdı.” (s.49)
- gurur duymak
“...abimle gurur duyuyordum.” (s.58), (s.61), (s.132)
- gülüp geçmek
“Söylesem gülüp geçerlerdi ama gelecekte...” (s.12)
- hayal kırıklığına uğramak
“...her an hayal kırıklığına uğrarız.” (s.111), (s.136)
- hayal kurmak
“...özel olarak ilgilendiğimin hayalini kurmuştum.” (s.13), (s.23), (s.25)
- hayranlık duymak
“...portakalların yarattığı manzaraya hayranlık duyuyordum.” (s.13)
- hevesi kursağında kalmak
“...bizim hevesimiz de kursağımızda kalırdı.” (s.29)
- iç çekmek
“...iç çektiğine, uzaklara dalıp gittiğine...” (s.27), (s.156)
- içi gitmek
“...futbol olunca içim gidiyordu...” (s.123)
- içinden geçirmek
“...diye geçiriyordum içimden.” (s.14), (s.102)
- içine oturmak
“Bu akşam da aynı sızı içime oturmuştu.” (s.51)
- içi rahat etmek
“...görene kadar içim rahat etmeyecekti.” (s.94)
- iple çekmek
“...tüm çocuklar gibi ben de iple çekerdim.” (s.63), (s.120)

- ipiyle kuyuya inilmez

“...benim ipimle kuyuya inilmezdi.” (s.35)

- kaşlarını çatmak

“Kaşlarının çatılması öfkeli olduğunu belli ediyordu.” (s.16)

- kendine gelmek

“Silkelenip kendime gelmem gerektiğini...” (s.95), (s.98)

- kendini toplamak

“Nihayet kendimi toparladım.” (s.62)

- kestirip atmak

“Yasak! diye kestirip attı babam.” (s.16)

- kol kanat germek

“...kol kanat germeye çalışmıştı bana.” (s.103)

- kulağı tırmalamak

“Tekir’in çıkardığı sesler kulağımı tırmaladı.” (s.103)

- küçük dilini yutmak

“...kaleci miymişim diyerek küçük dilini yutar.” (s.145)

- küplere binmek

“...rengi bulamadıkça da küplere binmeye...” (s.124)

- maruz kalmak

“...sataşmalarına maruz kalmak istemiyordum.” (s.37), (s.43), (s.71), (s.89)

- neye uğradığını şaşırarak

“Neye uğradığımızı şaşırmıştık.” (s.36)

- omuz silkmek

“Aldırmaz bir tavırla omuz silktim.” (s.16)

- oralı olmamak

“Oysa babam hiç oralı olmadı.” (s.45)

- peşine takılmak

“...yerimden kalkıp çocukların peşine takılmışım.” (s.34)

- ser verip sır vermemek

“...rağmen yabancılara ser verip sır vermiyordu.” (s.71)

- seyre dalmak

“Sonra yine bahçeyi seyre dalıyor, ağaçların üzerinde...” (s.13), (s.135)

- sırt çevirmek

“Bir ağaca sırt çevirmiş olmak...” (s.40)

- soluk soluğa kalmak

“Peşimizden koştuğu için soluk soluğa kalmıştı.” (s.157)

- söz vermek

“...ziyaret edebileceğimin sözünü vermiş...” (s.39), (s.60), (s.61), (s.81), (s.100), (s.120)

- şaşkına çevirmek

“...bu durum onları şaşkına çeviriyordu.” (s.102)

- tadını çıkarmak

“...hayatın tadını çıkartmak her çocuğun hayaliydi.” (s.37), (s.95)

- tavır takınmak

“...duymamış gibi bir tavır takınmıştı.” (s.15)

- tedirgin olmak

“...ihtimalini düşünüp tedirgin oluyor...” (s.78)

- tertemiz olmak

“...ağacım Garip’in etrafı tertemiz oldu.” (s.67)

- tepeden bakmak

“Şehirde insanların birbirine tepeden baktığı...” (s.23)

- tokat patlatmak

“Annem suratıma bir tokat patlattıktan sonra...” (s.44)

- tozu dumana katmak

“Tozu dumana katarak uzaklaştı.” (s.18)

- türkü tutturmak

“...babam neşeli bir türkü tutturdu.” (s.17)

- utanıp sıkılmak

“...kendisine kaydığını anlayınca utanıp sıkıldı...” (s.33)

- yerin dibine girmek

“...utançlarından yerin dibine girmişlerdi.” (s.59)

- yılan gibi

“Kalenin surları tıpkı yılan gibi dağ...” (s.82)

- yola koyulmak

“...tamamlayabilmek için yeniden yola koyulmuştum.(s.77)

- yolunu tutmak

“...abilerim tarlanın yolunu tutuyordu.” (s.25), (s.36), (s.47), (s.96), (s.135)

- yüreği burkulmak

“Yüreğim burkulmuş, gözlerim dolmuştu.” (s.91)

- yüz tutmak

“...çürümeye yüz tutması anlaşılmaz şey değildi.” (s.40)

4.7.3. İkilemeler

- acı acı

“...acı acı tebessüm ederek.” (s.111)

- adım adım

“...hep birlikte adım adım yeniden kutuya...” (s.32)

- akın akın

“Çevre köylerden akın akın köyümüze...” (s.137)

- al al

“...yanakları al al oldu.” (s.33)

- basa basa

“...bizi buluşturduğunu üzerine basa basa söyledim.” (s.89)

- başlar başlamaz

“...başlar başlamaz ikna olmuştum...” (s.125), (s.156)

- bir bir

“...şifaları da bir bir ona öğretmeye başlamış. (s.85), (s.114)

- birer birer

“...dikkatle birer birer aşağı indirince...” (s.58)

- bir ileri bir geri

“...elini bir ileri bir geri götürüyordu.” (s.75)

- biter bitmez

“...iş biter bitmez kayıplara karıştırdım.” (s.31)

- bölüm bölüm

“...her gün bölüm bölüm seslendiriyorlardı.” (s.149)

- burcu burcu

“...çiçekler burcu burcu kokuyordu.” (s.123)

- cıvıl cıvıl

“Kuşlar cıvıl cıvıl ötüşüyor...” (s.134)

- çakmak çakmak

“Mavi gözleri çakmak çakmak olmuştu.” (s.80)

- çuval çuval

“Motorumuzun kasasında çuval çuval portakallarla...” (s.28)

- dalga dalga

“Seyirciler arasında dalga dalga yayılan...” (s.141)

- duyar duymaz

“Sevgi de duyar duymaz gülücükler...” (s.63)

- duyduk duymadık

“...köyde duyduk duymadık kalmasın...” (s.34)

- feryat figan

“Babam bağırdıkça evdeki feryat figan çoğalıyordu.” (s.47)

- geri geri

“Adımlarım geri geri gitti.” (s.40)

- gizli saklı

“İçinde gizli saklı hiçbir şeyi barındırmaz...” (s.31)

- görür görmez

“...kolları olsa bizi görür görmez kucaklardı.” (s.25)

- hıçkır hıçkır

“...oturup hıçkır hıçkır ağlamaya başladım.” (s.98)

- hızlı hızlı

“İnce bir ses tonuyla hızlı hızlı konuşuyor...” (s.78)

- ısl ısl

“Gözleri ısl ıslıldı.” (s.158)

- iç içe

“İç içe yaşayan insanları birbirinden ayıran...” (s.26)

- içli içli

“Yatağında sessizce içli içli ağlıyordum.” (s.81)

- içten içe

“...içten içe dönebilmenin hayalini kuruyordum.” (s.23), (s.49)

- istemeye istemeye

“İstemeye istemeye aldım.” (s.73)

- kana kana

“...testiden su doldurup kana kana içtiler.” (s.30)

- kıpır kıpır

“...içim kıpır kıpır olmuştu.” (s.121), (s.130)

- kıran kırana

“Kıran kırana geçen ilk maçların...” (s.141)

- kıvrım kıvrım

“...toprakta kıvrım kıvrım dolanan suları...” (s.122)

- koca koca

“...motoru kenara çekip koca koca araçların...” (s.20), (s.72)

- nefes nefese

“Zirveye ulaştığımızda nefes nefese kalmıştık.” (s.136)

- nesilden nesile

“Böylece ceket nesilden nesile kalacak...” (s.54)

- omuz omuza

“...omuz omuza olduğumuz için çok mutluydum.” (s.115)

- parıl parıl

“...yansımalarıyla parıl parıl parlıyordu.” (s.160)

- paytak paytak

“Paytak paytak yürüyüşünü hiçbir zaman unutmayacağım...” (s.27)

- peşi sıra

“Peşi sıra çoğu tek odalı...” (s.22)

- peş peşe

“Yolda peş peşe ilerleyen iş makinelerini görünce...” (s.20), (s.84), (s.124), (s.141)

- pırıl pırıl

“...denize ulaşmaya çalışan dereler pırıl pırıldı.” (s.22)

- sağına soluna

“Hemen ayaklarımın sağına soluna baktım.” (s.38)

- sağ sağlim

“...görevimi sağ salim tamamlayıp...” (s.79)

- sallana sallana

“Sallana sallana karşı kıyıya ulaştık.” (s.92)

- sıkış tepiş

“..eşyalarımızın arasında sıkış tepiş bir yolculukla...” (s.25)

- sık sık

“Yoksa sık sık kendimi bir başıma bulu...” (s.11), (s.42), (s.50)

- sıkı sıkıya

“Panikle elindeki deftere sıkı sıkıya sarıldı.” (s.47), (s.107)

- sokak sokak

“...sokak sokak Şahmeran’ı aramaya başlamışlar.” (s.85)

- tamı tamına

“Tamı tamına dokuz gol yemiştim.” (s.82)

- tebrik etmek

“...beni tebrik etmeye geldiğini söylemişti.” (s.117)

- tek tek

“...her bir ağaca tek tek isim verdiğimin ve onlarla...” (s.13), (s.75), (s.87), (s.116), (s.135)

- tek tük

“...buralarda tek tük ağaç bulunur.” (s.21)

- tir tir

“...ben de heyecandan tir tir titrerdim.” (s.58), (s.155)

- türlü türlü

“...bunlardan türlü türlü gıda ürünleri...” (s.73), (s.84)

- varırsa varsın

“Abim sonucu nereye varırsa varsın...” (s.47)

- vızır vızır

“...böcekler vızır vızır uçuşuyordu...” (s.134)

- yanı sıra

“...yiyecek olmamızın yanı sıra geçen sene...” (s.28)

- yan yana

“Yan yana oturmuş, sessizce nehri...” (s.62), (s.115), (s.121), (s.134)

- yavaş yavaş

“...şimdiden yavaş yavaş canlanmaya başlamıştı.” (s.119)

- yüz yüze

“Yüz yüze gelip de konuşacağımız günü...” (s.120)

- zaman zaman

“...zaman zaman ağladığım için ...” (s.24), (s.27), (s.30), (s.103), (s.110)

4.7.4. İlişki sözleri (kalıp sözler)

- Aleykümselam

“Aleykümselam.” (s.79)

- Allah yardımcınız olsun

“Allah yardımcınız olsun.” (s.141)

- Gözü kör olasıca

“Gözü kör olasıca...” (s.49)

- Hey Allah’ım!

“Hey Allah’ım! Asım!” (s.30), (s.45)

- Hoş geldin

“Aramıza hoş geldin!” (s.114)

- Kurbanın olayım

“Kurbanın olayım kendine mukayyet ol...” (s.30), (s.80)

- Lütfen

“Lütfen gitme!” (s.60), (s.75)

- Özür dilerim

“Binlerce kez özür dilerim senden...” (s.44)

- Rica etsem

“Rica etsem boş bir tepsi...” (s.129)

- Sağ olsun

“Eyüp Ağa sağ olsun...” (s.29)

- Selam söyle

“Selam söyle babanlara.” (s.79)

- Tebrik ederim

“Tebrik ederim Sarı!” (s.145), (s.146)

- Teşekkür ederim

“...bana yeniden hatırlattığın için teşekkür ederim.” (s.125)

4.8. “Yeryüzünün Kalbi” Kitabı Söz Varlığı Ögeleri

“Yeryüzünün Kalbi” adlı çocuk edebiyatı eserinde yer alan söz varlığı ögelerinin sıklık ve yüzdelere ait bilgilere Tablo 8’de yer verilmiştir.

Tablo 8 “Yeryüzünün Kalbi” Kitabı Söz Varlığı Ögelerinin Kullanım Sıklıklarına Göre Sıralanması

Söz Varlığı Ögeleri	Sıklık	Yüzde
Deyimler	204	40,31
Birleşik Fiiller	196	38,73
İkilemeler	73	14,42
İlişki Sözleri	31	6,12
Atasözü	2	0,39
Toplam	506	100

Tablo 8’ye göre “Yeryüzünün Kalbi” kitabının söz varlığı ögelerinden birinci sırada deyimlere 204 (%40,31), ikinci sırada birleşik fiillere 196 (%38,73), üçüncü sırada ikilemelere 73 (%14,42), dördüncü sırada ilişki sözlerine 31 (%6,12), beşinci sırada atasözlerine 2 (0,39) yer verildiği tespit edilmiştir.

Aşağıdaki bölümde tespit edilen söz varlığı ögeleri abecesel olarak sıralanmıştır.

4.8.1. Atasözleri

- Leyleğin ömrü (günü) laklakla geçer

“Elbette leyleğin ömrü de laklak ile geçer.” (s.112)

- Lafla peynir gemisi yürümez

“Elbette lafla peynir gemisi yürümez.” (s.112)

4.8.2. Birleşik fiiller (isim + yardımcı fiil)

- acele etmek

“...acele ederek sıralarına geçiyordu.” (s.86)

- alay etmek

“Bamba’yla alay etmek şöyle...” (s.88)

- arkadaşlık etmek

“...bir ağaçla arkadaşlık etmesini garipsiyordu.” (s.23)

- bahsetmek

“Kanlı canlı bir insandan bahsediyoruz.” (s.39), (s.82), (s.88), (s.102), (s.108), (s.115), (s.182)

- başarılı olmak

“...çalıştıysa da, başarılı olamadı.” (s.30)

- belli etmek

“...kimseye belli etmemeye çalıştı.” (s.15), (s.21), (s.36), (s.40), (s.88), (s.111)

- çabuk olmak

“...veda etmek istiyorsan çabuk olmalısın...” (s.23)

- dans etmek

“...yeniden dans etmeye başlamıştı.” (s.62), (s.68), (s.200)

- destek olmak

“...ona destek olduklarını göstermeye çalışıyordu.” (s.22)

- devam etmek

“...diye devam etti Mobutu.” (s.13), (s.16), (s.24), (s.25), (s.28), (s.35), (s.38), (s.39), (s.44), (s.52), (s.55), (s.59), (s.68), (s.74), (s.96), (s.99), (s.114), (s.124), (s.125), (s.141), (s.142), (s.159), (s.164), (s.205)

- dikkatli olmak

“...onun da dikkatli olması gerekiyordu.” (s.95), (s.165)

- emin olmak

“...tek cümlesini bile kaçırmadığından emin ol.” (s.17)

- engel olmak

“...merakına engel olamayarak...” (s.38), (s.123)

- eşlik etmek

“...yolculuğunda ona eşlik etmeyi görev bildiler.” (s.23), (s.29), (s.42)

- hakaret etmek

“...onlara hakaret etmeyi...” (s.66)

- hak etmek

“...sahiplerinin hak ettiği cezayı...” (s.198)

- hapsolmak

“...betonların içine hapsolmak ne acı...” (s.137)

- hareket etmek

“...duygularıyla hareket ediyorlardı.” (s.25), (s.80), (s.92)

- hayal etmek

“...kötüsünü de hayal edemezdi.” (s.67)

- hissetmek

“...üzüntüye dair hiçbir şey hissetmiyordu.” (s.22), (s.33), (s.34), (s.35), (s.41), (s.42), (s.43), (s.44), (s.52), (s.53), (s.64), (s.69), (s.76), (s.80), (s.88), (s.98), (s.99), (s.101), (s.117), (s.119), (s.138), (s.152), (s.161), (s.166), (s.183), (s.192), (s.211)

- hükmetmek

“...cüsseleriyle oyuna hükmediyorlardı.” (s.96)

- ihmal etmek

“...el sallamayı da ihmal etmedi.” (s.37), (s.54), (s.63), (s.66), (s.94), (s.96)

- ikna olmak

“...bir türlü büsbütün ikna olmuyormuş.” (s.19), (s.111), (s.122)

- ima etmek

“...hazır olduğunu ima etmeye çalıştı.” (s.44)

- inşa etmek

“...pırıl pırıl bir gökyüzü inşa ediyormuş böylece.” (s.18)

- işaret etmek

“...ısrarla onu işaret ediyorlardı.” (s.51), (s.73), (s.150), (s.155), (s.186), (s.206)

- kabul etmek

“...kabul etmek durumunda kaldılar...” (s.96)

- kastetmek

“...elindeki cihazı kastediyorlardı...” (s.66), (s.73), (s.112)

- kavga etmek

“Burada kavga etmişler.” (s.155)

- kaybetmek

“...vakit kaybetmeden yola koyuldu.” (s.23), (s.64), (s.67), (s.68), (s.129), (s.145), (s.151), (s.160), (s.172), (s.189)

- kaybolmak

“Sonra kaybolursan...” (s.107), (s.136), (s.212)

- keşfetmek

“...bir şeyler keşfetmek için...” (s.138)

- kontrol etmek

“...daha iyi kontrol edebiliyordu.” (s.96)

- mahkum olmak

“...kaybetmeye mahkum olurlardı.” (s.95)

- mahrum etmek

“...kimseyi de ışığından mahrum etme.” (s.20), (s.21)

- mahvetmek

“...gelmişken her şeyi mahvedeceğim” (s.199)

- misafir etmek

“...bulunduğun sürece seni misafir edecekleri...” (s.36)

- mutlu olmak

“...halini görünce daha da mutlu oldu.” (s.17), (s.20), (s.35), (s.36), (s.41), (s.138)

- mutsuz etmek

“Mutsuzluğun onları da mutsuz ediyor.” (s.19), (s.20), (s.21), (s.36), (s.37), (s.135)

- neden olmak

“...zorunda kalmasına neden olabilirdi.” (s.30)

- park etmek

“...sola saparak bir düzlüğe park edildi.” (s.45), (s.213)

- rahatsız etmek

“...onu rahatsız ettiğinin farkına vardı.” (s.27)

- reddetmek

“...davranışlar sergilemeyi reddediyordu.” (s.35)

- sarf etmek

“Bu kelimeyi kim sarf etti diye sorduğumda...” (s.86)

- sahip olmak

“Tıpkı senin de sahip olduğun gibi...” (s.20)

- seyretmek

“Onlar konuşurken dışarıyı seyrediyor...” (s.52), (s.61), (s.62), (s.88), (s.101), (s.139), (s.200)

- şahit olmak

“...yerinde şahit olabilmek için...” (s.133)

- tahmin etmek

“...lezzetli olabileceğini tahmin etmeye...” (s.74)

- takip etmek

“...doğru uzayan patikayı takip etti.” (s.23), (s.33)

- taklit etmek

“...yerlilerin dilini taklit etmeye çalışan...” (s.84)

- tarif etmek

“...daha önce evi tarif etmişti.” (s.98)

- tasvir etmek

“...bir törenini tasvir ettiğini anlatmıştı.” (s.87)

- tebessüm etmek

“Bamba tebessüm etmeye çalışarak...” (s.14), (s.42), (s.69), (s.70), (s.125), (s.164), (s.203)

- telafi etmek

“...hatalarını telafi etme zamanıydı.” (s.127)

- tekrar etmek

“...diye tekrar ediyordu.” (s.46), (s.85)

- temsil etmek

“...yeryüzünde temsil ettiği bir canlı vardır.” (s.19)

- tercih etmek

“...yerine sessiz kalmayı tercih etmiş.” (s.20), (s.36), (s.108), (s.121), (s.122), (s.129)

- teşekkür etmek

“...Bamba’ya teşekkür ettikten sonra...” (s.63)

- ümit etmek

“...bir çocuk olabilmeyi ümit ediyordu.” (s.22), (s.79)

- veda etmek

“...veda etmek istiyorsan çabuk olmalısın...” (s.23), (s.26), (s.27), (s.213)

- yardımcı olmak

“Bu, alışmana yardımcı olacak.” (s.15)

- yardım etmek

“...bu insanlara mı yardım edecekti?” (s.67), (s.74), (s.84), (s.101), (s.103), (s.108), (s.111)

4.8.3. Deyimler

- açık etmek

“...kendilerini açık etmeden etrafı...” (s.187)

- adım atmak

“...hayalin için büyük bir adım atmış olursun.” (s.12)

- akli almamak

“Bu durumu Bamba’nın akli almadı.” (s.65), (s.197)

- akli çıkmak

“Aklımız çıktı oğlum.” (s.70)

- akli kalmak

“Bamba’nın akli biraz önce gördüğü o kızda kalmıştı.” (s.52)

- aklına gelmek

“Sonradan birden aklına gelmiş gibi...” (s.37), (s.62)

- aklından çıkmak

“...Bamba’nın aklından hiç çıkmıyordu...” (s.23)

- aklını kaçırmak

“Sen aklını mı kaçırdın? diye çıkıştı Yağız.” (s.158)

- altını çizmek

“...ne kadar şanslı olduğunun da altını çizmeyi ihmal etmedi.” (s.94)

- ayağına bağ olmak

“Su birikintileri ayağıma bağ oluyor artık.” (s.213)

- beti benzi atmak

“Yağız’ın beti benzi atmıştı.” (s.151)

- bir yolunu bulmak

“Öyle ya da böyle, bir yolunu bulacaktı.” (s.108)

- burun kıvrırmak

“...küçük olduğunu söyleyerek burun kıvrırmış.” (s.20)

- can çekişmek

“...toprak parçalarından çıkmaya çalışarak can çekişiyordu.” (s.126)

- çığlık atmak

“Tembel teneke! diye çığlık attı Yağız.” (s.59), (s.66), (s.151), (s.159), (s.187)

- çığlık koparmak

“Aslı istemsizce küçük bir çığlık kopardıktan sonra...” (s.75), (s.136), (s.159), (s.174), (s.183), (s.200)

- çıt çıkarmamak

“...kendisini çıt çıkarmadan böyle pür dikkat dinleyen...” (s.83)

- çil yavrusu gibi dağılmak

“...herkes çil yavrusu gibi dağılıp kendi yerine geçmişti.” (s.59)

- dil dökmek

“Öğretmen ne kadar dil döktüyse de ...” (s.111)

- dikkat çekmek

“...İlker’in dikkatini çekmeyi başaramamıştı.” (s.77)

- dizlerinin bağı çözülmek

“...heyecandan dizlerinin bağı çözülüyordu.” (s.202)

- düşünceye dalmak

“Bu bekleyiş sırasında düşüncelere dalmadan edemedi.” (s.33), (s.41), (s.108), (s.110), (s.161)

- el atmak

“...bazı duyarlı devlet görevlilerinin olaya el attığını öğrendi.” (s.199)

- fark etmek

“...ve yolculuğu düşünmekten başının zonkladığını fark etti.” (s.15), (s.16), (s.23), (s.33), (s.34), (s.36), (s.40), (s.41), (s.43), (s.44), (s.45), (s.46), (s.51), (s.53), (s.54), (s.57), (s.61), (s.62), (s.63), (s.64), (s.66), (s.70), (s.85), (s.86), (s.90), (s.96), (s.97), (s.98), (s.99), (s.102), (s.109), (s.116), (s.118), (s.120), (s.112), (s.123), (s.124), (s.125), (s.134), (s.136), (s.138), (s.158), (s.162), (s.171), (s.173), (s.176), (s.180), (s.181), (s.182), (s.191), (s.192), (s.202), (s.206), (s.215)

- fır dönmek

“Düşünceleri zihninde fır dönüyor ancak...” (s.119)

- gelip çatmak

“Beklenen an gelip çatmıştı.” (s.95)

- göğsü kabarmak

“...aldığı tepkileri Bamba’ya göğsü kabararak anlatmıştı.” (s.89)

- gözden kaybolmak

“Bamba hızlı adımlarla uzaklaşıp gözden kayboldu.” (s.26), (s.29), (s.70), (s.74), (s.146), (s.154), (s.156), (s.158)

- göz göze gelmek

“İlk kez göz göze gelmişlerdi.” (s.80)

- göz gözü görmemek

“Artık göz gözü görmüyordu.” (s.146)

- göz kırpmak

“...kız ona gözlerini kırparak...” (s.51), (s.52), (s.57), (s.60), (s.70)

- göz kulak olmak

“Bamba’dan Woody’ye göz kulak olmasını...” (s.24), (s.29)

- gözleri dolmak

“Gözleri dolmuştu.” (s.87)

- gözlerine inanmamak

“...gördüğü şey karşısında gözlerine inanamadı.” (s.46), (s.79), (s.138)

- gözlerini fal taşı gibi açmak

“Çocukların gözleri birden fal taşı gibi açılmıştı.” (s.55), (s.75)

- hakkını vermek

“...iyi insanlar olduğunun hakkını vermeden edemiyordu Bamba.” (s.54)

- havalara uçmak

“Kız mutluluktan havalara uçup yeniden dans etmeye başlamıştı.” (s.62)

- hayran kalmak

“Bahtiyar’ın Bamba’yla konuşma cesaretine hayran kalıyorlardı.” (s.58)

- hayran olmak

“...onlara hayran olmamak mümkün değildi.” (s.22)

- havalara uçmak

“...mutluluğunu görünce sevinçten havalara uçmuş...” (s.129), (s.134)

- hop oturup hop kalkmak

“...sesler çıkarmaya, hop oturup hop kalkmaya başlamıştı.” (s.83)

- iç çekmek

“Keşke, dedi iç çekerek...” (s.137)

- içi burkulmak

“Çocukların tepkilerinden sonra birazcık içi burkulmuştu.” (s.59)

- içi geçmek

“...ama bir ara içi geçmişti işte.” (s.21)

- içi içine sığmamak

“Uçak indigi zaman içi içine sığmıyordu.” (s.215)

- içi rahat etmek

“Artık içleri rahat ettiği için onlar da hiçbir...” (s.135)

- ilgisini çekmek

“Mukadder Öğretmen’in ilgisini çekmişti.” (s.56)

- kabına sığmamak

“Bu hisler içinde kabına sığmazken...” (s.135)

- kafa yormak

“...çok ciddi bir hastalığın tedavisine kafa yordüğünü sanırdı.” (s.161)

- kan ter içinde kalmak

“...kısa sürede kan ter içinde kalmıştı.” (s.160)

- karman çormak olmak

“Bamba’nın kafası karman çorman olmuştu.” (s.65), (s.100)

- kaşlarını çatmak

“Basalito’nun kaşları çatılınca...” (s.29), (s.44)

- kendini tutmak

“Ağlamamak için kendini zor tutuyordu.” (s.77)

- kestirip atmak

“Gitmek istemiyorum, diye kestirip attı.” (s.109)

- kılını kıpırdatmamak

“Artık hiç kimse için kılını dahi kıpırdatmayacaktı.” (s.108)

- kırıp geçirmek

“...tuhaf sesler çıkararak sınıfı gülmekten kırıp geçiriyordu.” (s.84)

- kızarıp bozarmak

“Mukadder Öğretmen birdenbire kızarıp bozardı.” (s.85)

- kolaçan etmek

“...açık etmeden etrafı kolaçan etmeye başladılar.” (s.187)

- kulağına küpe etmek

“...ardından sözünü kulağına küpe yapmış...” (s.24)

- kulak asmak

“...sözleri fazlasıyla işitse de hiçbirine kulak asılmıyordu.” (s.23), (s.136), (s.174)

- kulak kesilmek

“...öğrencilerinin kulak kesildiğini görünce daha bir keyiflendi.” (s.83)

- kulak misafiri olmak

“Konuşulanlara kulak misafiri olmuştu...” (s.59)

- kulak tırmalamak

“...bir tenekenin çınlaması gibi kulaklarını tırmalıyor...” (s.67)

- kulak vermek

“Bamba onun sözlerine kulak vermiş olsa da camdan...” (s.38), (s.127), (s.138), (s.139), (s.153)

- külahları değiştirmek

“Yoksa külahları değiştiriz bak! dedi...” (s.52)

- mekik dokumak

“...iki bölge arasında mekik dokuyarak...” (s.89)

- mırın kırın etmek

“Bir tek Yağız mırın kırın etti çıkarken...” (s.179)

- mis gibi

“...ormanın mis gibi havasını derin nefesler...” (s.28)

- neye uğradığını şaşırarak

“Bekçiler neye uğradığını şaşırmıştı.” (s.189)

- oralı (bile) olmamak

“Bamba yine oralı olmamıştı.” (s.112)

- ödünü koparmak

“Ödümü kopardın, dedi.” (s.77)

- özür dilemek

“Gülümseyerek onlardan özür dilediğini belli eden bir ifade takındı.” (s.34), (s.114), (s.212)

- paha biçilmez

“...insanlara birlikte yaşamalarının paha biçilmez bir...” (s.11), (s.128)

- pervane olmak

“Pervane oluyorlar etrafında.” (s.118)

- peşine düşmek

“...patikaya yönelen Bamba’nın peşine düştü.” (s.156), (s.189)

- peşini bırakmamak

“...bu işin peşini bırakmayacaklarını kararlaştırmışlardı.” (s.198)

- pır pır etmek

“...ikisinin de heyecandan kalbi pır pır ediyordu.” (s.203), (s.206)

- sağa sola

“Bamba’ya direnerek bacağını sağa sola savuruyor.” (s.159)

- selam vermek

“...etrafındaki küçük yıldızlara selam veriyordu.” (s.22), (s.33), (s.40), (s.61), (s.99)

- seyre dalmak

“...ormanın en güzel manzarasını seyre dalmıştı.” (s.25), (s.45)

- söz almak

“Birkaç çocuk söz alıp bir şeyler anlattılar.” (s.54)

- söz vermek

“Söz veriyor musun?” (s.16), (s.17)

- sözünü kesmek

“...Aslı fakat Bamba onun sözünü kesti.” (s.115)

- tabana kuvvet

“Hemen kalkarak düşe kalka tabana kuvvet...” (s.190)

- tadını çıkarmak

“Belli ki bu anın tadını çıkarmak istiyordu.” (s.67)

- ter basmak

“Bamba’yı ter basmıştı.” (s.66)

- tüyleri diken diken olmak

“Tüylerinin diken diken olduğunu...” (s.119)

- uykuya dalmak

“...kediler derin bir uykuya dalmıştı.” (s.119)

- üstüne varmak

“Üstüne varmayalım.” (s.38)

- veda etmek

“Minicik elini sallayıp çiçeğe veda etti.” (s.47)

- yanıp tutuşmak

“...bir an önce onlara katılma isteğiyle yanıp tutuşuyordu.” (s.51), (s.101)

- yola çıkmak

“Bamba da ertesi gün yola çıkacaktı.” (s.12)

- yola (yollara) düşmek

“İşte yine yollara düşmüşlerdi.” (s.44)

- yola koyulmak

“...vakit kaybetmeden yola koyuldu.” (s.23), (s.144)

- yolunu tutmak

“...artık sıkıldığını hissederek evin yolunu tuttu.” (s.98)

- yüzü asılmak

“Soruyu duyunca Bamba’nın birden yüzü asıldı.” (s.68)

- yüzü düşmek

“Yağız tek başına kaldığını görünce birden yüzü düştü.” (s.158)

- yüzünü buruşturmak

“...birkaç öğrenci ona karşı yüzünü buruşturdu.” (s.140)

- yüz yüze gelmek

“...muhteşem bir manzarayla yüz yüze geldi.” (s.137)

4.8.4. İkilemeler

- acı acı

“Daha sonra acı acı uluyan bir köpekle...” (s.20)

- açar açmaz

“Kapıyı açar açmaz...” (s.107)

- akın akın

“...sınıfça akın akın futbol sahasına doğru yürüyordu.” (s.95)

- baş başa

“...ve Bamba şimdi baş başa kalmıştı.” (s.15)

- biner binmez

“Bamba servise biner binmez onu hasır etekle...” (s.136)

- bir bir

“...yaşadıkları her şeyi bir bir anlatmışlardır.” (s.197)

- birer birer

“...insanlar birer birer ayrılmaya başladılar...” (s.15), (s.86)

- çer çöp

“Bir de bizim çer çöp olarak baktığımız şeyleri...” (s.113), (s.163), (s.171)

- çeşit çeşit

“...bahçede yaşayan çeşit çeşit bitkilerden...” (s.126), (s.187)

- çığlık çığlığa

“Bamba manzaranın çirkinliği konusunda artık çığlık çığlığa...” (s.45)

- çıkar çıkmaz

“Kapıdan çıkar çıkmaz biraz uzakta onu bekleyen...” (s.35), (s.57), (s.190)

- düşe kalka

“Hemen kalkarak düşe kalka tabana kuvvet...” (s.190)

- dört beş

“Mesela kuş sesleri dört beş farklı türün seslerinin...” (s.139)

- göz göze

“...bir an göz göze kilitlenip kalınca...” (s.177)

- ışıl ışıl

“...Yıldız ışıl ışıl parıldamaya başladı.” (s.200)

- içten içe

“...düşünüp içten içe sevindi ancak o...” (s.76)

- kaba saba

“...kaba saba tiplmesi sınıfta epey ilgi çekmişti.” (s.84)

- kanlı canlı

“Kanlı canlı bir insandan bahsediyoruz.” (s.39)

- katıla katıla

“...daha fazla dayanamayıp katıla katıla gülmeye başlamıştı.” (s.140)

- kıpır kıpır

“İçi kıpır kıpır olmuştu...” (s.51)

- kir pas

“Yer yer yırtılmış, yamalı elbisesi kir pas...” (s.73)

- kocaman kocaman

“...gözlerini kocaman kocaman açmamıştı bu kez.” (s.88)

- mini mini

“...verdiği meyve kabukları mini mini şaheserlere dönüşmüştü.” (s.79), (s.193)

- nefes nefese

“Sis geliyor, diyebildi nefes nefese.” (s.145), (s.168)

- parıl parıl

“...parıl parıl parıldadığını anlatmış.” (s.19)

- peş peşe

“Betonlar, yolda peş peşe sıkışan arabalar...” (s.44), (s.88)

- pırıl pırıl

“...pırıl pırıl bir gökyüzü inşa ediyormuş böylece.” (s.18)

- pis pis

“...gündüz feneri dedi pis pis sırtarak.” (s.57), (s.59), (s.140)

- sağdan soldan

“Artık yürürken sağdan soldan destek...” (s.193)

- sağlı sollu

“Burası sağlı sollu küçük kafeslere ayrılmış.” (s.165)

- sağ salim

“...sağ salim Paris vardığı haberi alınmıştı.” (s.12)

- sık sık

“...ve sık sık uğradıkları yerleri de güzelleştireceklerdi.” (s.127), (s.207)

- tek tek

“...arkadaşlarını tek tek süzdükten sonra...” (s.96), (s.161), (s.192), (s.193)

- teker teker

“Bamba hepsini teker teker geçince...” (s.97), (s.136), (s.185), (s.206)

- tekrar tekrar

“Ne yaptılar, diye tekrar tekrar soruyordu Bahtiyar.” (s.101), (s.176)

- tepine tepine

“...yerde tepine tepine gülmeye devam etti.” (s.141)

- tutam tutam

“...ellerindeki sepetlerden tutam tutam aldıkları çiçekleri...” (s.22)

- türlü türlü

“...türlü türlü oyunlar oynayan...” (s.51), (s.123)

- uslu uslu

“Uslu uslu bizi bekleyin, tamam mı?” (s.167)

- usul usul

“Usul usul yürüyerek barınağın geniş kapısından...” (s.165), (s.201)

- uzun uzun

“...dallarına, yapraklarına uzun uzun baktı.” (s.26)

- yan yana

“...yan yana olsalar dahi bağırıp çağırışan.” (s.51), (s.65), (s.188)

- yanı sıra

“...heykel yapmasının yanı sıra başka faydalı işlere...” (s.89)

- yavaş yavaş

“...yavaş yavaş uyum sağladığını belli edecek şekilde...” (s.41), (s.147)

- yer yer

“Yer yer yırtılmış, yamalı elbisesi kir pas...” (s.73)

- yüz yüze

“...çocuğuyla yüz yüze gelmişti.” (s.153), (s.168)

- zaman zaman

“Bu soruyu zaman zaman kendine soruyordu Bamba da.” (s.34)

- zar zor

“Bazılarıysa zar zor nefes alıyordu.” (s.165)

4.8.5. İlişki sözleri (kalıp sözler)

- Afiyet olsun

“Size afiyet olsun, diyerek masadan kalktı.” (s.114)

- Bravo

“Vallahi bravo! diyerek gülümsedi.” (s.74)

- Güle güle

“Güle güle oğlum.” (s.34)

- Günaydın

“Günaydın! dedi Aslı gördüğü düzenli manzaradan hoşnut olarak.” (s.43), (s.81)

- Hoşça kal-ın

“Hoşça kal Woody!” dedi. (s.26), (s.27), (s.182)

- Hoş geldin-iz

“Türkiye’ye hoş geldiniz, diyordu gülümseyerek.” (s.33), (s.35), (s.36), (s.51), (s.81)

- İyi geceler

“İyi geceler, diye fısıldadı.” (s.15)

- İyi misin?

“Oğlum iyi misin? (s.45), (s.161), (s.178)

- İyi yolculuklar

“İyi yolculuklar Bamba!” dedi lider Mobutu...” (s.13), (s.213)

- Kendine iyi bak

“...dönene kadar kendine iyi bak.” (s.26)

- Kusura kalma

“Kusura kalma, ne vakittir ismini soran olmadı.” (s.91)

- Merhaba

“...çok daha şirin bir ses tonuyla, “Merhaba!” dedi.” (s.36), (s.99)

- Ne mutlu

“Ne mutlu! dedi Basalito...” (s.21)

- Özür dilerim

“Özür dilerim Tabiat Ana!” dedi Yağız...” (s.141)

- Rica ediyorum

“Rica ediyorum Bamba!” (s.142)

- Sağlıcakla kal

“Hadi kal sağlıcakla.”(s.213)

- Seni seviyorum

“Seni çok seviyorum baba!” (s.29)

- Teşekkür ederim

“Teşekkür ederim...” (s.214)

- Teşekkürler

“Teşekkürler, diyebildi onunkine nazaran...” (s.13), (s.14)

5. TARTIŞMA-SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma-Sonuç

Bu çalışmada çocuk edebiyatının son yıllardaki önemli kalemlerinden biri olan Özgür Balpınar'ın “Canım Arkadaşım, Çiçek Ekspresi, Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık , Düşler Atlası, Gelecek Ekspresi-Çöp Dünya, Göğü Yere İndirelim, Portakal Çiçekleri, Yeryüzünün Kalbi” adlı çocuk edebiyatı eserleri “deyimler, atasözleri, ikilemeler, ilişki sözleri, birleşik fiiller” söz varlığı ögeleri açısından incelenmiş ve amaçlardaki belirtilen sorulara aşağıdaki cevaplar bulunmuştur.

“Canım Arkadaşım” adlı çocuk edebiyatı eserinde 102 tanesi farklı toplam 289 tane birleşik fiil, 73 tanesi farklı toplam 133 deyim, 48 tanesi farklı toplam 94 ikileme, 12 tanesi farklı toplam 25 ilişki sözleri söz varlığı ögeleri tespit edilmiştir. Atasözleri unsuruna ise yer verilmediği görülmüştür. Bu tespit edilen söz varlığı ögelerinin kullanım sıklıklarında birinci sırada birleşik fiillere (%53,41), ikinci sırada deyimlere (%24,58), üçüncü sırada ikilemelere (%17,37), dördüncü sırada ilişki sözlerine (%4,62) yer verildiği tespit edilmiştir. “Canım Arkadaşım” adlı çocuk edebiyatı eserinde yer alan birleşik fiil, deyim, ikileme, ilişki söz varlığı ögeleriyle tanışan çocukların kelime dağarcıklarının artacağı, anlatım becerilerinin gelişeceği, Türkçenin inceliklerini kavrayabileceği söylenebilir.

“Çiçek Ekspresi” adlı çocuk edebiyatı eserinde 55 tanesi farklı toplam 108 birleşik fiil, 82 tanesi farklı toplam 97 deyim, 43 tanesi farklı toplam 60 ikileme, 10 tanesi farklı toplam 22 ilişki sözleri, 1 tane de atasözü söz varlığı ögeleri tespit edilmiştir. Bu tespit edilen söz varlığı ögelerinin kullanım sıklıklarında birinci sırada birleşik fiillere (%37,5), ikinci sırada deyimlere (%33,68), üçüncü sırada ikilemelere (%20,83), dördüncü sırada ilişki sözlerine (%7,63), beşinci sırada atasözlerine (%0,34) yer verildiği tespit edilmiştir. “Çiçek Ekspresi” adlı çocuk edebiyatı eserinde yer alan birleşik fiil, deyim, ikileme, ilişki söz varlığı ögeleriyle tanışan çocukların kelime dağarcıklarının artacağı, anlatım becerilerinin gelişeceği, Türkçenin inceliklerini kavrayabileceği söylenebilir.

“Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” adlı çocuk edebiyatı eserinde 64 tanesi farklı toplam 136 birleşik fiil, 104 tanesi farklı toplam 145 deyim, 49 tanesi farklı toplam 100 ikileme, 30 tanesi farklı toplam 37 ilişki sözleri söz varlığı ögeleri tespit edilmiştir. Atasözleri unsuruna ise yer verilmediği görülmüştür. Bu tespit edilen söz varlığı ögelerinin kullanım sıklıklarında birinci sırada deyimlere (%34,68), ikinci sırada birleşik fiillere (%32,53)

üçüncü sırada ikilemelere (%23,92), dördüncü sırada ilişki sözlerine (%8,85) yer verildiği tespit edilmiştir. “Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” adlı çocuk edebiyatı eserinde yer alan deyim, birleşik fiil, ikileme, ilişki söz varlığı öğeleriyle tanışan çocukların kelime dağarcıklarının artacağı, anlatım becerilerinin gelişeceği, Türkçenin inceliklerini kavrayabileceği söylenebilir.

“Düşler Atlası” adlı çocuk edebiyatı eserinde 60 tanesi farklı toplam 146 birleşik fiil, 112 tanesi farklı toplam 161 tane deyim, 41 tanesi farklı toplam 58 ikileme, 11 tanesi farklı toplam 23 ilişki sözleri söz varlığı öğeleri tespit edilmiştir. Atasözleri unsuruna ise yer verilmediği görülmüştür. Bu tespit edilen söz varlığı öğelerinin kullanım sıklıklarında birinci sırada deyimlere (%41,49), ikinci sırada birleşik fiiller (%37,62), üçüncü sırada ikilemelere (%14,94), dördüncü sırada ilişki sözlerine (%5,92) yer verildiği tespit edilmiştir. “Düşler Atlası” adlı çocuk edebiyatı eserinde yer alan deyim, birleşik fiil, ikileme, ilişki söz varlığı öğeleriyle tanışan çocukların kelime dağarcıklarının artacağı, anlatım becerilerinin gelişeceği, Türkçenin inceliklerini kavrayabileceği söylenebilir.

“Gelecek Ekspresi” adlı çocuk edebiyatı eserinde 57 tanesi farklı toplam 109 birleşik fiil, 61 tanesi farklı toplam 101 tane deyim, 30 tanesi farklı toplam 40 ikileme, 6 ilişki sözleri söz varlığı öğeleri tespit edilmiştir. Atasözleri unsuruna ise yer verilmediği görülmüştür. Bu tespit edilen söz varlığı öğelerinin kullanım sıklıklarında birinci sırada birleşik fiillere (%42,57), ikinci sırada deyimlere (%39,45), üçüncü sırada ikilemelere (%15,62), dördüncü sırada ilişki sözlerine (%2,34) yer verildiği tespit edilmiştir. “Gelecek Ekspresi” adlı çocuk edebiyatı eserinde yer alan birleşik fiil, deyim, ikileme, ilişki söz varlığı öğeleriyle tanışan çocukların kelime dağarcıklarının artacağı, anlatım becerilerinin gelişeceği, Türkçenin inceliklerini kavrayabileceği söylenebilir.

“Göğü Yere İndirelim” adlı çocuk edebiyatı eserinde 82 tanesi farklı toplam 156 birleşik fiil, 103 tanesi farklı toplam 141 deyim, 33 tanesi farklı toplam 43 ikileme, 18 tanesi farklı toplam 24 ilişki sözleri, 1 tane de atasözü söz varlığı öğeleri tespit edilmiştir. Bu tespit edilen söz varlığı öğelerinin kullanım sıklıklarında birinci sırada birleşik fiillere (%42,73), ikinci sırada deyimlere (%38,63), üçüncü sırada ikilemelere (%11,78), dördüncü sırada ilişki sözlerine (%6,57), beşinci sırada atasözlerine (%0,27) yer verildiği tespit edilmiştir. “Göğü Yere İndirelim” adlı çocuk edebiyatı eserinde yer alan birleşik fiil, deyim, ikileme, ilişki söz varlığı öğeleriyle tanışan çocukların kelime dağarcıklarının artacağı, anlatım becerilerinin gelişeceği, Türkçenin inceliklerini kavrayabileceği söylenebilir.

“Portakal Çiçekleri” adlı çocuk edebiyatı eserinde 82 tanesi farklı toplam 211 birleşik fiil, 108 tanesi farklı toplam 163 deyim, 63 tanesi farklı toplam 86 ikileme, 13 tanesi farklı toplam 17 ilişki sözleri söz varlığı ögeleri tespit edilmiştir. Bu tespit edilen söz varlığı ögelerinin kullanım sıklıklarında birinci sırada birleşik fiil (%44,23), ikinci sırada deyimlere (%34,17), üçüncü sırada ikilemelere (%18,02), dördüncü sırada ilişki sözlerine (%3,56) yer verildiği tespit edilmiştir. “Portakal Çiçekleri” adlı çocuk edebiyatı eserinde yer alan birleşik fiil, deyim, ikileme, ilişki söz varlığı ögeleriyle tanışan çocukların kelime dağarcıklarının artacağı, anlatım becerilerinin gelişeceği, Türkçenin inceliklerini kavrayabileceği söylenebilir.

“Yeryüzünün Kalbi” adlı çocuk edebiyatı eserinde 62 tanesi farklı toplam 196 birleşik fiil, 99 tanesi farklı toplam 204 deyim, 48 tanesi farklı toplam 73 ikileme, 19 tanesi farklı toplam 31 ilişki sözleri, 2 tane de atasözleri söz varlığı ögeleri tespit edilmiştir. Bu tespit edilen söz varlığı ögelerinin kullanım sıklıklarında birinci sırada deyimlere (%40,31), ikinci sırada birleşik fiiller (%38,73), üçüncü sırada ikilemelere (%14,42), dördüncü sırada ilişki sözlerine (%6,12), beşinci sırada atasözlerine (0,39) yer verildiği tespit edilmiştir. “Çiçek Ekspresi” adlı çocuk edebiyatı eserinde yer alan deyim, birleşik fiil, ikileme, ilişki söz varlığı ögeleriyle tanışan çocukların kelime dağarcıklarının artacağı, anlatım becerilerinin gelişeceği, Türkçenin inceliklerini kavrayabileceği söylenebilir.

Özgür Balpınar’ın çocuk edebiyatı eserleri söz varlığı açısından incelendiği bu çalışmanın sonucunda, sekiz kitapta toplam 3239 söz varlığı ögesi saptanmıştır. Saptanan bu söz varlığı ögelerinden 1351’i birleşik fiil, 1145’i deyim, 554’i ikileme, 185’i ilişki sözü ve 4’ü atasözüdür. Alan yazında yazınsal yapıtlardaki söz varlığı ögelerinin tespitine yönelik çalışmaların (Özbaşı, 2016; Yavuzkılıç, 2019; Ekinci, 2021; Sarıçam, 2021; Ziya, 2019) sonuçlarına bakıldığında deyim, ikileme, ilişki sözü ve atasözü söz varlığı ögelerinin sıralaması bakımından çalışmamla “benzerlik” göstermektedir. Yine alan yazındaki bazı çalışmalarda ise (Mete, 2016; Karabulut, 2019) söz varlığı ögelerinin tespitine yönelik çalışmaların söz varlıklarının sıralaması bakımından çalışmamdan “farklılık” gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Bir çocuk edebiyatı eserinin Türkçenin söz varlığı açısından zengin olması, çocuklara bu eserlerle kelime hazinelerini genişletme imkânı sağlamalıdır. Özgür Balpınar da çeşitli söz varlığı ögelerine eserlerinde yer vermiştir. Bu söz varlığı ögeleri; anlatıma canlılık, çeşitlilik, akıcılık katmıştır. Balpınar’ın çocuk edebiyatı eserleriyle tanışan çocukların ana dilini seveceği, söz varlıklarını çeşitlendireceği söylenebilir.

5.2. Öneriler

- 1- Çocuk edebiyatı alanında eser vermiş diğer yazarların da eserleri söz varlığı ögeleri açısından incelenebilir.
- 2- Özgür Balpınar'ın eserleri değerler eğitimi açısından incelenebilir.
- 3- Özgür Balpınar'ın eserleri çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelenebilir.
- 4- Ortaokul Türkçe dersi ders kitaplarına Özgür Balpınar'ın kitaplarından alınan metinler konulabilir.
- 5- Özgür Balpınar'ın çocuk edebiyatı eserlerinin sahip olduğu söz varlığı zenginliğinden dolayı 4, 5, 6,7 ve 8. sınıf öğrencileri bu eserleri okuması yönünde teşvik edilmelidir.
- 6- Özgür Balpınar'ın “Gelecek Ekspresi”, “Çiçek Ekspresi” adlı çocuk edebiyatı eserleri 4, 5, 6. sınıf öğrencine yönelik kitap tavsiye listelerine konabilir.
- 7- Özgür Balpınar'ın “Göğü Yere İndirelim”, “Düşler Atlası”, Yeryüzünün Kalbi, Portakal Çiçekleri”, “Dünyayı Sirtında Taşıyan Balık” ve “Canım Arkadaşım” adlı çocuk edebiyatı eserleri 7. ve 8. sınıf öğrencilerine yönelik kitap tavsiye listelerine konabilir.
- 8- Çocuk kitaplarında çocukların bağlamdan hareketle anlamını çıkaramayacağı kelimeler için kitaplara bir sözlük konabilir.
- 9- Teknoloji çağında doğup büyüyen “Z kuşağı” çocuklarına yönelik söz varlıklarını geliştirmek için döneme uygun terimler çocuk edebiyatı eserlerinde yerlerini almalıdır. Çocuk edebiyatı eserlerinin bu terimleri ne kadar yansıttığıyla ilgili tez çalışmaları yapılabilir.
- 10- Farklı eğitim ve kültür alanlarındaki çocuklardan oluşan kontrol ve deney gruplarına aynı çocuk kitapları okutularak bu kitaplardaki anlamadıkları kelime ve kelime gruplarının tespiti ile ilgili bir tez çalışması yapılabilir.
- 11- Özgür Balpınar'ın kitaplarında geçen -yardımcı eylemle yapılmış birleşik fiillerin dışında- birleşik sözcüklerin tespiti ve bunların öğrencilerin söz varlığına katkıları ile ilgili bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKLAR

İncelenen Çocuk Kitapları

- Balpınar, Ö. (2016). Göğü Yere İndirelim (1. Baskı). İstanbul: Genç Timaş.
- Balpınar, Ö. (2018). Yeryüzünün Kalbi (1. Baskı). İstanbul: Genç Timaş.
- Balpınar, Ö. (2019). Canım Arkadaşım (1. Baskı). İstanbul: Genç Timaş.
- Balpınar, Ö. (2020). Dünyayı Sırtında Taşıyan Balık (1. Baskı). İstanbul: Genç Timaş.
- Balpınar, Ö. (2021). Çiçek Ekspresi (1. Baskı). İstanbul: Genç Timaş.
- Balpınar, Ö. (2021). Düşler Atlası (8. Baskı). İstanbul: Genç Timaş.
- Balpınar, Ö. (2021). Gelecek Ekspresi-Çöp Dünya (1. Baskı). İstanbul: Genç Timaş.
- Balpınar, Ö. (2022). Portakal Çiçekleri (1. Baskı). İstanbul: Genç Timaş.

Yararlanılan Kaynaklar

- Adıgüzel, H. (2016). *Türkçe Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: Bilgeoğuz.
- Akbaba, D. E. (2007). Türkiye Türkçesinde Yapısında İsim-Fiil Bulunan Birleşik Fiiller. *Dil Araştırmaları*, 1(1), 83-95.
- Aksan, D. (2014). *Anadilimizin Söz Denzinde*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2018). *Türkçenin Sözcük Varlığı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2019). *Türkçenin Gücü*, Ankara: Bilgi Yayınevi
- Aksan, D. (2021). Türkiye Türkçesinin Dünü, Bugünü, Yarını. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, Y. (2001). Türkçede Zaman Anlatımı Ve Kimi İkileme Yapıları. İstanbul: Xv. Dilbilim Kurultayı.
- Aksoy, Ö. A. (2021). *Atasözleri Sözlüğü 1*. İstanbul: İnkılap.
- Akyalçın, N. (2011). Türkçe Deyimler Sözlüklerine Alınmış, Deyim Olmayan Kimi Söz Öbeklerine İlişkin Bir Değerlendirme. *Folklor/Edebiyat*, 17(68), 121-142.
- Akyalçın, N. (2012a). *Türkçemizin Anlamsal Zenginlikleri Deyimlerimiz*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Akyalçın, N. (2012b). *Türkçemizin İncileri Atasözlerimiz*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Akyüz, M. (2020). Çocuk Edebiyatının Çocuğun Gelişim Sürecindeki Yeri ve Önemi. *Çocuk Edebiyatı-Okuma Kültürünün Temelleri* (s. 87). içinde Ankara: Nobel.
- Avcı, Y. Y. (2014). Cahit Uçuk'un "Türk İkizleri" Romanında Sözcük Varlığı. *Folklor/Edebiyat*, 20(78), 121-130.
- Aydın, İ., & Yıldız, S. (2022). Çocuk Edebiyatı Kitaplarında Birleşik Sözcük Görünümleri. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 609-630.
- Aytan, T. (2016). Türk Çocuk Edebiyatı Üzerine Bir Söz Varlığı Çalışması: Atasözleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(210), 425-445.
- Aytaş, G. (2003). Okuma gelişiminde çocuk edebiyatının rolü. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 155.
- Barutcu, T., & Açık, F. (2018). Çocuk Edebiyatı Ürünlerinde Yer Alan Deyimlerin Kültür Aktarımındaki Rolü Ve Türkçe Ders Kitaplarındaki Deyimlerle Örtüşme Düzeyi. *Bilgi*, (86), 183-209.

- Baş, B. (2010). Söz Varlığının Oluşumu Ve Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27), 137-159.
- Baş, B. (2011). Söz Varlığı İle İlgili Çalışmalarda Kullanılacak Ölçütler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (29), 27-61.
- Baş, B. (2013). İlköğretim Okulları İçin Hazırlanan Deyim Sözlükleri Üzerine Bir Değerlendirme.
- Baş, B. (2016). Çocuk Kitaplarında Ortak Söz Varlığı Unsurları Üzerine Bir Değerlendirme. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(210), 391-409.
- Baydar, T. (2013). İsim + Yardımcı Fiil Şeklinde Oluşan Birleşik Fiiller Üzerine. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (49), 55-66.
- Bayraktar, S. (2022). Kalıp Sözcükler, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.
- Çavdar, Y. (2018). Kemal Tahir'in Romanlarında Söz Varlığı.
- Çoraklı, Ş. (2001). Türkçe'nin Yaratma Gücü: İkilemeler (I) . Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi , 8 (17)
- Çürük, Y. (2016). İkilemelerin Dilbilgisel Anlamları. *The Journal Of Academic Social Science Studies*, 48(2), 397-411.
- Demir, C. (2016). Türkçe Eğitim-Öğretim Programları Ve Kişisel Söz Varlığı. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(210), 141-161.
- Dilidüzgün, S. (b.t.). Çocuk edebiyatı okul türü öğrenmenin dışında düşünülemez. Türk Dili. <https://tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/306.pdf> .Erişim tarihi: 13 Mart 2022
- Ekinci, B. (2021). Türkçe Eğitimi Açısından Eyüp Akyüz'e Ait Masal Kitaplarının Söz Varlığı ve İletileri. *İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı*.
- Ergin, M. (1989). Türk Dil Bilgisi. 18. bs., İstanbul: Bayrak Yay.
- Erol, Ç., & Özkan, D. M. (2007). *Türkiye Türkçesinde Kalıp Sözcükler Üzerine Bir İnceleme* (Doctoral Dissertation, Yüksek Lisans Tezi.-İstanbul: İstanbul Ün., Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.-293 S).
- Esin, B. (2015). Dil Eğitiminde Bir Araç Olarak Atasözü. *Atatürk Kültür Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Dergisi*, 605, 628.
- Gökdayı, H. (2008). Türkçede Kalıp Sözcükler. *Bilig*, (44), 89-110.
- Gül, C. (2021). Kurmaca ile Gerçek Arasında Kalmış Bir Çocuk. *Dil ve Edebiyat*, 123.
- Hatipoğlu, V. (1981). *Türk Dilinde İkileme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Hengirmen, M. (2007). *Atasözleri Sözlüğü*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Hengirmen, M. (2011). *Deyimler Sözlüğü*. Ankara: Engin Yayınevi.
- İlbak, Ü. (2021). Çocuğun İnsanlık Yolculuğu ve Çocuk Edebiyatı. *Dil ve Edebiyat*, 1-2.
- Karabulut, C. (2019). Mustafa Ruhi Şirin'in Eserlerinin Söz Varlığı Açısından İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi. Elazığ*.
- Karagül, S. (2020). Çocuk Edebiyatı ve Temel Nitelikleri. *Çocuk Edebiyatı-Okuma Kültürünün Temelleri* (s. 1-14). içinde Ankara: Nobel.
- Karahan, L. (2006). Türkçede Söz Dizimi. 10. bs., Ankara: Akçağ Yay.
- Kartopu, F. (2021). On Maddede Çocuk Kitabı Nasıl Yazılmaz. *Dil ve Edebiyat*, 78.

- Kenzhalin, K. (2017). Türk Dünyasında Deyim Bilimi Çalışmaları. *Türk Dünyası Dil Ve Edebiyat Dergisi*, (43), 107-124.
- Korkmaz, Z. (1992) Gramer Terimleri Sözlüğü, Ankara: TDK Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2009). Türkiye Türkçesi Grameri -Şekil Bilgisi-. Ankara: TDK Yay.
- Lüle Mert, E. (2013). İlköğretim Türkçe Programı İle Türkçe Çalışma Kitaplarındaki Kazanım Ve Etkinliklerin Sözcük Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi, *Dil Ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 215,13-31.
- MEB. (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Ankara. Mart 2022 tarihinde <https://mufredat.meb.gov.tr> adresinden alındı
- Mertol, H. (2009). *Sosyal Bilgiler Derslerinde Çocuk Edebiyatı Ürünlerinden Yararlanma (Mustafa Ruhi Şirin Örneği)* (Master's Thesis, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü).
- Mutlu, Y. (2020). Kalıp Sözlerin Diyalog Botu Üzerine Kodlanması. *Kesit Akademi Dergisi*, (22), 261-288.
- Neydim, N. (2010). *İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Çocuk Edebiyatı Ders Notları*. İstanbul.
- Özbaşı, S. (2016). Zeynep Cemali'nin Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Sözvarlığı Öğeleri Açısından İncelenmesi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Özbaşı, S. (2020). Zeynep Cemali'nin Romanlarındaki Atasözü Ve Deyimlerin İncelenmesi . *Uluslararası Çocuk Edebiyatı Ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (Çedar)* , 4 (1) , 1-14 .
- Özbaşı, S. (2021) "Dolunay Dedektifleri" Roman Dizisinin Türkçenin Söz Varlığı Açısından Çözümlemesi. *Akademik Dil Ve Edebiyat Dergisi*, 5(4), 2496-2518
- Özdemir Mete, Ö. (2016). Sevim Ak'ın Çocuk Romanlarının Sözvarlığı Açısından Çözümlemesi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Özezen, M. Y. (2001). Türkçe Deyimler Üzerine Birkaç Söz. *Türk Dili Dergisi*, (S 600), 869.
- Parlatır, İ. (2007a). *Deyimler*. Ankara: Yargı.
- Parlatır, İ. (2007b). *Atasözleri*. Ankara: Yargı.
- Püsküllüoğlu, A. (2012). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Arkadaş.
- Sağlam, M., & Aral, N. (2016). Tarihsel Süreç İçerisinde Çocuk Ve Çocukluk Kavramları. *Çocuk Ve Medeniyet*, 1(2), 43-56.
- Sarıçam, İ. (2021). Nazlı Eray'ın Çocuk Kitaplarında Değerler Eğitimi ve Eserlerin Türkçe Söz Varlığı Açısından İncelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya*.
- Sever, S. (2019). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Tudem.
- Sınar, A. (2016). Türkiye'de Çocuk Edebiyatının Gelişimi. *Yeni Türk Edebiyatı 1839-2000* (s. 575). içinde Ankara: Grafiker Yayınları.
- Sinan, A. T. (2006). Ana Dili Eğitimi Üzerine Bazı Düşünceler. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 75-78.
- Sinan, A. T. (2015). *Türkçenin Deyim Varlığı*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Şahbaz, N. K. (2008). Çocuk Edebiyatında İhmal Edilmiş Bir Edebî Tür: Deneme. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(15), 189-203.
- Şimşek, N. D. (2015). Yabancılar Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlişkisel Söz Varlığı Açısından Değerlendirilmesi. *International Journal Of Social Sciences And Education Research*.

- Şimşek, T. (2014). Çocuk Edebiyatı Tarihine Ön Söz. *Türk Dili Dergisi*, 7(756), 15-58.
- Şirin, M. R. (2019). *Çocuk, Çocukluk ve Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Uçan At .
- Temizyürek, F. (2003). Türkçe Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 161.
- Toklu, M. O. (2007). *Dilbilimine Giriş*. Ankara: Akçağ.
- Türk Dil Kurumu. (2011). Mart Pazar, 2022 tarihinde tdk: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Türk Dil Kurumu. (2011). Güncel Türkçe Sözlük. [Http://Tdkterim.Gov.Tr/Bts/](http://Tdkterim.Gov.Tr/Bts/) (Erişim Tarihi: 26.02.2022).
- Ungan, S., & Demir, E. (2016). Günümüz Çocuk Edebiyatı Yazarları Ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 1(1), 40-65.
- Uz, M., & Özcan, M. F. (2020). Behiç Ak'ın "Gülümseten Öyküler" Dizinindeki Hikâye Kitaplarının Kalıplaşmış Söz Varlığı Açısından İncelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (47), 187-214.
- Yağcı, Y. (2007). Çocuk Ve Gençlerin Kitaba Ulaşmasındaki Köprüler. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 62-71.
- Yastı, M. (2007). Türkçe Deyimlerde Geçen İnkilemelerin Ses Ve Şekil Özellikleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (21), 51-87.
- Yalçın, A., & Aytaş, G. (2017). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ.
- Yavuzkılıç, S. (2019). Gülten Dayıoğlu'nun "Ölümsüz Ece" adlı romanının söz varlığı incelemesi ve Türkçe öğretimine katkısı. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas*.
- Yıldırım, M. (2020). H. Nihal Atsızın Sözlüğü Ve Söz Varlığı.
- Yolcu, F. (2018). "101 Türk Efsanesi" Adlı Eserin Söz Varlığının Türkçe Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Ziya, S. (2019). Behiç Ak'ın çocuk romanlarının söz varlığı ve okunabilirlik yönünden değerlendirilmesi. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Erciyes Üniversitesi, Erciyes*.

EKLER

Bu bölümde yazar Özgür Balpınar ile yapılan röportaj yer almaktadır.

Özgür Balpınar kimdir? Kendinizi bize tanıtır mısınız?

21 Aralık 1989'da Adana'da doğan, ilk ve ortaöğretimini sürdürdüğü İskenderun'da büyüyen, okul sıralarında yazar olma hayalleri kuran ve hikâyeler yazdığı defterini yanından ayırmayan, üniversite eğitime devam ettiği Sakarya'da hikâyeler yazmaya devam ederek bunları dergilere ve fanzinlere gönderen bir hayalperesttir. Özgür Balpınar'ın yazın dünyasında yer alma çabasının kısa bir hikâyesi bu.

Eğitim hayatı boyunca dönem dönem ayakkabıcıda, kafede, bakkalda, restoranda, kitapçıda çalışmış, öğrenmeye hevesli, meraklı, keşfetmeyi seven, hayal kurmaktan hiç vazgeçmeyen, kendini geliştirmeye odaklanmış biridir Özgür Balpınar.

Kendisi bir yazardır fakat ne yazar? Bir hobi gibi yazmış olmak için mi yazar, bir kitabı çıksın diye mi bu çabaya girer? Yazmaya cüret etmek, yazdıklarının içini doldurmak, elinden geldiğince bu işin hakkını vermeye çalışır Özgür Balpınar.

Özgür Balpınar; çocuklar için yazmaya ne zaman, nasıl karar verdi?

Sanırım üniversitenin son yılıydı. 2013 yılı olması lazım. Tesadüfen gördüğüm bir ilan üzerine Gülten Dayıoğlu Vakfının düzenlediği gençlik romanı yarışmasına katılmak için bu alanda yazmaya başladım. Fakat tecrübesiz olduğum için romanı yetiştiremedim, son katılım tarihini kaçırdım. İlk romanım *Göğü Yere İndirelim*, katılamadığım bir yarışma yolcuğunda kaleme alındı yani. Yarışma beni motive etmişti. Dereceye girme ihtimalinde hem para ödülü hem de romanımın basılması söz konusuydu. Fakat yarışma kaçtı. Bir gençlik romanı yazmış oldum. Sonrasında yayınevlerine göndermeye başladım tek tek. Çok ret cevabı aldım. Ünlü yayınevlerinin genel yayın yönetmenlerinin hakaretlerini işittim, küstahlıklarına maruz kaldım. Uzun, sancılı bir sürecin ardından Timaş Yayınları ile anlaştık ve ilk romanım *Göğü Yere İndirelim* 2016'nın Eylül ayında yayımlandı.

Neden çocuklar için yazıyorsunuz?

Çocuk ve gençlik edebiyatı alanında yazmaya başlamadan önce yazım dilimin bu alana uygun olduğunu bilmiyordum elbette. İlk romanım yayımlandıktan sonra aldığım güzel tepkiler, olumlu eleştiriler beni bu alanda yazmaya devam etmem konusunda daha çok

yüreklenirdi. Klasik bir cevap vardır: Bir yanımın çocuk kaldığını ben de öğrenmiş oldum bu süreçte. İçimde bir yerlerde hiç büyümemiş, hâlâ hayal kuran, merak eden, keşfetmek isteyen bir çocuk vardı gerçekten de. Bana yalnızca bu çocuğu dillendirmek kaldı.

Ülkemizdeki ve dünyadaki çocuk edebiyatını nasıl buluyorsunuz? Ülke olarak bu alanda neredeyiz?

Algılama seviyesi olarak dünyadan, özellikle Avrupa'dan daha gerideyiz maalesef. Avrupa'da gençlik edebiyatı seviyesi 15-18 yaş aralığına denk düşüyorken, bizde 12-15 yaş seviyesinde kalıyor. "Young adult" yani genç yetişkin olarak bahsedilen bu seviyeyi bizim yukarıya doğru çekmemiz, lise dönemine ulaştırmamız gerekirken ortaokul seviyesinde kalıyoruz.

Açıkçası ülkemizde çocuk edebiyatının da pek kadim bir geçmişi yok. Geriye dönüp baktığımızda Kemalettin Tuğcu ve Gülsen Dayıoğlu haricinde bir yazara rastlayamıyoruz. Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin uygun olmamasına rağmen çocuklara zorla okutulduğu dönemlerden bahsediyorum. Çocuk ve gençlik edebiyatı ülkemizde ancak son yirmi otuz yıldır kendine bir alan açmaya çalışıyor.

Kitaplarınızın çocuklar tarafından bu kadar çok sevilmesini nelere bağlıyorsunuz?

Çocukları yeterince ciddiye almadığımızı, bu nedenle de onlarla yanlış bağ kurmaya çalıştığımızı hissediyorum. Ahlaki değerleri, görgü kurallarını ya da birtakım tecrübeleri bir bilgisayara program yükler gibi çocuklara yükleyemeyiz. Ezbere dayalı bilgilerden, kuralları dayatmalardan oluşmamalı çocuk kitapları. Elbette çocuklara mesaj veren, edinin kazandıran metinler yazmak önemli fakat benim meselem bunu yapmak için izlenen yolla alakalı.

Ben çocuklara çok güzel hikâyeler anlatmak istiyorum. Benim için birincil mesele budur. Elbette bu hikâyeler içerisinde mesajlar da barındıracak ama bunun öncesinde hikâyenin güzel olması elzem. Okunmaya değmeyecek bir hikâyede vermek istediğiniz en önemli mesajınız boşa gidecektir muhtemelen.

Okuduğunuz ilk çocuk kitabını hatırlıyor musunuz? Sizi etkileyen, beğendiğiniz, takip ettiğiniz yazarlar var mı?

Ben okumayı beş yaşımdayken sökmüşüm. Okuduğum ilk kitabı hatırlamıyorum bu nedenle. *Cin Ali* serisiyle başladığımı hatırlıyorum. Ama beni etkileyen ilk roman *Robinson*

Crusoe idi. Elbette tam metnin özetiydi okuduğum ama ıssız bir adada geçen bu macera dolu hikâye beni çok etkilemişti.

Ortaokulda Türkçe öğretmenim sayesinde okuduğum *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'ndan dolayı Peyami Safa'yı çok sevmiştim. Hâlâ yeri bende başka olan bir yazardır. Yine ortaokulda bir sahaftan aldığım *Semaver* ve *Sarnıç* kitaplarıyla tanıdığım Sait Faik'ten etkilenmişim. O dönemlerde *Harry Potter* serisini okuyup çok sevdiğimi de hatırlıyorum.

Sizce bir çocuk kitabının olmazsa olmazları nelerdir? Siz kitaplarınızı kaleme alırken nelere dikkat ediyorsunuz? Bir çocuk kitabının dili sizce nasıl olmalıdır?

İlk adım, çocukları ciddiye almaktır. Çocuklar için önemli bir iş yapmaya çabalarken onları dikkate almamak büyük bir yanılğı çünkü. “Çocuktur anlamaz!” ya da “Çocuktur bilmez!” gibi düşüncelerden kurtulmak gerekiyor. Çocukları veya çocukluk yıllarını olumsuz olarak ifade eden, dilimize yerleşmiş bazı kullanım biçimleri var. Çocukça davranma, çocuk gibi olma, çocukluk yapma, çocuk musun, çocuk gibi ağlamak gibi ifadeler bunlar. Bu algıyı yıkmamız gerektiğini düşünüyorum. Çocuklar bilgedir, düşündüğümüzden çok daha fazlasını bilip anlayabilirler.

İkinci sırada elbette yazım dili var. Bir roman yazarken onlara anlatıyormuş gibi, bazen onlardan biriymiş gibi bir yetiye ulaşmak gerekiyor. Her an çevrelerinde olup onlara tepeden bakan, parmak sallayan büyüklerin diliyle iletişim kurabilmenin imkânsız olduğunu düşünüyorum. Kitaplar her şeyden önce hepimiz için birer arkadaştır. Çocuklar için de öyle olması gerekiyor.

Dilin etkili kullanımı çok önemli. Yalın bir dili ve akıcı bir anlatımı olmalı bir çocuk kitabının. Yoğun betimlemelerle çocukları sıkmamak, benzetmeler kullanmak, şaşırtmacalardan faydalanmak, merak unsurunu kullanmak önemli. Dilimizin zenginliğini kullanarak bazen çocuklara yeni kelimeler öğretmeyi aşlamak, bazen atasözü ve deyimlerden faydalanmak, dilin kıvraklığıyla bazen sorular sormak çocuk kitaplarını zenginleştiren öğeler.

Bir çocuk kitabı kısa cümlelerden ve bilindik kelimelerden oluşmak zorunda değil bana göre. Yerinde ve zamanında yapmak kaydıyla çocukların algılama seviyelerini zorlama taraftarıyım.

Yazılan metnin niteliğini de çok önemsiyorum. Bu metin içerisinde pek çok mesaj barındırmalı fakat verilmeye çalışılan mesajlar, okurların gözüne sokulmamalı. Hatta bazı mesajlar gizlenmiş olmalı. Çocukların keşfetmesine, arayıp bulmasına izin vermemiz gerektiğini düşünüyorum.

Bir çocuk kitabının çocuğun söz varlığına (deyim, atasözü, ikileme, ilişki sözleri...) katkıları neler olmalıdır? Siz bunun için kitaplarınızda nelere dikkat ediyorsunuz?

Teknolojinin hayatımızdaki etkinliğinin artmasından bu yana dilimizdeki yozlaşmanın da arttığını düşünüyorum. Cep telefonlarının yaygınlaştığı ilk dönemde kısa mesajlara sığdırılmaya çalışan metinlerle başlayan süreç, gündelik bir dil veya sokak ağzıyla günümüzdeki varlığını sürdürüyor. Dilin kuralsız, basit kullanımı dizilerden reklamlara, kitaplardan dergilere kadar sirayet etmiş durumda.

Edebiyat ile dilin direkt ilişkisini düşününce bu alandaki durumun daha vahim olduğunu görüyoruz maalesef. Çabuk tüketilebilir, kolay okunabilir, bol resimli ve az metinli kitaplar çocuklar için daha revaçta. Pazarlanması ve satılması zahmetsiz olan edebiyat ile nitelikli edebiyat bir mücadele içinde günümüzde. İşler bu noktayken edebiyatımızdaki söz varlığının esamesi okunmuyor maalesef. Söz varlığıyla donatılmış bir eserin piyasada daha ağır, ağıdalı bir dile sahip olduğu düşünülebilir. “Çocuk bu metinden sıkılabilir.” veya “Bu metin, çocuğa ağır gelebilir.” düşüncesi öne çıkabiliyor.

Oysa ben tam tersine, dilimizin zenginliğinden faydalanmanın taraftarıyım. Atasözleri ya da deyimler sayesinde bir cümle veya kelime dizisiyle paragraflarca anlam aktarımı yapabildiğimizi düşünüyorum. Eserlerimde de söz varlığını kullanmaya özen gösteriyorum.

Çok iyi Rusça bilmesine, şiirlerinin çevirilerinin mevcut olmasına rağmen Nazım Hikmet, Sovyetler Birliği’nde kendi doğum gününün kutlamalarında şiirlerini Türkçe okurdu. “Ben Türk dilinin şairiyim.” demiş, hayatını buna adadığını söylemişti. Açıkçası ben de tam olarak böyle düşünüyorum. Dilimizi doğru ve etkili biçimde kullanarak çok güzel hikâyeler yazabilmenin peşindeyim.

Son olarak yarınımız olan çocuklarımıza kitap sevgisi aşılamak için sizce neler yapılmalı?

Çocukların suçlanacak son kişiler olduğunu düşünüyorum bu konuda. Anne babalar, abiler ablalar, öğretmenler, hepsi de çocuklar için birer rol modeller. Elinden telefonunu düşürmeyen anne baba, çocuğundan kitap okumasını bekleyebilir mi? Evlerde kütüphane

kurmak, okuma köşeleri oluşturmak, okuma saatleri düzenleyip ailece kitap okumak, okunan kitabı birlikte konuşup tartışmak faydalı olur diye düşünüyorum.

Okullarda da benzer çalışmalar mutlaka yapılmalıdır. Bir öğretmenin sınıfa elinde bir kitapla girmesinin çocuklar üzerinde büyük etkiler oluşturduğunu o kadar çok duydum ki mesela. Çocuklar öğrenmeye açık zihinleriyle merak içinde bakıyorlar çevrelerine çünkü.

Okuma kültürünün yerleşmesi konusunda Milli Eğitim Bakanlığına çok iş düştüğünü düşünüyorum. Elbette bakanlık çalışmalar yapıyor fakat ben bunları cılız çabalar olarak görüyorum. Bir dönem ülke genelinde Z Kütüphanelerin açılması, yaygınlaştırılması için çalışmalar yapılmıştı mesela. Güzel bir çalışma fakat kütüphane açmak kadar kütüphaneye gidip kitap okuyacak heyecanı da yaratması gerekiyor bakanlığın. Zaten asıl sorunun da burada olduğunu düşünüyorum.

Sosyal etkinliklerin çoğalmasını, hatta bakanlık tarafından her okul için zorunlu tutulması gerektiğini düşünüyorum. Okuma grupları, okuma dersleri, kitap piyesleri, yazar etkinlikleri, kütüphane gezileri, fuar gezileri, okul fuarları ve benzer etkinlikler sayesinde çocuk ve kitap arasında sarsılmaz bir bağ kurulabilir.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Nazmi Şanda

Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim Durumu

Lise : Lâdik Akpınar Anadolu Öğretmen Lisesi, 2002

Lisans : Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2007

Yüksek Lisans : Sinop Üniversitesi, 2022

Mesleki Deneyim

İş Yeri : Ağrı Murat İlköğretim Okulu, 2007-2010

İş Yeri : Trabzon Demirkapı İlköğretim Okulu, 2010-2012

İş Yeri : Trabzon Kavaklı Ortaokulu, 2012-

Yayın Listesi : -

